Bedrijvig Beetsterzwaag 1-152

BEDRIJVIG
BEETSTERZWAAG

SAMENGESTELD

door

Thom Vellinga en Jelle Terluin

VOORWOORD

In juni 2013 hadden we een tentoonstelling ingericht in Huize Bordena, die door veel mensen uit het dorp en van ver daar buiten werd bezocht. We hebben gezien hoe velen genoten van de dingen op de panelen en die herinneringen opriepen, waar ze met kennissen en vroegere dorpsgenoten over spraken. Er waren ontmoetingen, die hartverwarmend waren en er waren vragen of dit ook permanent ergens tentoon- gesteld kon worden. Helaas ontbreekt er ten enenmale ruimte in ons dorp om dat te kunnen doen. Gelukkig wordt het tentoongestelde wel zuinig bewaard, zodat er op een ander tijdstip nog eens een expositie kan worden gehouden.

Waar we als samenstellers van de tentoonstelling wel over spraken was, of dit ook in boekvorm uitgegeven kon worden. We vermoedden toen niet hoeveel werk daar aan vast zou zitten. Een boek is immers van een andere orde dan een tentoonstelling? In een boek moeten verhalen komen. Eigenlijk de achtergrondverhalen van het tentoongestelde. Verhalen, die op de tentoonstelling niet of nauwelijks verteld konden worden. Er was ook zoveel!

In ieder geval hebben we wel gepeild of er belangstelling was voor zo'n boek. Nou, en dat was er. Meer dan honderd mensen hebben ingetekend op een eventuele uitgave van zo'n boek. Dus zijn we na de sluiting van de tentoonstelling, eind juni 2013, begonnen met het verzamelen van de verhalen, die er lange tijd geleden al verteld zijn in kranten en tijdschriften. We hoefden niet opnieuw dingen op te schrijven die er al waren. Thom had een kast vol met berichten, verhalen, advertenties en noem maar op over Beetsterzwaag vanaf pak weg 1800 tot nu. Hij is gaan graven en kwam telkens met nieuwe dingen aandragen, die in het boek verwerkt konden worden.

Bovendien was er een verlangen om meer dan alleen de Hoofdstraat te belichten wat de bedrijvigheid betreft. Ook aan de reden om de Hoofdstraat heen waren bedrijven of bedrijfjes gevestigd. Zo hebben we een grens getrokken. Hoofdstraat, Beetsterweg, Harinxmaweg, het Achterom (Molenlaan), Boslaan en het Kerkepad Oost hebben we onderzocht op bedrijven en we realiseren ons dat we nog niet alles hebben gevonden en besproken. Eind juni 2014, een jaar na de tentoonstelling, zijn we gestopt met verzamelen. Hierna volgde het verwerken van de informatie, het corrigeren enz.

Dank gaat ook uit naar onze partners: Atiena Terluin-Dijkman en Henk Lemmen, die ons op velerlei wijze hebben ondersteund in de totstandkoming van dit boek.

Behalve Jaap Weiland, die het boek heeft gescreend, bedanken we iedereen die op enigerlei wijze aan het boek medewerking heeft verleend.

Voor u ligt een boek van 456 pagina's waar een ieder naar hartenlust in kan bladeren, prenten bekijken en verhalen lezen. Sommige interessant, humoristisch, leerzaam en weer andere minder tot de verbeelding sprekend. Nou sla die dan maar over of kijk er eens met andere ogen naar. Wij wensen u veel lees- en herkenningsplezier toe.

Thom Vellinga en Jelle Terluin.
Beetsterzwaag, 1 sept. 2015.

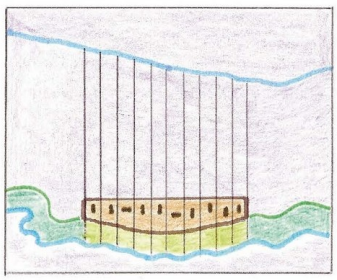
BEETSTERZWAAG

Betekenis van de naam:

De dorpsnaam bestaat uit twee delen: **Beets** en **Zwaag.** Beets is een Fries woord voor "beek". In het verleden kwam de ks-klank voor in de naam Bexterzwaag (uitgesproken: Beeksterzwaag). We zien hierin al dat de beek of het riviertje, het Ouddiep dat ten zuiden van het dorp stroomt het belangrijkste bestanddeel is van de dorpsnaam. Beets wijst dus op het Ouddiep.
Zwaag is weiland. Vele dorpsnamen hebben deze uitgang: Hoornsterzwaag, Langezwaag, Kortezwaag, Boornzwaag, Beetsterzwaag, Kollumerzwaag enz.
Beetsterzwaag betekent dus weiland bij de beek, ook is mogelijk weidegrond bij Beke (Beets).

Ontstaan van het dorp:

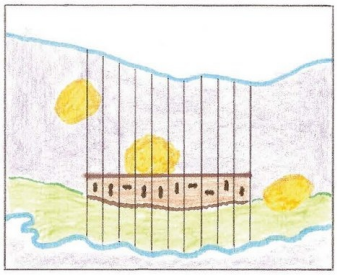
Er zijn in de laatste tijd nieuwe inzichten omtrent de ontstaansgeschiedenis van de dorpen Beets, Beetsterzwaag en Olterterp. In 2012 heeft de Stichting "In Arcadië" in een rapport "Parels in een groen snoer" hiervan verslag gedaan.
Het gebied van Zuidoost Friesland bestond voornamelijk uit een dekzandgebied met een veenbedekking. Dit veenpakket was enkele meters dik.
De ontwatering van dit gebied geschiedde door enkele riviertjes: de Drait, het Ouddiep, de Tjonger en de Linde.
Pas in de 10de en 11de eeuw begon de kolonisatie van dit gebied en wel vanuit de riviertjes. De nieuwe bewoners begonnen met de ontginning van het gebied aan het Ouddiep of Koningsdiep. Men groef sloten loodrecht op de rivier. In het geval van Beetsterzwaag dus noordwaarts. Een eindje van de rivier af op de grens van het lage en hoge gebied bouwde men de boerderijtjes. Men kreeg een kavel langs de rivier met het recht van opstrekking (opstrekkende heerden), dat wil zeggen dat men hun kavel naar het noorden toe kon verlengen. De uiterste grens vormde Het Meer, de grens met Smallingerland.

Beetsterzwaag 11de eeuw
Legenda:
Paars - veen
Donkergroen – broekbos
Lichtgroen (geel) – grasland
Bruin - bouwland
Bovenste blauwe lijn: Het Meer
Onderste kronkellijn – het Ouddiep

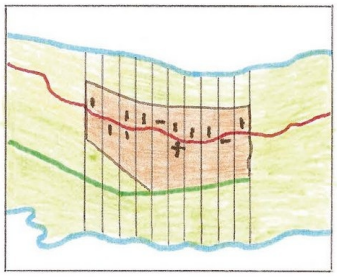
De sloten ontwaterden het gebied. Langs de rivier werd het broekbos (= moerasbos: elzen, wilgen) gerooid en de graslanden aangelegd. Hogerop kon men op de droge bovenlaag akkerbouw beoefenen. Echter door de ontwatering klonk het gebied in en oxideerde het veen, zodat men natte voeten kreeg en het weer hogerop zocht. Door die verdwijning van het veen kwamen de zandruggen langzamerhand tevoorschijn en in de 13de eeuw was het veen voor het

grootste deel verdwenen en had men met de bebouwing de hoogste delen van de zandrug bereikt.

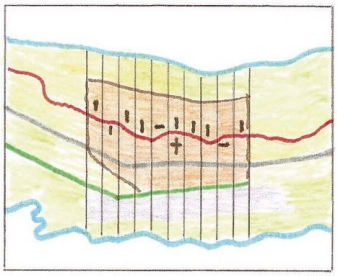
Beetsterzwaag 11de – 13de eeuw
Legenda:
Paars – veen
Geel – zandkoppen
Bruin – bouwland
Lichtgroen (lichtgeel)– grasland en hooiland

Het Kerkepad West en Oost vormt het oudste deel van het huidige dorp. De boerderijen kwamen meest aan de noordkant van het Kerkepad te liggen. De bouwlanden lagen nu vlak ten noorden en ten zuiden van het dorp. Om dit belangrijke gebied te beschermen tegen het zure veenwater heeft men in de 14de eeuw de Walle aangelegd. De lage zandgronden vlak ten noorden van de beek werden als gaastgronden (natte laaggelegen zandgronden) in gebruik genomen. Hier werd hooi gewonnen voor het vee.

Beetsterzwaag in de 14de eeuw
Legenda:
Bruin – bouwland
Lichtgroen (lichtgeel) – grasland
Rode lijn – Kerkepad West en Oost
Groene lijn – De Walle

Op de hoogste top van de zandrug werd in Beetsterzwaag de kerk gebouwd, waarschijnlijk in het begin van de 13de eeuw. Een eenvoudige zaalkerk met een rechte koorafsluiting en een zadeldaktoren. Toren en entree zijn duidelijk romaans, terwijl het schip gotische ramen heeft, waarschijnlijk later aangebracht.

Beetsterzwaag in de 15de eeuw
Legenda:
Bruin - bouwland
Grijze lijn – Beetster Hoyweg / Herenweg

In de 15de eeuw zal voor de afvoer van het hooi vanaf het Koningsdiep naar de boerderijen de Beetster "Hoyweg" zijn aangelegd met in het verlengde de

Herenweg (Hoofdstraat) en de Van Harinxmaweg. Bijzonder is dat deze weg dwars over de grond van de zathen (boerderijen) is aangelegd, en waarschijnlijk een gezamenlijk initiatief van de boeren is geweest evenals de aanleg van de Walle.
In Beetsterzwaag was deze weg in het begin van de 17de eeuw al verhard.
Ook de Poostweg was een hooiweg, om het hooi dat in het westen van de gemeente was gewonnen, naar de boerderijen in zuidoost Opsterland te brengen.

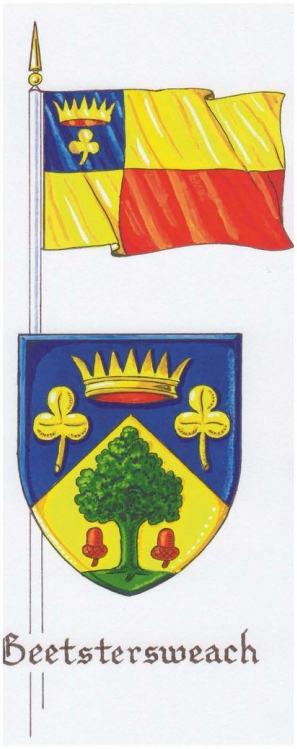

Dorpskerk van Beetsterzwaag , gebouwd begin 13de eeuw, naar een tekening van J. Stellingwerf uit 1720. Afgebroken in 1803.
In de Rooms Katholieke tijd gewijd aan Sint Martinus.

Bron:

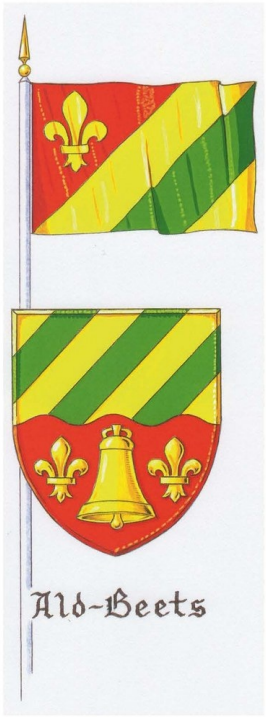
Parels in een groen snoer , ontwikkelingsvisie parklandschap Beetsterzwaag en Olterterp, April 2012, gemaakt door Strootman Landschapsarchitecten.

Kaartjes : Hetzelfde rapport op pagina 25.

Wapen en vlag Beetsterzwaag, ingesteld bij de opening van het dorpshuis "De Buorskip" op 23 september 1975.

Het wapen staat geregistreerd in het Genealogysk Jierboekje 1976 van de Fryske Akademy, blz. 5-7.

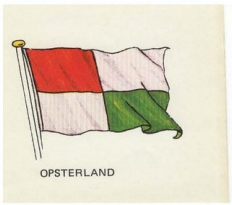
Wapen en vlag Ald-Beets, ingesteld in 2000 met goedkeuring van de bevolking van Ald-Beets.

Wapen en vlag staan geregistreerd in het Genealogysk Jierboek 2000 van de Fryske Akademy op blz. 210/211.

Beide wapens en vlaggen zijn een ontwerp van J.C. Terluin, Heraut Frisia I van de Fryske Rie foar Heraldyk.

WAPEN EN VLAG VAN BEETSTERZWAAG

De naam Beetsterzwaag betekent: "Weilanden bij Beets". Beets is de beek, het Ouddiep of KONINGSDIEP. De blauwe kleur van het bovenste gedeelte van het wapen wijst daarop evenals de antieke koningskroon. De klavers geven de weilanden bij de beek aan. Het onderste gedeelte verbeeldt de ligging van het dorp. Beetsterzwaag ligt op een zandrug. De gouden punt geeft dat aan. De boom is de gerechtsboom. Onder deze boom werd in oude tijden recht gesproken. In Beetsterzwaag stond vanaf de middeleeuwen het grietenijgerecht en vanaf 1815 het kantongerecht. De grietman, oorspronkelijk gekozen uit de eigenerfde boeren en later benoemd uit de regentenfamilies door de stadhouder en de staten van Friesland, sprak recht en bestuurde de grietenij. Zij voerden veelal eikels in hun wapens. De eikels naast de stam willen dat voorstellen. De vlag van Beetsterzwaag is gebaseerd op de gemeentevlag van Opsterland en de vlag van Zevenwouden. De kleuren zijn ontleend aan het dorpswapen: blauw, rood en geel. Het blauwe vierkant aan de kant van de vlaggenstok beeldt de naam van het dorp uit: "Weilanden bij Beets", de kroon en de klaver.

WAPEN EN VLAG VAN OUD-BEETS

Beets was een van de oudste en belangrijkste dorpen van Opsterland., waar ook de grietman woonde. In 1925 werd het dorp opgeheven en verenigd met Beetsterzwaag op verzoek van de bewoners zelf. In de middeleeuwen is het dorp een tijdlang het centrum van het dekenaat Bornego. En op het kerkhof spreken de graven van de adellijke families als de Lycklama's, de Van Eysinga's (de stenen zijn geruimd), de Van Harinxma's en de grafkelder van de van Lyndens van de belangrijke positie van dit voormalige dorp. Het bovenste deel van het wapen geeft het grondgebruik en de verkaveling weer: het goud wijst naar de zandgrond en het golvende graan op de akkers; het groen duidt de weidegronden aan. De ligging van de kavels, noordoost-zuidwest, wordt door de schuinbalken aangegeven. De naam Beets was oorspronkelijk "Beke" en wijst op het Ouddiep of Koningsdiep. De golvende doorsnijding van het schild wil dat weergeven. Voor de kleuren rood en goud is gekozen omdat deze het meest voorkomen in de wapens van de grietmansfamilies Fockens, Lycklama à Nijeholt en Van Lynden. De dorpsklokken van Beets uit 1482 en 1520 zijn de oudste overblijfselen van de middeleeuwse kerk. Ze staan nu achter het Museum Opsterlân in Gorredijk. Als herinnering hieraan staat in het onderste deel van het wapen een klok. De klok vormde in vroeger tijd een belangrijk communicatiemiddel, b.v. bij brand, oproep voor stemmingen, aankondiging van de geboorte van een prinsen- of koningskind, begrafenis en kerkgang. De lelies die de klok flankeren komen uit het wapen Lycklama, maar wijzen ook naar de gele lissen die langs de sloten in het lage deel van Beets volop voorkomen. De vlag is een gestileerde weergave van het wapen met dezelfde betekenis. In het rood aan de stokzijde is een gele lelie opgenomen als symbool van de vroegere belangrijke positie van deze plaats: de woonplaats van de grietman op het slotje Walrich.

KAARTEN VAN BEETSTERZWAAG

Er zijn in dit boek vier kaarten van Beetsterzwaag opgenomen:

1. De zgn. **Kaart van Ockinga: Sybrand van Ockinga** (? – 1698) was ontvanger-generaal van de floreenrente en bezat venen in Bakkeveen. Hij gaf ca. 1680 een kaart van Opsterland uit, die door Bernardus Schotanus à Sterringa verbeterd werd uitgegeven in 1698 en 1718. Opvallend is dat de naam van het dorp wordt geschreven als "Beesterswaagh" (hij vergeet een t in de naam). Op de kaart van Ockinga zien we het middeleeuwse patroon van Beetsterzwaag duidelijk liggen met de Hoofdstraat en de reden. De Gealeane naar Kortehemmen, de Zandlaan naar Lippenhuizen en het Hemrikerpad richting Hemrik, de Poostweg die de verbinding met Wijnjeterp vormt. Een aantal belangrijke huizen en de kerk staan prominent afgebeeld evenals de molens. Beetsterzwaag was er maar rijk mee gezegend: de Roghmolen en de Oostermolen. De huizen van de belangrijke families in de 17de eeuw: Fockens en Old Fockens, Hemminga en Teyens. Tevens is de Pastorie aangegeven. Bethlehem als bijzonderheid (de andere boerderijen hebben geen naam) en Lauswold waarbij opvalt dat de boerderij Lauswold niet staat afgebeeld (Lauswold staat hier met een d geschreven. Tegenwoordig schrijven we het met een t). De andere middeleeuwse saten (boerderijen) staan als zwarte blokjes ten noorden van de Hoofdstraat afgebeeld. In totaal zijn het er 14. In de "Tegenwoordige Staat van Friesland" uit 1788 staat dat Beetsterzwaag 28 stemdragende plaatsen heeft. Er zijn dus al een aantal verdwenen of samengevoegd met andere boerderijen. We moeten wel bedenken dat de belangrijke huizen ook stemhebbende plaatsen zijn. Ten zuiden van het dorp de Walle, de middeleeuwse waterkering, die het water van het in de winter overstromende Ouddiep of Koningsdiep, moest keren. Het zure veenwater zou de bouwlanden van het dorp, die toch al niet zo vruchtbaar waren, bederven. Van de bossen is nog weinig te merken. Wel staan er veel bomen langs de perceelsscheidingen en langs de wegen of lanen.
2. De **Kaart van Schotanus:**

   De eerste kaart is in 1698 uitgegeven en de tweede in de atlas is van 1718. Wat betreft het dorp is er geen sprake van verbetering van de kaart van Ockinga. Allereerst de naam van het dorp: Beetserzwaag (de t vergeten); vervolgens Hemmema in plaats van Hemminga. Bij Lauswold is echter wel een stemhebbende plaats ingetekend. Op deze kaart, die voor het gemak ook de dorpen Beets en Olterterp omvat, zijn duidelijk de percelen getekend als stroken. Deze verkaveling noemen we strokenverkaveling en is typisch voor de Wouden van Friesland. De stroken in Beetsterzwaag lopen van Het Meer in het noorden tot de Walle in het zuiden. Voordeel van deze verkaveling is, dat de boeren evenveel goed als slecht land in hun kavel hebben. De kavels lijken hier even breed, maar zijn dat in werkelijkheid niet. Kleine boerderijen zijn in de loop der tijd dan ook samengevoegd met de boerderij daarnaast, zodat een rendabeler bedrijf gevoerd kon worden. Deze samenvoeging kon door huwelijksbanden, erfenis of koop. In Beets zien we dat het grondgebied ten zuiden van de Beetster(hooi)weg niet verkaveld is. Dat is de meenschar; het gezamenlijke weidegebied van de boeren. Later is dit gebied wel degelijk verdeeld. Het woordje Schar bij de Swaagster Gaasten wijst terug op dat gemeenschappelijke weidegebied. Gaasten zijn de hoge zandgronden. In Olterterp ligt ten zuidoosten van de weg het heidegebied. Dat op het eind van de 18de eeuw door de familie van Boelens is bebost.
3. De **Kaart van het Kadaster van 1832.**

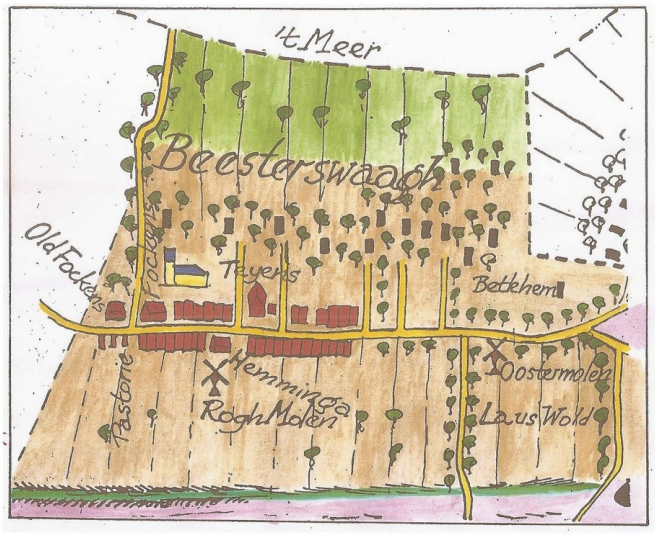
   Wat opvalt als je deze kaart vergelijkt met de kaart van Ockinga, dat het wegenpatroon bij Ockinga tamelijk nauwkeurig is opgetekend. Verder dat de huizen

hier heel precies zijn opgemeten; ook hun omvang. Verder is het grondgebruik duidelijk aangegeven met kleuren: bouw- en weiland, erven, tuinen, bossen, lanen, boomgaarden, woningen, schuren en werkplaatsen. Omdat we dichter bij onze tijd zijn gekomen zijn er meer aanknopingspunten te herkennen. Ook de open plaatsen waar later gebouwd is.

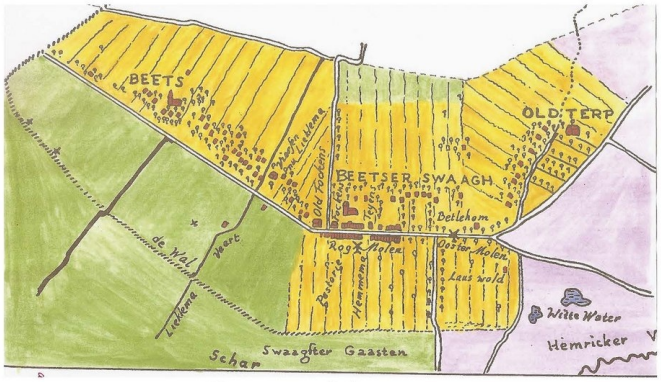
4. **De "Huisnummerkaart" van Beetsterzwaag (gedeeltelijk) ca. 1980.**
   Bij deze kaart staat een uitleg van de straatnamen.

Dorpskerk Beetsterzwaag.
Gebouwd 1803 – '04
met een gift van de families Van Lynden en Van Teyens.
Hun familiewapens staan op de windwijzer op het koor van de kerk.
Ansicht uitgegeven door Lolke Wierda
Collectie Terluin

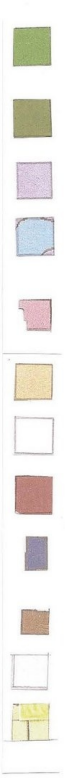
Kaart van Ockinga

Kaart van Schotanus

LEGENDA KAART KADASTER

1832

Boomgaard

Boombos

langgerekt:

singels

Tuin

Water

Pastorie

school

Bouwland of laan

Wegen

Bebouwing / woningen

Werkplaats of kassen

Stal / wagenhuis / landbouwschuur

Erf (lichtgrijs)

Weiland

Herkenningspunten:

1. Fockensstate
2. Boschlust
3. Lyndenstein
4. Dorpskerk
5. C-1000
6. De bakkerij
7. Prins Heerlyck
8. Bordena
9. Eysingahûs
10. Snack Bearske
11. De Kombuis
12. Kota Radja
13. Kruidvat
14. Goudsmid Van der Velde
15. Lycklamahûs
16. Tandkliniek Ike

De herkenningspunten zijn zo nodig met de hedendaagse (2015) bezetting van de huizen benoemd, zodat men zich beter kan oriënteren.

Het Kerkepad Oost is hier en daar te herkennen aan de lanen als smalle stukken bouw- of weiland.

Ten noorden van het Kerkepad de zeven boerderijen, van de boerderij aan de Gealeane tot aan de boerderij naast "De Buorskip".

Ook het Achterom ten zuiden van de Buurt is hier en daar als weggetje te herkennen.

De bijgebouwen van Lyndenstein staan geschaard om een pleintje. Bij de verbouwing tot kinderziekenhuis zijn ze volledig verdwenen.

Rechts van nr. 15 (het Lycklamahûs) is een gebouw lichtbruin gekleurd. Dat is de herberg "'s Landswelvaren", nu de raadzaal van de gemeente Opsterland.

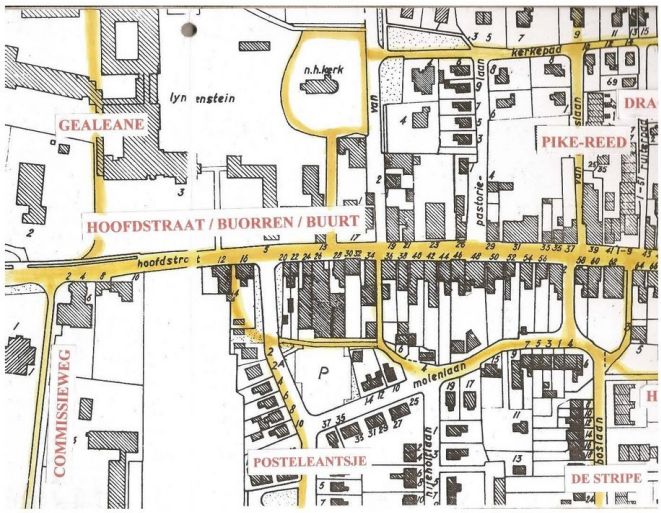
KAART KADASTER 1832

WEST

KAART KADASTER 1832

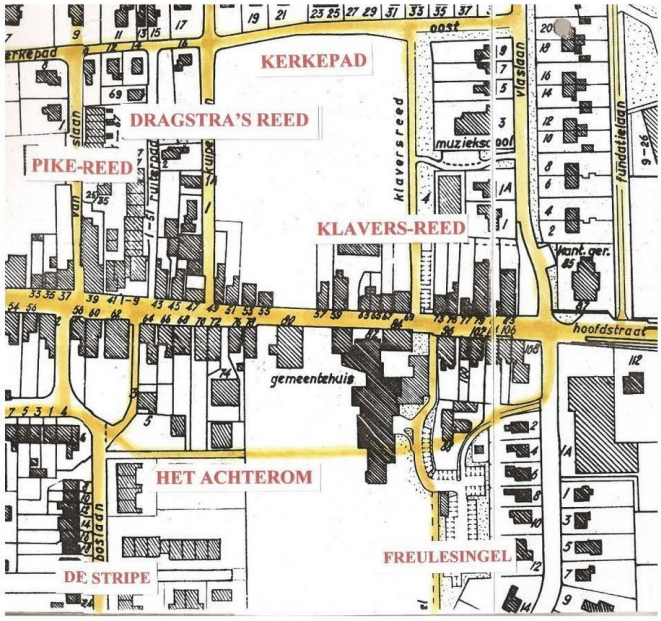
OOST

De "Huisnummerkaart" van Beetsterzwaag (gedeeltelijk) ca. 1980

Op deze kaart is het stratenpatroon van vóór 1940 in geel aangegeven met de namen die er toen in omloop waren.

1. **Pikereed** is nu **Van Teyenslaan** en in het verlengde naar het noorden **Bommegaerde**. De naam is waarschijnlijk afgeleid van "piken" (kippen), die Koert van der Schaaf, die aan deze reed woonde, hield. Hij kocht ook eieren op die bij de familie Dirk Jurjen Schroor (zoon van Anne Schroor) van een stempel VPN werden voorzien en afgeleverd werden bij Koert van der Schaaf. Ze zullen wel met vrachtrijder Schroor naar Leeuwarden zijn vervoerd.
2. **Dragstra's Reed**: is nu de **Kuiperslaan**, genoemd naar de kuiperij van Dragstra, op de hoek van de Hoofdstraat en de Kuiperslaan
3. **Klaversreed**: is tussen de Hoofdstraat en Kerkepad Oost nog steeds Klaversreed, genoemd naar bakker Klaver op de hoek van de Hoofdstraat en de Klaversreed. In het verlengde heet deze reed nu **Fockema Andreaelaan**.
4. **Het Achterom**: een voetpad achter de huizen en erven langs ten zuiden van de Hoofdstraat, te beginnen tussen Hoofdstraat 12 en 16 en eindigend tussen Hoofdstraat 108 en 110. Rond 1900 werd het Achterom door de Lycklamatuin afgesloten in verband met de verlenging van het park achter het Lycklamhûs tot aan het Freulebergje in Borneroord. Een belangrijk deel van het Achterom heet nu **Molenlaan**, genoemd naar de Roghmolen, die daar tot in de 19de eeuw stond.

HUISNUMMERKAART 2

5. **Gealeane**: Deze laan begint tegenover Oud Boschlust en liep tussen Fockensstate en Lyndenstein richting Kortehemmen. Na 1960 is het gedeelte ten westen van Lyndenstein afgesloten en omgeleid via de Van Lyndenlaan en De Bou, in verband met de bouw van school Lyndnestein.

6. **Buurt of Buorren**: Nu de **Hoofdstraat**. In de 17de eeuw Herenweg geheten (naar de heren die er in hun grote herenhuizen woonden?).

7. **Kerkepad Oost**: het middeleeuwse centrum van Beetsterzwaag. Hieraan lagen de oude middeleeuwse saten (boerderijen). Het centrum verplaatste zich tussen 1500 en 1600 naar de huidige Hoofdstraat.

8. **Posteleantsje:** Spahr van der Hoek schrijft, dat dit laantje genoemd is naar de goede Jan Post.

9. **De Stripe**: nu **Boslaan**, de verbinding van de Buurt met de Walle. Een stripe is een smalle strook.

10. **Freulesingel**: verbinding van de Buurt met de Sweachster Gaasten, genoemd naar freule Lycklama à Nijeholt.

BESCHRIJVING VAN HET DORP BEETSTERZWAAG IN VROEGERE EEUWEN

Er zijn enkele beschrijvingen van Beetsterzwaag uit de 18de en 19de eeuw, die een aardig beeld geven van het dorp:

1. De beschrijving in "De Tegenwoordige Staat van Friesland" uit 1788, en
2. De beschrijving van Ds. Craandijk, uit 1874, die een wandeling door dit gebied maakt.

De Tegenwoordige Staat van Friesland
1788
Bladzijden 570 t.m. 572

BEETSTERZWAAG, een aangenaam en vermaaklijk Dorp, is van rondom met allerlei geboomte beplant, en heeft een zeer schoone en bestraate buurt, waar in verscheiden treflijke huizen gevonden worden, onder welke nogthans uitmunt het schoone gebouw, dat gesticht is door wijlen den Heere Martinus Fokkens, weleer Grietman van Opsterland, staande op het Westeinde ten Noorden van de buurt. Niet verre van daar zag men ook, in voorige dagen, een schoon huis, voorzien met een ruim Hornleger (= een huisstee en erf van een boerderij, waaraan stemrecht verbonden was) , beplant met voortreflijke Eiken boomen, doch die voor weinige jaaren zijn uitgeroeid; terwijl ook het huis zelf thans van zijn voorig aanzien versteeken is: het draagt de naam van oud Fokkens, en tegenover 't zelve staat ook nog een aanzienlijk en aangenaam gebouw, dat weleer bewoond werd door den Heere Saco van Teiens, in leeven Gedeputeerde Staat ten Landsdage. Wijlen de Raadsheer Ayso van Boelens, heeft hier ook veele jaaren gewoond op een schoone plaats, welke thans bewoond wordt door deszelfs Vrouwe Weduwe.

In de buurt niet alleen vindt men een' Koornmolen maar ook een' buiten dezelve, en ten Oosten ligt eene plaats, die den naam van Bethlehem draagt, waarschijnlijk naar eene Kapelle of Konvent, aldaar tot Godsdienstige einden geschikt.

De Kerk des dorps staat een weinig afgescheiden van de buurt, ten Noorden, zijnde wel niet groot maar evenwel ruim genoeg om de toehoorders te kunnen bevatten: dezelve heeft van buiten niet veel aanzien, doch is van binnen naar den ouden smaak, wel betimmerd. Men vindt daar in verscheiden gestoelten, ten dienste van de Edelen en Aanzienlijken dezer plaats, en aan het Oosteinde van dezelve een' Grafkelder, waarin de Lijken van sommige Aanzienlijken zijn bijgezet.

Men heeft hier omstreeks vermaaklijke wandelwegen, onder den lommer van 't bladrijk geboomte, alwaar men, op zijnen tijd , door 't aangenaam geluid van allerlei gevogelte, en vooral door den helklinkenden Nachtegaal vervrolijkt wordt.

Ook heeft men hier twee aanzienlijke Jaarmarkten; wordende de eerste altijd gehouden op den eersten Maandag in May, die voornaamelijk eene Beestemarkt is, waarop in allerlei soort, vooral van Hoornvee, handel gedreeven wordt. De tweede wordt altijd gehouden op den eerste Maandag in Oktober; zijnde, behalven eene Beestemarkt, ook een zeer voornaame Vlasmarkt , op welke men gansche menigten van menschen uit verschillende oorden deezer Provincie ziet samenvloeien, om daar deeze waren te veilen of te koopen.

Ten Noorden des Dorps heeft men schoone bouwlanden, waarop de nijvere Landman gelegenheid vindt om verscheiden soorten van graan te kweeken; doch voornaamelijk maakt men hier zijn werk van het teelen van Boekweit, welker inkomste een voornaam gedeelte van des Huismans bestaan oplevert (een huisman is een boer).

Ten Zuiden vindt men goede weidlanden, op de Zwaagster Gaasten en 't Hemriker veld, nog ten deele uit onvergraaven hoog veen bestaande.

Onder de aangenaamheden van dit Dorp kan en mag men ook met recht tellen, dat aldaar voor een ieder der Ingezetenen weeklijks tweemaal gelegenheid is, om van daar, op eene zeer gemaklijke wijze, in Frieslands Hoofdstad te komen, dewijl, ongeveer een uur van daar, op Smallen Ee naamelijk, een Veerschip, tot dat einde, 's Maandags en Vrijdags gereed ligt, en 's Dinsdags en Saturdags wederkeert; kunnende de Inwoners van Beetsterzwaag, die niet verkiezen derwaarts te wandelen, zich bedienen van een Vragtwagen, die op gemelde dagen van daar naar Smallen Ee rijdt.
Onder dit Dorp, dat van geen grooten omtrek is, vindt men alleen achtentwintig stemdraagende plaatsen, en om de tweede Week wordt de Rechtdag hier, gelijk ook in 't nabuurig Lippenhuizen gehouden.

In zijn "Praatsje mei in Plaatsje" in de Woudklank van 14 maart 1985, beschrijft Hans de Jong de wandeling van dominee Craandijk onder het opschrift:

"Dorp zonder leven"
Beetsterzwaag te kijk

"Beetsterzwaag is een dorp, dat met menig hooggeroemde plaats in Gelderland of Utrecht kan wedijveren. Maar wat er gemist wordt is leven. 't Is er doodstil. Hier niet de gezellige drukte van Zeist of Velp,maar hier ook niet de levendigheid die de naburige plaatsen als Gorredijk en Drachten aan een belangrijke scheepvaart en een welvarende boerenstand danken.
Behalve de "heeren" en enige dorps-autoriteiten, wonen te Beetsterzwaag ambachtslieden en winkeliers. De boerderij heeft er veel minder te betekenen dan elders in de omtrek en in de grote bossen gaat het grote werk van het groenen en wassen (= groeien) in plechtige stilte voort. Land is er niet te koop. De grond is in handen der grote eigenaars en hen behoren ook bijna zonder uitzondering de huizen van het dorp.
Geen stukje grond, geen huisje wordt er verhuurd, dan aan personen van wier goedheid men verzekerd is of die tot de 'heeren' in enige betrekking staan."
Zo verwoordde in 1874 de toen veertig-jarige predikant Jacobus Craandijk in zijn boek "Wandelingen door Nederland" zijn bezoek aan Beetsterzwaag. en hij vervolgt:
"Dat houdt de armoede buiten, maar ook de vooruitgang: de schaduw- en lichtkant van vrije ontwikkeling.Even over de grenzen van de gemeente Opsterland, in de heide van Smallingerland, verzamelt zich, wat in dit deel van Opsterland geen plaats kan vinden.
Nevens de hutten der heibewoners verrijzen er de kloeke hofsteden der boerenzonen, die land nodig hebben en land ontginnen."
Dominee merkt op dat het in Beetsterzwaag niet zo stil is, of je ziet er wel Friezen of Friezinnen. En …… lang niet alle vrouwen zijn op schepen bezig. Dat is een onjuiste opvatting van de niet-Friezen. Wel zijn de meesten gekleed met het jak met de lange schoot, maar de meer behoeftigen dragen alleen de rok en de borstrok. Iedereen draagt zwarte kousen en muilen. Wie het oorijzer dragen(bij de armen van zilver) dragen dat op de zwarte muts, waaronder de witte ondermuts even te zien komt.
Van de mannen zegt Craandijk, dat de zwarte boezeroen van merinos veel gebruikt wordt, waaraan vooral schippers herkenbaar zijn. Maar schippers vind je perse niet in Beetsterzwaag.

Lauswolt

Dominee bewondert het grote , nieuwe huis van Lauswolt, door een van de jonkers Lycklama enkele jaren vóór 1874 gebouwd, ten zeerste. Het is gesticht op een opgehoogd terrein naast de weg, die naar Drente leidt, op de grond, die van oudsher tot een aanzienlijk landgoed behoort.

Craandijk ruim honderdtien jaar geleden: “Jammer dat het oude hout (= bossen) is gevallen en het huis in het jong en schraal plantsoen geen zijner waardige omgeving heeft. Het staat ook met de achterkant naar de grote weg. Het front is alleen op zeer grote afstand te zien uit een van de vele lanen, die hier in de heide aangelegd zijn. Men vindt aan de zoom van die bossen menig treffend heidegezicht, vooral als de dalende zon haar gloed over die donkerbruine velden werpt en over de rode dennestammen.
Het dorp Beetsterzwaag bestaat hoofdzakelijk uit een lange straat, aan weerskanten met huizen bebouwd en met een dubbele rij linden beplant. De burgerwoningen hebben hier in de regel dat welvarend voorkomen niet, dat wij elders opmerkten, maar daarentegen munt de plaats door tal van kloeke herenhuizen en schone buitenverblijven uit.
Evenwijdig met de dorpsstraat loopt ter weerszijden een weg, links (aan de noordwestkant) door het uitgestrekte bos van Fockens-state tussen eikenlanen achter Lyndenstein, de kerk en de overplaats van Lycklama-state heen, langs boerenerven, alleen met hoog opgaand eikenhout omringd.
Bij de bouw van iedere hofstede werd van oudsher het ‘hiem’, het erf met eiken be-poot. Vandaar in dit deel van Opsterland, die rijkdom van kostbaar hout, dat reeds op twintig voeten van de grond zijn brede takken begint uit te slaan en door zijn betrekkelijk lage stam en grote vlucht een eigenaardig stempel draagt.
De achterweg rechts (zuidoostkant), die langs de plantsoenen van Lycklama-state en Eysinga-huis tot aan de overplaats van Lyndenstein loopt, mist wel dit opgaand geboomte, maar heeft daarentegen zijn eigen aantrekkelijkheid door de vruchtbare velden en de sierlijk aangelegde tuinen, waarover van deze kant het oog kan weiden.”

Toelichting:
Ds. Craandijk beschrijft in het laatste deel van zijn relaas de twee wegen, die parallel lopen met de Hoofdstraat ten noorden en ten zuiden ervan.
Allereerst de weg ten noorden:
Dit is het Kerkepad Oost, dat loopt van de kerk van Beetsterzwaag tot de kerk van Olterterp, en het Kerkepad West, dat loopt van de kerk van Beetsterzwaag naar de kerk van Oud Beets. Deze paden vormen het oude middeleeuwse centrum van de dorpen Beetsterzwaag, Beets en Olterterp. Hieraan liggen ook de boerderijen, of zoals men hier zegt: de saten. In Beetsterzwaag liggen ze hoofdzakelijk ten noorden van het pad. Op de oude kaarten van Ockinga, Schotanus en op de kaart van het Kadaster (1832) zijn ze duidelijk te onderscheiden. Craandijk heeft het er ook over: ze lopen langs de boerenerven. Hij maakt ook melding van de “overplaats” van Lyndenstein en Lycklama-state. Hiermee bedoelt hij de tuinen van deze huizen aan de overkant van de straat. Wij noemen ze de ‘overtuinen’. Een aantal paden loopt vanaf de Hoofdstraat noordwaarts en kruist het Kerkepad Oost. Op de 4de kaart van Beetsterzwaag zijn deze paden of reden, zoals men ze hier noemt, met namen genoemd. Na 1960 is het deel van het Kerkepad tussen de dorpskerk en de Van Teyens Fundatie verhard en van riolering voorzien. Het verloor hierdoor zijn schilderachtig karakter.
De weg ten zuiden van de Hoofdstraat is evenals het Kerkepad, een pad dat hoogstwaarschijnlijk onverhard was. Dit smalle weggetje begon tegenover Lyndenstein tussen de nrs. 12 en 16 en liep achter de erven langs, vóór 1900 ten zuiden van de achtertuin van het Lycklamahûs, en kwam tussen Hoofdstraat 108 en 110 weer op de Hoofdstraat uit. Aan dit weggetje, het Achterom geheten, lagen de huisjes van de arbeidende klasse en hier stond tot in de 19de eeuw de Rogmolen in de buurt van de Kombuis. Rond 1900 werd de achtertuin van het Lycklamahûs naar het zuiden toe verlengd en werd het openbare pad, het Achterom afgesloten. Vanuit het Achterom lagen een aantal smalle straatjes of stegen naar de Hoofdstraat, die er voor een groot deel nog steeds zijn. Het Achterom is na de Tweede

Wereldoorlog verhard en heeft voor het grootste deel de naam 'Molenlaan' gekregen. De éénkamerwoninkjes en de bedrijfjes die hier stonden zijn verdwenen.
De Hoofdstraat: deze is eind 16de begin 17de eeuw het nieuwe centrum van het dorp geworden; breder dan het Kerkepad en geschikter voor het rijdende verkeer. Hij werd in de 17de eeuw ook verhard met keitjes. Er bestaat een verordening dat de hooiwagens, die vanuit de richting Beets naar het oosten van de grietenij reden, eerst hooi op de keien moesten strooien voordat ze gebruik van de weg mochten maken. Het ratelen van de wielen leverde namelijk teveel overlast op. Eind 19de en eerste helft 20ste eeuw reed ook de stoomtram door het dorp.

Tekening Kerkepad Oost naar een ansichtkaart.
J.C. Terluin

Dit punt bevindt zich op de kruising van de Kuiperslaan en het Kerkepad Oost.
De middelste woning staat er nog met een aanbouw en heeft als adres Kerkepad Oost 31.

Boerderijen te Beetsterzwaag

De boerderijen vormen wel de oudste bedrijven van Beetsterzwaag. Eigenlijk vallen ze niet onder de middenstand van het dorp, maar we willen ze wel noemen. Er zou meer onderzoek naar gedaan moeten worden. Een heel boek zou er mee gevuld kunnen worden.
In de speciekohieren van Beetsterzwaag komen we een aantal tegen, die hieronder genoemd worden. Waar ze hun bedrijf uitoefenden, in welke boerderij, is (nog) niet bekend. In deze belasting kohieren staat waar je belasting voor moest betalen. Naast de koeien, rieren (= jonge koeien), paarden en bezaaide landen moest men ook voor elke rokende schoorsteen op het huis betalen, het zgn. schoorsteengeld, en voor de Hoofden in de huishouding, de personen boven de 12 jaar, en tevens voor de personen onder de 12 jaar, de halve hoofden. Hier onder alleen het gedeelte wat betrekking heeft op het boerenbedrijf.
Beetsterzwaag had vanaf de Middeleeuwen 28 stemhebbende plaatsen.

1748	Saco van Teyens	6 koeien, 6 rieren, 25 bezaaide landen en 9 paarden. Ontvanger van de Opsterlandse Veencompagnie.
	Livius Suffridus Lycklama à Nijeholt	1 koe, 9 bezaaide landen en 5 paarden hij is de Grietman van Opsterland
	Marten Foppes	3 koeien, 2 rieren 8 bezaaide landen en 2 paarden
	Bontie Sytses	1 koe, 1 rier, 9 bezaaide landen en 2 paarden
	A. van Boelens	13 koeien, 3 rieren, 15 bezaaide landen en 5 paarden
	Claas Berends	6 koeien, 3 rieren, 8 bezaaide landen en 4 paarden Hij is de molenaar op de Oostermolen
	Hendrik Cop	2 koeien, 3 bezaaide landen en 1 paard. Hij is de bierbrouwer.
	Ulpianus van Sinderen	2 koeien 3 bezaaide landen en 1 paard. Hij is de predikant van de dorpskerk.
	Feytze Cormelis wed.	9 koeien, 2 rieren, 10 bezaaide landen en 3 paarden
	Fooke Foppes	1 koe, 9 rieren, 6 bezaaide landen en 2 paarden
	Fedde Tjeerds	1 koe, 4 bezaaide landen en 1 paard
	Jacobus Sinnema	3 koeien, 8 bezaaide landen en 2 paarden. Hij is de dorpsrechter.
	Ype Jans	5 koeien, 1 rier, 1 bezaaid land en 2 paarden
	Roel Foppes	2 koeien, 4 bezaaide landen en 2 paarden
	Rinse Gjalts	2 koeien, 5 bezaaide landen en 2 paarden
	Geert Berends	4 koeien, 1 rier, 8 bezaaide landen en 3 paarden
	Uble Jans	9 koeien, 6 bezaaide landen en 2 paarden
	Wybe Hendrix	3 koeien, 1 rier, 5 bezaaide landen en 3 paarden
	Johannes Lolkes	3 koeien, 10 bezaaide landen en 4 paarden
	Jan Geerts	2 koeien, 7 bezaaide landen en 2 paarden
	Harmen Ybles	4 koeien, 1 rier, 10 bezaaide landen en 4 paarden
	Homme Ruurds	3 koeien, 6 bezaaide landen en 2 paarden

Dit jaar, het eerste dat de speciekohieren voor Beetsterzwaag en geheel Opsterland van start gingen, heb ik uitgebreid het boerenbestand opgenomen. In de volgende jaren is er een doorsnee genomen, waarbij ook gezocht is naar bepaalde beroepen. Opmerkelijk dat de regerende macht, de grietman en de secretaris en zelfs de dominee een boerenbedrijf hadden. Er zijn grote en kleine boeren. Het aantal koeien is gering over het algemeen, want in die tijd lag de nadruk het meest op de akkerbouw. De mest van het vee moest de onvruchtbare zandgrond vruchtbaar maken. De boerderijen waren in die tijd niet erg groot. Het boerderijtje "Bethlehem" geeft een goede indruk van de grootte van de bedrijfsruimte. Pas in de 19de eeuw werden de schuren groter en nam het aantal koeien toe.

Het voormalige boerderijtje "Bethlehem" aan de oostkant van Beetsterzwaag uit de 17de eeuw.In 1969 is het oude boerderijtje afgebroken. Monumentenzorg heeft geholpen bij de herbouw van deze uit de zeventiende eeuw daterende woonstee. Foto J.C. Terluin.

1751	Jan Heerkes	4 koeien, 2 paarden en 2 bezaaide landen.
	Wineke Clases	4 koeien, 4 rieren (=jonge koeien), 8 bezaaide landen en 2 paarden
	Sytse Lauswolt	1 koe, 4 bezaaide landen en 2 paarden
	Adolf Cop	3 koeien en 1 paard
1772	Claas Berents	5 koeien, 5 rieren, 8 bezaaide landen en 2 paarden
	Minne Johannes	5 koeien, 3 rieren, 7 bezaaide landen en 2 paarden Hij is de dorpsrechter in Beetsterzwaag.
1778	Diemer Jans	2 koeien, 4 bezaaide landen en 2 paarden
	Minne Johannes	6 koeien, 3 rieren, 10 bezaaide landen en 2 paarden
1788	Jan Diemers	2 koeien, 2 rieren, 8 bezaaide landen en 2 paarden
	Diemer Jans	1 koe, 2 rieren, 4 bezaaide landen en 1 paard
	Roel Sytses	8 koeien, 4 rieren, 8 bezaaide landen en 2 paarden
1795	Diemer Jans weduwe	1 koe, 2 rieren, 4 bezaaide landen en 1 paard
	Roel Sytses wed.	7 koeien, 5 rieren, 8 bezaaide landen en 3 paarden

"BOERDERIJTJE "BETHLEHEM"

Het boerderijtje "Bethlehem" te Beetsterzwaag

Foto Popke G. Steen

De boerderij stamt uit de 17de eeuw en is van het kop-romp-type. Er is veel opmerkelijks aan de architectuur:

1. De randversiering van de dakrand van voorhuis en stookhut en de eikenbladversiering op de schoorsteen.
2. De vorm van de ramen van de stookhut: drie vierkanten op de punt.
3. De roedeverdeling van de ramen, zowel beneden als boven.
4. De versiering boven de raampartijen.
5. De consoles onder de vensterbanken.

De Friese familie Bethlehem heeft zijn familienaam ontleend aan dit boerderijtje. Op 16 december 1811 verklaart **DURK JANS** voor de ambtenaar van de Burgerlijke Stand in de Mairie Beetsterzwaag, Canton Beetsterzwaag, Arrondissement Heerenveen, Departement Vriesland, Erryt Sytses dat "hij behouwd" de naam van **BETHLEHEM** voor hemzelf en zijn zonen en dochters en kleinzonen en kleindochters: Jan Durks. Oud 50 jaar, wonende te Nijega; Haye Durks, oud 46 jaar, wonende te Noorder Dragten; Hendrik Durks, oud 44 jaar, wonende te Beetsterzwaag; Geert Durks, oud 42 jaar, wonende te Oldeboorn; Jakob Durks, oud 40 jaar, wonende te Wynjeterp; Pieter Durks, oud 38 jaar, wonende te Beetsterzwaag; Harmen Durks, oud 36 jaar, wonende te Beetsterzwaag; Elske Durks, oud 48 jaar, wonende te Beetsterzwaag.

Molle, 16 jaar, Durk, 14 jaar, Hendrik, 10 jaar, Bouwe 10 jaar, Tjitske, 18 jaar, Grietje, 12 jaar, Hiltje, 10 jaar, Jakobjen, 8 jaar, Janke, 6 jaar, zonen en dochters van Haije, wonende te Noorder Dragten (Durk woont te Beetsterzwaag)

Wobbe, ¾ jaar; Durk, 18 weken, zonen van Hendrik, wonende te Beetsterzwaag.

Durk, 8 jaar, Trijntje, 12 jaar, Grietje, 10 jaar, kinderen van Geert, wonende te Oldeboorn.

Durk, 2 weken; Trijntje ¾ jaar, kinderen van Jakob, wonende te Wynjeterp.

Durk, 3 jaar; Grietje, 5 jaar; Johanna, 4 weken, kinderen van Pieter, wonende te Beetsterzwaag .

Leeuwarder Courant 22 november 1969
Afb. via Museum Opsterlân, Gorredijk

Toekomstig dorpshuis Beetsterzwaag

Het gemeentebestuur van Opsterland overweegt, zoals bekend, de boerderij van de heer Jan Buruma (66) aan het Kerkepad-Oost in Beetsterzwaag te verbouwen tot gemeenschapscentrum. De gemeente heeft de boerderij aangekocht van de Corneliastichting, die de boerderij aan de heer Buruma verpachtte.

De bedoeling is, dat er in het nieuwe gemeenschapscentrum allerlei voorzieningen zullen komen. Het plan is er een nieuwe bibliotheek-leeszaal, een jeugdaccomodatie, een ruimte voor de muziekschool en een dorpshuis voor algemene doeleinden in onder te brengen. Een architect is reeds bezig met het maken van een schetsplan.
In de **Drachtster Courant van 18 november 1969** staat dat er een voorlopig bestuur is gevormd, dat bestaat uit de heer J. Postma, voorzitter, de dames A. Bouma-de Vries, Y. Fenstra-Poelsma, A. Poortman –de Vries, J. Talman-van der Woude, H. van der Veen, en A. Vlieger-Hagenus en de heren J. van den Akker, D. de Deugd, D. Gorter, K. Riemersma, H. Slager en H. Steenbeek.
Het voorlopig bestuur wordt geadviseerd en bijgestaan door de Stichting Buurtwerk Allardsoog en het Provinciaal Opbouworgaan te Leeuwarden. Door het Opbouworgaan is ter plaatse een onderzoek verricht, waaruit een discussienota resulteerde inzake de behoefte aan accommodatie voor sociaal-culturele activiteiten in Beetsterzwaag.
De voorlopige plannen, die op basis van de nota van het Opbouworgaan door het bestuur waren voorgelegd, werden door de subsidiërende instanties zeer positief beoordeeld en geadviseerd werd om op de ingeslagen weg voort te gaan.

Dit bleef er na de brand over van de woonboerderij van mr. K.J. van Douwen, kantonrechter te Beetsterzwaag.

"Gecostumeerde" reddingsactie bij Beetsterzwaag.

Brand maakte eind aan tienerfeest bij rechter

In de woning van kantonrechter mr. K.J. van Douwen aan het Kerkepad in Beetsterzwaag heeft zaterdagavond een felle brand gewoed. Van de twee jaar geleden geheel tot woning verbouwde boerderij bleef alleen een deel van het voorhuis overeind, dat echter veel schade door het bluswater opliep. De schade wordt geraamd op f 140.000. De familie Van Douwen, bestaande uit zeven personen heeft onderdak gevonden bij mevrouw J.C. Harmsma-Otten, die niet veraf woont.

Eén van de dochters van de heer Van Douwen had thuis een fuifje met klasgenoten uit de tweede klas van het Drachtster Lyceum georganiseerd. Om ongeveer tien uur staken de jongelui de open haard aan en de vonken, die daaruit omhoog spatten, zetten de nok van de voormalige schuur in lichterlaaie. Men acht het niet uitgesloten, dat een defect in de rookafvoer de brand heeft veroorzaakt. De zestienjarige Jelle van Douwen ontdekte het vuur snel en sloeg alarm. Hij, zijn ouders en de ongeveer dertig jongelui, die op het feestje waren uitgenodigd, zijn toen met man en macht aan het werk gegaan om te redden wat er nog te redden viel. De kinderen hadden zich juist verkleed voor een spelletje en gecostumeerd in niet alledaagse kleding sjouwden ze alles naar buiten, wat ze konden dragen. Zo kon het meeste huisraad naar buiten worden gebracht, alsmede veel kleding. Ook bleef de bibliotheek van mr. Van Douwen voor de ondergang behoed.

Het vuur greep echter snel om zich heen, doordat het veel voedsel vond in het rieten dak op de "schuur". De brandweer uit Beetsterzwaag, die assistentie kreeg van het blusserscorps uit Gorredijk, kon dan ook niet voorkomen, dat dit vroegere bedrijfsgedeelte totaal werd vernietigd. Van het voorhuis, waarin een estriken vloer ligt, verbrandde een deel van het dak. (De brand woedde op 21 apr. 1967)

Mr. Van Douwen is tegen brand verzekerd.

Boerderij aan het Kerkepad Oost uit 1800,

Eigendom van Hijma van Teyens.

Aquarel in de Regentenkamer van de Van Teyens Fundatie.

In 1926 afgebroken, en vervangen door een nieuwe boerderij in "Amsterdamse stijl".

Dezelfde boerderij aan de rechterkant gezien.

De boerderij is van hetzelfde type kop-romp boerderij als alle andere grote boerderijen in Beetsterzwaag

Foto van dezelfde boerderij in de Regentenkamer van de Van Teyens Fundatie.

De boer en boerin en de "faam" staan voor de boerderij.

Foto ca. 1900

Boerderij aan het Kerkepad Oost uit 1926.

Foto Thom Vellinga, 9 mei 1978

Deze boerderij was het eigendom van Hijma van Teyens (1734 – 1816). Zij liet op deze plaats in 1800 een nieuwe boerderij bouwen. In het muuranker werd dit vastgelegd: 1800 HVT. Toen de boerderij in 1925 aan vervanging toe was is deze afgebroken en vervangen door een nieuwe in de zgn. Amsterdamse stijl. Op de nieuwe boerderij werd het oude muuranker herplaatst met als toevoeging 1926. Onder de bloembak staat in grote metalen letters: VAN TEYENS FUNDATIE. De boerderij was dus bij de totstandkoming van de Fundatie toegevoegd aan het bezit van deze stichting. De familie Hielkema woont al enkele generaties op deze boerderij. De boerderij is niet meer in functie en fungeert als woning en de schuur is opslagplaats.

Verzorgingsboerderij achter Harinxma-State. Rechts tussen de bomen staat de voormalige boswachterswoning, nu Kerkepad Oost nr. 47.
Foto A. Sijbenga, 1961. Collectie Thom Vellinga

Beetsterzwaag laat weer een adellijke veer

(Van onze correspondent, A. v.d. Werff))

Hoewel de aanleg van bossen omstreeks 1850 rondom Beetsterzwaag in hoofdzaak nog moest beginnen, bleek het dorp voor de verschillende adellijke families een aantrekkelijke woonplaats te zijn. Men liet grote huizen bouwen, vaak "state" genoemd en bezat rondom deze state doorgaans een aanmerkelijk grondbezit. Vaak bestond dit uit slecht bouwland of heide. Zo was in 1848 geheel Lauswolt nog één uitgestrekt heidegebied, waar behalve enkele struiken geen bomen stonden.
Deze heidevelden werden kaal gehouden door grote kudden schapen die behalve de heide ook graag de jonge spruiten van berken en elzen consumeerden en zorgden dat geen enkele jonge spruit de kans kreeg een boom te worden.

Alleen baron Van Lynden had in Beetsterzwaag rond zijn "Lyndenstein" (nu Corneliastichting) voor aanleg van bos gezorgd, terwijl in Olterterp de Van Boelens ten zuiden van de weg , rondom de vijvers, het bos had laten planten.

In Beetsterzwaag was verder geen bos te vinden, maar toen zich hier meer adellijke families vestigden, veranderde dit. Het voorbeeld van Van Lynden werkte klaarblijkelijk aanstekelijk en door slecht bouwland en moerassig gebied in bos te veranderen werd Beetsterzwaag woonbaar gemaakt. Maar behalve hiervoor zorgden de bewoners van states, dat hun dagelijks voedsel in hun onmiddellijke nabijheid werd verbouwd en gekweekt, zodat zij onafhankelijk waren van slechte tijden en misoogsten

Tot dit doel werd een boerderij vaak direct achter de state gebouwd. De exploitatie was in handen van de baron, maar een zetboer moest zorgen dat er dagelijks voldoende boter, melk,

eieren, kaas, graan, aardappelen en wat er meer bij hoorde op de state kwam, terwijl ook de winterslacht via deze boerderij werd verzorgd.
In 1842 vestigde de grietman van Smallingerland, M.P.D. baron van Harinxma thoe Slooten zich te Beetsterzwaag. Hij had in Drachten juist het z.g. klokkenoproer meegemaakt, waar het volk dermate opgewonden was, dat de baron zijn geweer ter verdediging van zijn leven moest hanteren. Het kwam evenwel niet zover, want toen de rust door een aantal soldaten was hersteld, trok de grietman zich terug en liet in Beetsterzwaag Harinxma-state bouwen, waar hij op zijn bezittingen de rust van het landjonkerschap prefereerde boven de oproerige Drachtsters.

In 1848 bevond zich op het gebied van Van Harinxma reeds een boerderij die evenwel voor verzorgingsboerderij te ver van de state verwijderd was en niet paste in de uitbreiding van het bos ten noorden van de state. "De Roekebosk" aan de Anne Rinseslaan, toen Tolhekslaan genoemd, werd afgebroken en van het beschikbare materiaal werd een boerderij gebouwd vlak achter Harinxma-state aan het Kerkepad. Tot in onze tijd bleef deze boerderij zijn functie houden van verzorgingsboerderij. Toen M.P.D. baron van Harinxma (mijnheer Maurits) in de dertiger jaren kwam te overlijden, kwam de state leeg te staan en werd de boerderij verhuurd.
De aanwezigheid van de boerderij bleef echter een herinnering aan dit oude adellijke gebruik. De tand des tijds teisterde de oude plaats echter zodanig, dat thans de volledige afbraak begonnen is en weer een deel van het oude Beetsterzwaag voorgoed zal verdwijnen. Slechts een foto van dit deel van "een staat in de staat" waar de bewoners als ongekroonde koningen leefden, zal de herinnering vormen.

Drachtster Courant 31 januari 1961

Harinxma State rond 1900
Uitgevers: Maatschappij "Rembrandt" Utrecht 1924
Collectie Thom Vellinga

"We u, we u, Roel Syttyes"

Boerenknecht schreef brandbrieven en werd aan de galg gehangen

Het was de 22ste december 1713, een stille wintermorgen, dat Engel Minnerts, vrouw van Taeco Sytses, die bij zijn broer Roel Sytses inwoonde, de deur van de boerderij opende. Het schemerde nog en de oude boerenhuizen langs de Achterweg die met elkaar vrijwel het hele dorp Olterterp uitmaakten, waren maar nauwelijks te onderscheiden. Straks zou de zon opgaan over de heide aan de overzijde van de Heerenweg, waar Gurbe Jans, de schepersjongen met zijn kudde Drenten in de richting van het Ouddiep dwaalde, en het jonge licht zou zich spiegelen in de glas-in-lood-ruitjes van de met riet gedekte huizen in hun krans van knoestige eiken.
Engel had overigens weinig tijd zich te verlustigen in de geboorte van de dag; het werk riep want over enkele dagen zou het Kerstmis zijn en het grote houtblok brandde in de open haard. Er moest nog veel gedaan worden en daarom zou ze haastig de deur weer sluiten, toen er iets voor haar voeten dwarrelde. Ze raapte het op en zag dat het een dubbelgevouwen papiertje was, beschreven met onwillige houterige letters.

Ziehier, lezer, de ouverture van een drama, dat zou eindigen vóór het Blokhuis in Leeuwarden, waar op een februari-morgen ruim een jaar later, Wytse Aebles van Lippenhuizen de straf moest ondergaan, die de strenge heren van het Hof hadden vastgesteld, namelijk: *"aen de galge gehangen, geworght en alsoo van 't leven ter doot gebracht te worden"*. Een vreselijke straf! En dat voor het schrijven van een paar briefjes …. .
Maar het waren dan ook wel bijzondere epistels, die de jonge boerenknecht had vervaardigd.
De boer Roel Sytses was er tenminste vreselijk van ontdaan, toen hij het papiertje had ontcijferd, dat zijn schoonzuster hem had aangereikt. In al de zes en zestig jaren van zijn leven was hij niet zo geschrokken als nu, terwijl hij las:
"Roel Syttes ick maek u bekent, en versoeck dat Gij mij hondert daelders aen geldt brenght, daer buyten die wegh op jou weydtlandt, daer staet een espenboom, daer sult Gij 't brenge binnen de tijt van …. daegen, of ick sal maecken, dat jou huijs en vee die tijt van aght daegen sal verbranden, en dat gij daer praet van maekt, we, we, we u, en dat ick verneme, dat gij daerbij waekt of praet van hoor, dat ick mij niet als te wel berouw om 't halen, dat zweer ick u, ick sal 't u tien jaer na desen dagh doen, jou huijs boven jou hooft wegh brande, zoo gij 't mij daer niet brengt bij drie daegen, den 20 december moet 't daer wesen, zonder falijkant, of we u, we u, Roelof Syttyes."

Dezelfde dag nog stelde Roel de grietman in Beetsterzwaag van het geval op de hoogte, die hem aanried door "vrienden en gebuiren" de wacht te laten houden. Dat gebeurde en ook de nieuwe knecht, Wytse Aebles, die op een vrijdag ruim veertien dagen na oude Allerheiligen in dienst was gekomen, vervulde trouw zijn beurt. Maar niemand kwam opdagen.

Op 7 januari 1714 echter werd in de vroege morgen opnieuw een brief gevonden, ditmaal met een touwtje aan het hek gehangen. Minnert Andries vond het epistel daar en nam het mee naar binnen, maar niemand kon er wijs uit worden. Ja, toch, Wytse Aebles; die zag het briefje en las het, tot verwondering der aanwezigen, "zeer veerdigh". Ook dit maal noopte de inhoud de boer tot een bezoek aan de grietman, want het briefje behelsde het volgende:

"Roel Syttes, hoe durste gij nalaete, om mij daer geen geldt te brengen, Y moete daer geldt brenge, ofte u moete u huijs verliese, want ick moet 't doen, wij hebben daer met ons drieen om spelt (= geloot), ick moet u huijs brande, of geldt hebbe, of die doot lijdde en daerom so waerschouw ick u, ick wil liever u huijs brande als die doot lijdde, ofte y waeke of niet, dat kan mij niet verschele, ick kan 't daerom , wel doen maer durf Y 't nalate, o, mij daer geen geldt te brenge, nem u huijs wel waer, ick sal mijn tijt wel waerneme, ick waerschou u nu, maer sal niet meer waerschouwe, mijn ene kameraet, die hebt u huijs bewaert met bidden, anders soo hadden y u huijs al quijt west en daerom soo brengh daer geldt, ick zwardt u, dat y u huijs quijt salle."

Dader vloog er in

Dit briefje wekte argwaan. Het werd namelijk droog aan het hek gevonden, terwijl het de hele nacht vochtig weer was geweest. De grietman raadde daarom aan "wat geld in een sack of pongh" te doen en daarbij een briefje te voegen, waarin een minnelijke schikking werd voorgesteld. Dat briefje werd, op verzoek van de boer, door Wytse geschreven. Zak en schrijven werden gedeponeerd bij "een ypen boom, over de Herenweg staande bij en omtrent een horde aan de sloot". Er gebeurde die nacht niets, maar de tweede nacht – toen besloten was Wytse op zijn herhaald verzoek, alleen de wacht te laten houden – zagen twee assistenten en de huisman Sioerd Minnes (de naaste buurman aan de westkant, wonende in de stemdragende sate nummer 21 van Beetsterzwaag, nu het oude huisje naast De Horst), die zich verdekt hadden opgesteld, hoe Wytse 's avonds omstreeks tien uur "met alle haast de laen uijtliep, over de hekke klom" en zich naar de aangegeven plek begaf. Daar stootte hij met een stok op het geld, maar werd door Sioerd Minnes "bij de rock gevat en alsoo op de daet betrapt".

Het onderzoek leverde overtuigende bewijzen op. Het tweede briefje bleek bevestigd met een touwtje, afgesneden van "Roel Syttes helters keelbandt, hangende aen een styl op des zelfs dorschdeel." Het was vervaardigd met pen en inkt "uijt Sytte Taekes, de soon van Taeke Syttes, bij Roel Syttes mede in huijs wonende schoolbord genomen" en bestond uit een papier "'t welck bij den gevangene van een half boogh papier, met eenige regels van Sytte Taekes beschreven, is aefgescheurt en na des selfs voorgeven beteerd is geweest in een boogh vuijl papier, aen de Gev. van meergemelde Engel Minnerts gegeven om tot stoppen op 't roer te gebruijken."

Hoewel Wytse Aebles ontkende, werd hij naar het Blokhuis gebracht en terwijl hij daar zat, schijnt er een derde brandbrief in Olterterp te zijn aangeslagen. Want nadat Wytse, na "met duymysers ende scheenschroeven getortureert" te zijn, verklaard had, "dat hij door de arglisticheit des Duijvels ende syn eygen vlees en bloed" was "vervoert" om de brieven te schrijven, ontkende hij ten stelligste, dat hij in de gevangenis een derde brief had geschreven, "die tijdens zijn detentie op het blockhuijs aen het schapehock van Minke Andries naeste Roel Syttes, soude gehangen sijn ende aen Roel Syttes geadressert was."

In verband met deze raadselachtige derde brief had zelfs de moeder van de beklaagde, Jantje Arents, in het rechthuis te Beetsterzwaag in detentie gezeten. Blijkbaar was men bij het gerecht van mening, dat deze de hand in de zaak had om door een derde brief – geschreven, terwijl haar zoon gevangen zat – aan te tonen dat hij niet de schrijver kon zijn van de beide andere epistels. Het onderzoek wees weldra uit, dat Roelboer geen brave broeder onder zijn dak had gehuisvest. In 1709 en '10 had Wytse als knecht bij Hendrik Sanstra, brouwer te Beetsterzwaag, twee keer geld gestolen. In 1712 was hij komen wonen bij de Lt. Colonel Willem van Vierssen, die hij herhaaldelijk bestolen had, waarvoor de luitenant hem had weggejaagd en in Rijssel in de "prison" gezet. Om Lichtmis 1712 werd Albert Buwis, molenaar te Gorredijk, zijn derde baas. Maar in mei 1713 gaf die hem zijn congé, want Wytse ontstal hem "verscheidene oude stucken geld".

Roel Sytses was zijn volgende en laatste werkgever. Een jong leven eindigde aan de galg.

Bij de processtukken van het Hof liggen de fatale briefjes en het noodlottige touwtje en in Olterterp kan men nóg de plaats aanwijzen, waar het stuk speelde.

Het huis van Roel Sytses is niet afgebrand, maar even na 1879 gesloopt. Er ruist nu op het oude hiem een donker sparrenbos, maar de laan naar de Heerenweg ligt daar nog als in 1714, waar Wytse Aebles zijn domme ren begon naar de boom van het geluk, die de boom des doods zou worden.

S.J. VAN DER MOLEN.

Leeuwarder Courant.

Dit verhaal speelt zich af op de grens van Beetsterzwaag en Olterterp en was te mooi om hier niet te gebruiken.

Stem 21 achter De Horst aan de Achterweg. Geschilderd door Jan Planting
Hier woonde Sioert Minnes, de buurman van Roel Sytses. Deze boerderij lag op de grens met Olterterp en in de zestiger jaren van de 20ste eeuw afgebroken en vervangen door een dubbele arbeiders woning.
Collectie Roel Huisman

Ansicht Weg naar Drachten in Olterterp. Collectie Thom Vellinga

DE OOSTERMOLEN TE BEETSTERZWAAG

Beetsterzwaag bezat twee molens: de Roghmolen ten zuiden van de Hoofdstraat aan het Achterom en de Oostermolen ook ten zuiden van de hoofdweg naar Olterterp, net buiten het dorp aan de Zandlaan.
Van beide molens is nog een tastbare herinnering over:
Bij de Roghmolen stond de Kombuis, de woning van de kommies van belastingen, die toezicht moest houden op de malerij en hiervan de belasting inde.
Bij de Oostermolen stond het molenaarshuisje, dat in 1929 werd afgebroken. Bij de afbraak vond men bij het fundament een lichtbruin kruikje met maar liefst 75 zilveren munten. De oudste munt dateerde uit 1499 en de jongste uit 1592. "De spaarpot van een eenvoudig man", schreef de heer P.C.J.A. Boeles in 1930, toen hij de muntvondst beschreef. Het geld zal in de jaren 1592-'93 in de grond zijn verstopt. "Een angstig mens vertrouwt zijn kleine schat toe aan de aarde in een tijd waarin de toekomst donker en onzeker lijkt." Spaanse troepen onder Verdugo stroopten vanuit Groningen deze streken af. Ze zijn enkele keren in Beetsterzwaag geweest, waarbij ook boerderijen in vlammen zijn opgegaan en mensen vermoord. Waarschijnlijk is ook de molenaar bij zo'n inval om het leven gekomen, anders had hij zijn geld wel weer tevoorschijn gehaald.
In "De Vrije Fries" van 1930 stond het volgende: In mei 1929 werd te Beetsterzwaag tegenover Harinxma State een oud huisje afgebroken op een verhoging in het terrein. De plaats staat bekend als molenbult. Uit de fundamenten kwam een onversierd lichtbruin kannetje met oor van Rijnsch steengoed (Frechen) tevoorschijn. Fabricaat uit de 16de eeuw, meer bekend in de versierde vorm van een baardmanskruik, met drinkspreuk op de buik. Het is 15,5 cm hoog en bevat 75 oude munten.op een gouden rozenobel na alle van zilver. Blijkbaar de spaarpot van een eenvoudig man. De datering van de munten loopt van 1499 tot 1592. Het terrein behoort aan mevrouw A.J. Bieruma Oosting. Dank zij de goede zorgen van haar man is het kannetje bewaard gebleven. Het is geschonken aan het Fries Museum.

Op de plaats van het molenaarshuisje verrees een nieuwe woning, die er nu nog staat.

Op het kerkhof vinden we een grafsteen van de molenaar Claas Beerents met de afbeelding van de Oostermolen. Deze molen was een standerdmolen, een vroeg type, waarvan er in Zuidoost Friesland tot in de 19de en 20ste eeuw nog vele voorkwamen, b.v. in Rottevalle.
Het was een moeilijk te hanteren type, waarbij het hele molenhuis om een spil draaide en op de wind moest worden gezet.
In 1749 was Claas Beerents van der Meulen Mr. Molenaar en boer op de Oostermolen. In dat jaar werd een schatting gedaan van het inkomen voor de belastingen. In het jaar daarvoor was er in Friesland en Holland een oproer uitgebroken vanwege de belastingpacht. In de 17de en de eerste helft van de 18de eeuw was de belasting geprivatiseerd, dat wil zeggen dat de hoogste bieder toegestaan werd om belasting te innen van de bevolking. Deze werd door de pachters flink uitgezogen, waardoor het volk in verzet kwam. Het zgn. Pachtersoproer, dat in Friesland begon en oversloeg naar Holland en andere provincies, heeft de regering doen besluiten om voortaan zelf de belasting te gaan innen. Daartoe moest er een eerlijke schatting worden gedaan van het inkomen van de bevolking, de zgn. Quotisatie.

Het Quotisatieregister van Opsterland uit 1749 vermeldt op folio 17:
Claas Berents
Beetsterzwaag, Molenaar en boer
Gezin: 5 volwassenen en 4 kinderen.
Aanslag: f 46. 7 . 0 (= 46 guldens, 7 stuivers en 0 penningen)

Claas Berents van der Meulen is dus de eerste molenaar die we tegenkomen. Zijn achternaam verraad zijn beroep.
Hij is omstreeks 1704 geboren en op 12 mei 1732 te Beetsterzwaag gehuwd met:
Grietje Egberts afkomstig uit Langezwaag.

Zij kregen 7 kinderen, die allen in de Hervormde kerk van Beetsterzwaag zijn gedoopt:
1. Minke Klazes, geboren 25 januari 1733

2. Berend Klazes, gedoopt 14 november 1739
3. Egbert Klazes, gedoopt 24 januari 1743
4. Marij Klazes, gedoopt 12 maart 1745
5. Jan Klazes, geboren 14 januari 1747
6. Antje Klazes, gedoopt 28 juni 1750
7. Sytse Klazes, gedoopt 23 juli 1752

De oudste zoon Berend Klazes neemt het stokje van zijn vader over, die op 9 februari 1778 is overleden.
Op de grafsteen staat de volgende tekst:
"Den 9 Februarij 1778 in den Heere Gerust de Eersame Klaas Beerents Old Molenaar te Beetsterswaag Oud Ruim 74 Jaar en Legt hier Begraaven."

Het mooie van deze steen is niet alleen de afbeelding van de standerdmolen, maar ook het gedicht dat er op staat:
"Toen eerst mijn oog het licht aansag,
Stond ik al bloot voor dese slag,
Die onlangs mij getroffen heeft,
En eens sal treffen al wat leeft."

Met wie Berend Klazes gehuwd is geweest, is niet bekend. Wel dat hij een gezin heeft gesticht en dat er tenminste twee kinderen bekend zijn:
Klaas Berends, geboren in 1777 te Beetsterzwaag en aldaar ook overleden op 4 augustus 1810 op 33-jarige leeftijd.
Antje Berends, geboren in 1770 te Beetsterzwaag en overleden op 21 september 1832. Haar grafsteen ligt naast dat van haar grootvader Klaas Beerents en is een oude, hergebruikte steen, waarop een wapen staat afgebeeld, waarvan de inhoud in de Franse tijd is weggekapt. De familie had hoogstwaarschijnlijk geen eigen familiewapen.
Antje is op 19 mei 1793 te Drachten gehuwd met **Egbert Rienks,** afkomstig van Zuiderdrachten. Hij is een telg uit de **KUIPERS-familie** uit Drachten. Hij is waarschijnlijk kuiper van beroep.
Het echtpaar krijgt in Drachten vier kinderen: Berend in 1794, Rienk in 1797, Roel in 1800 en Johannes in 1803. Tussen 1803 en 1806 is het gezin van Egbert Rienks en Antje Berends verhuisd naar Beetsterzwaag, waar Egbert molenaar wordt op de Oostermolen. Is zijn schoonvader dan nog in leven? Of moet hij samen met zijn zwager de molen draaiende houden? Zijn zwager overlijdt al in 1810.
In Beetsterzwaag worden nog drie kinderen geboren: Klaas in 1806, Foekjen in 1807 en Hendrik in 1814.
Antje Berends had naast haar aandeel in de Oostermolen ook nog de helft van een bakkerij in Beetsterzwaag in bezit. Dat is de bakkerij tegenover het oude gemeentehuis van Opsterland (nu Hoofdstraat 34)
Op 18 december 1811 neemt Egbert Rienks in de Mairie Beetsterzwaag de familienaam **KUIPERS** aan.
In 1816 wordt de oude standerdmolen vervangen door een moderne stellingmolen, waarvan alleen de kap met de wieken op de wind gezet behoeft te worden.
In 1823 koopt Egbert Rienks Kuipers de andere helft van de bakkerij, zodat nu de gehele bakkerij in familiebezit is.
Als Egbert Rienks Kuipers op 9 april 1829 overlijdt (hij wordt begraven in het graf van Klaas Beerents), wordt zijn zoon Rienk Egberts Kuipers molenaar op de Oostermolen en oefent tevens het bakkersvak uit. Hij verkoopt de Oostermolen in 1840.

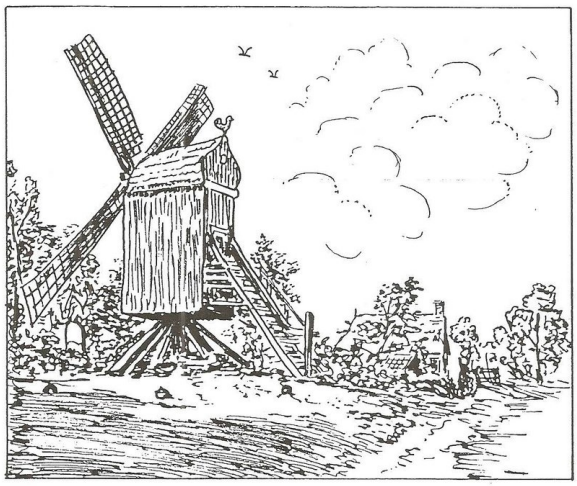
Bij de 'Aanbestedingen' in de Leeuwarder Courant verschijnt de volgende advertentie:

De Notarissen A. ANDREAE, te Beetsterzwaag en G.T. de JONGH, te Gorredijk, zullen zoo veel noodig met geregtelijke toestemming, op Maandag 6 April 1840, ten 6 ure 's avonds, bij *F. Posthuma,* te Beetsterzwaag, voorloopig bij strijk- en verhooggeld veilen:

Eenen in den jare 1816 nieuw gebouwden en in goeden staat onderhoudenen ROGMOLEN, staande te Beetsterzwaag, hebbende 19 el vlugt, en de Zwichtstelling eene hoogte van 3 ellen , 84 duimen, voorzien van één paar goede Steenen en wel geschikt om door bijvoeging van een paar andere Steenen, tevens tot een ander einde te worden gebezigd ; voor brandschade verzekerd in de Maatschappij te Woudsend, naar een getaxeerde waarde van *f* 2400 ; thans bij *Klaas Egberts Kuipers* als mede-eigenaar in gebruik, en dadelijk na de toewijzing te aanvaarden.

De molen is blijkbaar verkocht en waarschijnlijk overgebracht naar een andere plaats, want hij verdwijnt uit de geschiedenis en staat niet meer op een lijst van molens in Opsterland van 1842.

De familie Kuipers heeft tot 1891 de bakkerij in Beetsterzwaag in bezit gehad.
Zie voor verdere gegevens over de familie KUIPERS de korte genealogie van deze familie.

Hier een tekening van een standerdmolen naar een tekening van Ids Wiersma van de molen van Rottevalle. De tekening is echter in spiegelbeeld gemaakt omdat de situatie in Beetsterzwaag net andersom was als in Rottevalle.

De Oostermolen stond op een heuveltje, "Mounebult" genaamd. Deze bult was nodig om boven de eikenbomen van de Zandlaan uit te komen. Een molen heeft 'windrecht', dat wil zeggen dat de molen voldoende wind moet kunnen vangen.

Grafsteen van molenaar Klaas Beerents op het kerkhof van Beetsterzwaag. Bron: "Molens van Nederland", pag.19.

KUIPERS TE DRACHTEN EN BEETSTERZWAAG

I. **Johannes Jans** afkomstig van Drachten. Waarschijnlijk de zoon van Jannes Joannis en Trijn Jans. Gedoopt 21 november 1675 te Drachten. Huwt 12 maart 1699 te Drachten met **Jetske Lieppes** afkomstig van Drachten. Dit echtpaar krijgt 8 kinderen, o.a. **Rienk Johannes'** gedoopt 25 december 1720 te Drachten. **Zie II.**

II. **Rienk Johannes** afkomstig van Zuider Drachten. Gedoopt 25 december 1720 te Drachten. Huwt 1. op 20 september 1744 met **Trijntje Brantjes**, afkomstig van Zuider Drachten. Overleden vóór 1755. Dit echtpaar krijgt 3 kinderen. Rienk huwt 2. Op 19 januari 1755 te Drachten met **Foekjen Egberts**, afkomstig van Zuider Drachten. Bij haar krijgt Rienk Johannes 8 kinderen, o.a. **Johannes Rienks**, gedoopt 7 december 1755 te Drachten, **zie III-1;** en **Egbert Rienks,** gedoopt 9 oktober 1768 te Drachten, zie **III-2.**

III-1 **Johannes Rienks,** gedoopt 7 december 1755 te Drachten. Huwt 1. op 26 april 1778 te Drachten met **Hinke Gjalts Landmeter**, afkomstig van Zuider Drachten, overleden vóór 1792. Dit echtpaar krijgt 6 kinderen. Johannes huwt 2. Op 30 december 1792 te Drachten met **Tytsje Oebeles**, afkomstig van Harkema. Er worden 10 kinderen in dit huwelijk geboren.

Johannes Rienks neemt op 2 december 1811 in de Mairie Drachten de familienaam KUIPERS aan voor hemzelf en voor zijn 5 kinderen, die dan nog in leven zijn. Bij zonderheid is, dat hij tekent met CUYPERS.

III-2 **Egbert Rienks**, afkomstig van Zuider Drachten. Gedoopt 9 oktober 1768 te Drachten. Overleden 9 april 1829 te Beetsterzwaag (zie molengrafsteen op het kerkhof aldaar). Egbert huwt op 19 mei 1793 te Drachten met **Antje Beerends**, afkomstig van Beetsterzwaag, dochter van Berend Klazes, mr. molenaar op de Oostermolen te Beetsterzwaag, geboren ca. 1770 te Beetsterzwaag. Zij bezit de helft van de bakkerij te Beetsterzwaag. Antje is overleden op 21 oktober 1832 te Beetsterzwaag. Dit echtpaar krijgt 7 kinderen:

1. Berend geboren 1794 te Drachten
2. Rienk geboren 6 november 1797 te Drachten; zie IV.2.1.
3. Roel geboren 16 augustus 1800 te Drachten; timmerman te Gorredijk.
4. Johannes geboren 7 november 1803 te Drachten; zie IV.2.2.
5. Klaas geboren 4 maart 1806 te Beetsterzwaag; bakker te Oldeboorn.
6. Foekjen geboren 1808 te Beetsterzwaag.
7. Hendrik geboren 19 juni 1814 te Beetsterzwaag; zie IV.2.3

Egbert Rienks neemt in de Mairie Beetsterzwaag op 18 december 1811 de familienaam KUIPERS aan voor hemzelf en de aan hem geboren kinderen. Hij tekent met E:R: Kuipers.

Egbert Rienks Kuipers volgt zijn schoonvader op als mr. molenaar op de Oostermolen te Beetsterzwaag, tussen 1803 en '06.

IV.2.1. Rienk Egberts Kuipers.

Geboren 6 november 1797 te Drachten; overleden 15 maart 1875 te Beetsterzwaag. Hij is ongehuwd. Hij volgde zijn vader op als **molenaar** op de Oostermolen en is tevens **bakker**. De molen heeft waarschijnlijk minder betekenis gehad en is in 1840 verkocht. Na het midden van de 19de eeuw komt de Oostermolen niet meer voor.

IV.2.2 Johannes Egberts Kuipers.

Geboren 7 november 1803 te Drachten; gedoopt 27 november 1803 te Drachten; overleden 25 februari 1883 te Leeuwarden. Hij is dan weduwnaar. Molenaar te Leeuwarden. Gehuwd 14 juli 1830 te Leeuwarden met **Jeltje van der Meer,** geboortedatum en –plaats onbekend. Overleden vóór 1883. Dit echtpaar krijgt 4 kinderen:

1. Egbert Kuipers geboren 7 december 1832 te Leeuwarden
2. Dirkje Kuipers geboren 8 september 1833 te Leeuwarden
3. Egbert Kuipers geboren 28 december 1837 te Leeuwarden
4. Dirkje Kuipers geboren 3 december 1839 te Leeuwarden

Waarschijnlijk door een goed huwelijk en ondernemerschap wordt dit een gefortuneerd geslacht in Leeuwarden. Egbert Johannes Kuipers (* 1837) en diens zoon Johannes Egberts Kuipers richten op 25 april 1902 samen met Johannes Swildens te Leeuwarden de stoommeelfabriek "Fortuna" op. Deze fabriek wordt later overgenomen door Koopmans Meelfabrieken. Vader en zoon Kuipers hebben heel wat onroerend goed te Leeuwarden, en verlaten omstreeks 1915 in goeden

Links: Een briefhoofd van de Stoommeelfabriek Fortuna uit 1917 vermeldt trots de gouden medailles die het bedrijf heeft gewonnen.

doen Leeuwarden en vestigen zich te Baarn in het Gooi.

IV.2.5 Hendrik Egberts Kuipers

geboren 19 juni 1814 te Beetsterzwaag; overleden 8 september 1867 te Beetsterzwaag. **Bakker** aldaar. Gehuwd 15 mei 1841 te Beetsterzwaag met **Kornelia van der Molen**, geboren 8 maart 1818 te Drachten, dochter van Petrus van der Molen (bakker te Drachten) en Antje Oenes van der Meer. Overleden 21 september 1875 te Beetsterzwaag. Dit echtpaar krijgt 10 kinderen, o.a. Rienk Kuipers (zie V-6) ;

Petrus Kuipers, geboren 16 januari 1852 te Beetsterzwaag. Hij wordt evenals zijn vader bakker en is vertrokken naar Garijp op 31 mei 1878. Wiebe van der Molen Kuipers, geboren 11 januari 1858 te Beetsterzwaag. Ook hij wordt bakker en is op 14 maart 1876 naar Garijp vertrokken.

V.6 **Rienk Hendriks Kuipers**
geboren 21 februari 1850 te Beetsterzwaag; overleden te 's-Gravenhage. Hij is bakker te Beetsterzwaag en te 's-Gravenhage. Gehuwd 25 september 1875 te Wolvega met Engeltje Klazes Dijk, geboren 27 juli 1846 te Wolvega, dochter van Klaas Wybes Dijk en Antje Jurjens Walstra. Het gezin is Chr. Gereformeerd. Zij krijgen 5 kinderen die allen te Beetsterzwaag zijn geboren. Het hele gezin vertrekt op 15 december 1890, inclusief Wiebe van der Molen Kuipers naar 's-Gravenhage, waar men de "Friesche Bakkerij" begint. De bakkerij is op 1 januari 1891 verkocht aan Kornelis van der Vegt. Hiermee komt een eind aan de aanwezigheid van de familie Kuipers in Beetsterzwaag.

WAPEN KUIPERS

Wapen: *Gedeeld: I. De Friese halve adelaar, zwart op goud; II. Doorsneden: a. in blauw een zilveren standerdmolen; b. in rood een schuingeplaatste kuipershamer van zilver.*

Helmteken: *Een uitkomende zilveren kuipershamer.*

Helmkleed: *Blauw gevoerd van wit.*

Toelichting: Het wapen is gebaseerd op bovenstaande gegevens. De standerdmolen is de Oostermolen van Beetsterzwaag of de molen die Egbert Johannes Kuipers bezat in Leeuwarden op één van de wallen van de stad. Hij was het die het eerst een zegelring droeg met het wapen. De kuipershamer is een herinnering aan het beroep dat in de eerste generaties van de familie in Drachten is uitgeoefend.

In 1976 heeft een nazaat van de familie Kuipers dit wapen nieuw leven ingeblazen en is het van kleuren, helmteken en helmkleden voorzien. Dit in samenwerking met de Fryske Rie foar Heraldyk. Het wapen is geregistreerd in het Genealogysk Jierboekje 1976.

DE ROGHMOLEN

Naast de Oostermolen, die een eindje buiten de buurt aan de Zandlaan stond, was daar de Roghmolen (ook wel zonder h geschreven), die ten zuiden van de buurt aan het Achterom stond.
Bij de Roghmolen stond een klein wit huisje met riet gedekt, de Kombuis, waar de kommies van belastingen woonde. Hij moest toezien op het innen van de belasting die op het malen van graan geheven werd. De Kombuis staat er nog, de molen is verdwenen.
Waarom stonden er in Beetsterzwaag twee molens? Dat heeft te maken met de landbouw. Hoofdzaak in de landbouw was de roggeteelt op de arme zandgrond bij het dorp. De veeteelt was van secundair belang, maar was onmisbaar voor een goede opbrengst van de akkers. Op de kaart van het Kadaster kunnen we zo mooi zien hoe de grond hier werd gebruikt. Het lichte groen zijn de kampjes weidegrond en de beige gekleurde delen vormen de akkers van het dorp. Hier werd hoofdzakelijk rogge verbouwd, maar ook boekweit. Het vee stond voor het grootste deel van het jaar op stal. Deze stal was een potstal. Zo'n stal was uitgegraven uit de grond waar een dak overheen was gebouwd. Het vee stond hier in zijn eigen mest. Regelmatig werden er heideplaggen en stro in gelegd, die door de poten van de koeien met hun mest werden vermengd. Dit pakket groeide in de loop van het jaar en één keer per jaar werd de stal uitgemest. Dan mocht het vee in de weide grazen. De mest werd gebruikt voor het vruchtbaar maken van de akkers, die daardoor een goede opbrengst gaven. In de 20ste eeuw werd kunstmest gebruikt. De akkerbouw is zeker tot ca. 1950 doorgegaan. Daarna werd de veeteelt belangrijker en bracht meer geld in het laatje, waardoor de akkers werden omgezet in weiland.
Voor het malen van de rogge waren dus de molens nodig. De Roghmolen geeft in zijn naam al aan wat er gemalen werd.
Bij de Oostermolen is al uitgelegd dat een molen windrecht heeft. Door de aanleg van de overtuin van Lyndenstein in het einde van de 18de eeuw, groeiden de bomen tot hoogten, waardoor de molen werd gehinderd in het opvangen van de wind. Daarom werd de molen eerst verplaatst naar het zuiden ter hoogte van It Merkelân, bij het Pakeboskje of Tincoboskje. Maar toen ook daar de wind werd belemmerd door de hoger wordende bomen, is de molen verplaatst naar Oud Beets.
Het recht van de heren ging hier boven het recht van de molenaar!
Hieronder het verhaal dat in de Woudklank heeft gestaan over de laatste molenaarsfamilie.

De Woudklank
22 februari 1996

DE MOLEN VAN WEIS
"MÛNER JAN MEI DÛMNY YN'T JERN …"

De molen van Weis, die is gedurende een halve eeuw in Beetsterzwaag een begrip geweest. Voldoende reden om hem, zo'n zestig tot vijfenzestig jaar na zijn afbraak, nog weer eens van achter de vervagende tijdshorizon naar voren te halen. Dit mede op verzoek van enkele lezers.

De molenaarsfamilie Weis is afkomstig uit Drachten. Een zoon van de Drachtster molenaar Weis, Jan geheten, bouwt zijn molen in Beetsterzwaag. Hij heeft korte tijd in de omgeving van de Kombuis gestaan aan de Molenlaan.
In 1873 wordt deze betrokken, maar het malen verloopt niet geheel naar wens. Het zgn. Tincoboskje groeit teveel, waardoor het prestatievermogen van molen "De Hoop" bij gebrek aan wind ten zeerste zal teruglopen.
Verhuizen dus maar. In de loop van 1874 wordt de molen afgebroken. Wat nog goed bruikbaar is, wordt overgebracht naar de Beetsterweg. Daar verrijst een nieuw gebouwde molen. In het bijgebouwde woonhuis wordt een winkeltje gevestigd, waar zelfgemalen mosterd wordt verkocht. Ook drank mag.
Op 12 mei 1875 gaat de familie J.J. Weis wonen in wat officieel beschreven staat als 'een hechte beklante rogmolen met bijstaande winkelhuizinge en erf'.
De vlucht van de molen is 65 voet, overeenkomend met 19,5 meter.
Kleinzoon Jan Weis, woonachtig aan de Letterbeam in Beetsterzwaag, vertelde mij, dat het destijds nogal wat moeite heeft gekost om van de adel grond los te peuteren, waarop de molen kon worden gebouwd. Uiteindelijk werd overeengekomen, dat dit zou gebeuren op een smalle stripe, zuidoostelijk van de Beetster-

weg. De molen werd gebouwd, waar zich nu de oostelijke oprit van het viaduct over Rijksweg A7 bevindt.
Maar ook op deze alternatieve stee werden de bomen langzamerhand te hoog. Weis verzocht de gemeente de bomen te mogen rooien, wat werd toegestaan.
Houtzaagmolenaar Fokke Ernst Beek rooide ze en kocht het hout.

'Continubedrijf'

Voorheen was er tussen 'It Mear' en 'It Skeanpaad' veel bouwland. In die kontreien woonden dus ook veel klanten van molenaar Weis.
Het molenaarsberoep was, afhankelijk van de grillen van de wind, zeer ongeregeld. Weis moest, ongeacht het moment van de dag 'de huik naar de wind laten hangen'. Dat hield in dat bij een avondlijke of nachtelijke windtoeneming er op volle toeren gewerkt moest worden. Dagen van zes uur 's morgens tot negen uur in de avond 's zomers waren geen uitzondering.
De bakkers en de boeren zaten vaak te springen om meel. Toen het voor Jan Weis sr. eens het beste uitkwam zijn molen op een zondag aan het werk te zetten – de wind laat zich nu eenmaal niet ringeloren door menselijke religieuze tradities – leverde hem dat moeilijkheden met de dominee op. Malen op zondag, dat was toch iets ongehoords voor een trouwe kerkganger, die bovendien nog organist was in de kerk aan de Beetsterweg, vlak bij aan de overkant van de weg. Het incident schijnt met een sisser te zijn afgelopen.
In 1908 stopt J.J. Weis als molenaar. Hij wordt opgevolgd door zijn zoon Klaas, die in het molenhuis geboren is.

Andere tijden

Om niet afhankelijk van de wind te zijn, wordt er in 1920 een motor aangeschaft voor de maalderij, die achter het woonhuis wordt gebouwd. De windmolen heeft dan zijn functie grotendeels verloren. Van 1926 af wordt hij zelfs geheel op non-actief gesteld.
Het jaar waarin de molen van Weis uit het landschap van Beetsterzwaag verdween, is niet precies bekend. 1) Roggemalen was er toen al niet veel meer bij: de grote meelfabrieken namen de werkzaamheden over. Daar kwam nog bij, dat de boeren lang niet zo veel graan e.d. meer inzaaiden als voorheen. Van al die activiteiten daar aan de Beetsterweg is totaal niets overgebleven. Alles is uitgewist. Zelfs het oude molenstee ontbreekt nadat de verdubbeling van de A7 zijn beslag had gekregen.
Gedurende ruim vijftig jaar is de dertig meter hoge roggemolen van Weis daar in beeld geweest.
Gelukkig zijn er nog foto's die ons zestig jaar nadien een idee kunnen geven van hoe het daar ooit heeft uitgezien.

Hans de Jong

De schrijver van dit stuk heeft het er over dat de molen van Weis maar kort bij de Kombuis heeft gestaan. Dat is niet helemaal waar.
Op de kaart van Ockinga staat de molen ten zuiden van de buurt al aangegeven. We mogen aannemen dat deze er in de 16de eeuw al heeft gestaan en wel, net als de Oostermolen, als een standerdmolen. Rond 1740 was de vader van Swaantje Jelles, die huwde met Hedman Annes (uit de Bijlsma-familie) molenaar op de Roghmolen. In de speciekohieren van Beetsterzwaag uit 1762 komen we Hendrik Jans tegen, die als molenaar te boek staat. Vijf jaar later, in 1767, staat er bij zijn naam, dat zijn huis in 1766 is afgebrand. Ook Klaas Berends wordt in deze kohieren genoemd als molenaar (maar dan op de Oostermolen)
Zo is vóór de familie Weis Durk Geerts Schroor in 1850 al molenaar. Men vertelde dat hij slecht tegen het stof kon en zo genoodzaakt was een ander beroep te kiezen. Hij werd beurtschipper.
De molen van Weis is een stellingmolen met bovenkruier.

1) Zie voor de afbraak van de Roghmolen: Het geslacht Weis.

Klaas Weis.

KORTE GENEALOGIE FAMILIE WEIS

I. **Jan Christoffel Weis**
gehuwd 1749
Aduard
met
Geertjen Frides

II. **Jan Christoffel Weis**
1750 – 1817
Drachten
gehuwd met
Grietje J. Vriesenborg

III.1 **Jan Jans Weis**
1785 – 1836
Drachten
gehuwd met
Rigtje Tjallings (Grou)

III.2 **Gerardus Weis**
1788 – 1842
molenaar te Groningen
gehuwd met
Elske Faber (Balk)

III.3 **Hermannus Weis**
1791 – 1812
gesneuveld in het
leger van Napoleon

IV. **Jan Jans Weis**
1816 – 1901
Drachten
gehuwd met
Aaltje Kl. Hoogeveen

V.1 **Jan Jans Weis**
1848 – 1918
Beetsterzwaag
gehuwd met
Wimke Zetsema

V. 2 **Klaas Jans Weis**
1853 – 1931
Drachten
gehuwd met Grietje
Hessels Stelwagen

VI. 1 **Klaas Weis**
1881 – 1973
Beetsterzwaag
gehuwd met
Trijntje Buursma

VI.2 **Jan Weis**
1886 – 1962
Zaanstad
gehuwd met
Sietske Valk

VII. **Jan Weis**
1912 – 1999
Beetsterzwaag
gehuwd met
Klaasje Dol

VIII. **Klaas Weis**
1946
Beetsterzwaag
gehuwd met
Hendrika Boonstra.

IX. **Jan Weis**
1973
Beetsterzwaag

Het Geslacht WEIS

Jan Christoffel Weis wordt in 1750 geboren in Aduard. Zijn vader, eveneens een Jan Christoffel, was daar meesterhovenier. Hij kwam oorspronkelijk uit Landsberg (Oost-Duitsland). Hij was in 1749 in het huwelijk getreden met Geertjen Frides van Menkeweer. Zoon Jan huwde als enig kind op 34-jarige leeftijd met een 31-jarige vleeshouwersdochter uit Ulrum. Zij verhuizen daarna naar Middelstum waar hun huwelijk wordt bekroond met de geboorte van drie zonen.

Deze Jan Christoffel moet omstreeks 1797 op de eerste korenmolen van Durksz. begonnen zijn. Hij zal ongetwijfeld niet als hulpje naar Zuid-Dragten gekomen zijn. Naar alle waarschijnlijkheid heeft hij zich op een of meer molens in het Groninger land bekwaamd in het muldersvak. Eenmaal ingewijd in deze vakgeheimen, zal hij op de Drachtster molen als molenaar zijn aangenomen. In 1815 blijkt zijn zoon Jan Jans bij hem als knecht te werken.

Toen zijn vader overleed in 1817 heeft hij diens taak als molenaar ongetwijfeld voortgezet. Zijn drie jaar jongere broer Gerardus behoorde ook tot het personeel van de molen. In deze tijd gold nog steeds de belasting op het gemaal, zodat de molenaarsactiviteiten nauwlettend in de gaten werden gehouden door een kommies. Van de derde zoon Hermannus weten we alleen dat hij de tocht van Napoleon naar Rusland (1812) meemaakte en daarin gesneuveld is. Een marketentster die Hermannus zag vallen zou toen geroepen hebben: "Daar valt Mannus Weis ook; hij heeft nog een zakdoek van mij". Het was haar echter niet om de zakdoek te doen, maar om de gordel die hij droeg en waarin daalders zaten, die zijn moeder Grietje erin had genaaid ingeval haar zoon eens in moeilijkheden mocht geraken.

Jan Jans Weis was 28 jaar toen hij in 1844 de 32-jarige Aaltje Klazes Hoogeveen huwde. Na nog ongeveer een jaar als knecht bij Durksz te hebben gewerkt, hield hij het wel voor gezien. Hij wilde voor zichzelf beginnen. Hij had zuinig geleefd en wat geld gespaard: een lang gekoesterde wens ging in vervulling. Bij de bouw van de molenschuur werd de eerste steen gelegd door zijn vrouw Aaltje Klazes Hoogeveen in 1845. Jan Jans kocht een voormalige watermolen, die elders in Friesland voor polderbemaling had afgedaan en bouwde daarmee aan het Drachtster Oosteind de korenmolen "De Hoop". Zijn 40-jarige broer Tjalling was bij hem in dienst als molenaarsknecht. Voordien had hij in een schuur achter zijn woning aan de Noordkade een rosmolen (dat is een molen die door een ros, een paard, werd voortbewogen) waarmee hij mosterd maalde. Later werd het maalstoeltje voor de mosterdmaalderij overgeplaatst naar molen "De Hoop", zodat de aandrijving voortaan door de wind geschiedde. In zijn winkeltje aan de Noordkade werd de mosterd door hemzelf verkocht. "Later heeft mijn beppe de mosterd in huis verkocht en ik weet dat ze het uit een pot verkocht voor 2 ½ cent. De mensen kwamen zelf met een potje en beppe deed er dan een lik mosterd in", aldus Klaas Weis in een van zijn brieven.

Jan Jans en Aaltje Klazes kregen twee zonen, die allebei in het molenaarsvak gingen: Jan Jans (geb. 1848) werd bij zijn huwelijk eigenaar van molen "De Hoop" te Oud-Beets, terwijl Klaas Jans (geb. 1853) het Drachtster bedrijf voortzette.

Molen "De Hoop" van Weis te Drachten omstraaks 1910
Klaas Weis is er even bij gaan zitten toen hij in de gaten kreeg dat zijn molen gefotografeerd werd. Op de stelling zijn zonen v.l.n.r. Hendrik, Jan en Hessel.

Bron: "De Molenaar",
dd. 21 december 1983
door Gerben D. Wijnja
fragment uit zijn artikel 'Uit het leven van het molenaarsgeslacht Weis.' Bladz. 1742 t.m. 1752

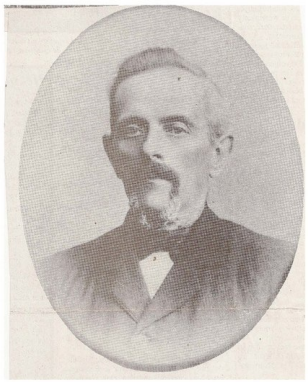
Saakje, Wimke en Jan Weis

Van links naar rechts: Klaas Weis, die zijn vader in 1908 opvolgde, dochter Saakje, zoon Jan, dochter Wimke en Trijntje Weis-Buursma.

Deze foto is in 1896 genomen aan de Beetsterweg. Het is een reproductie van een kleinere foto, die ergens in de Verenigde Staten van Amerika opdook. De repro werd op linnen gemaakt en kwam in 1908 weer in bezit van de familie Weis.
v.l.n.r. 1. Dochter Wimke, die later de echtgenote van Toering in Beets zou worden; 2. Zoon Klaas; 3. Halfzuster Sietske (moeilijk zichtbaar); 4. Loltje Weis-de Vries; 5. Jan Weis jr. en 6. Jan Weis sr. in helder witte uitmonstering; dochter Aaltje wilde niet op de foto.

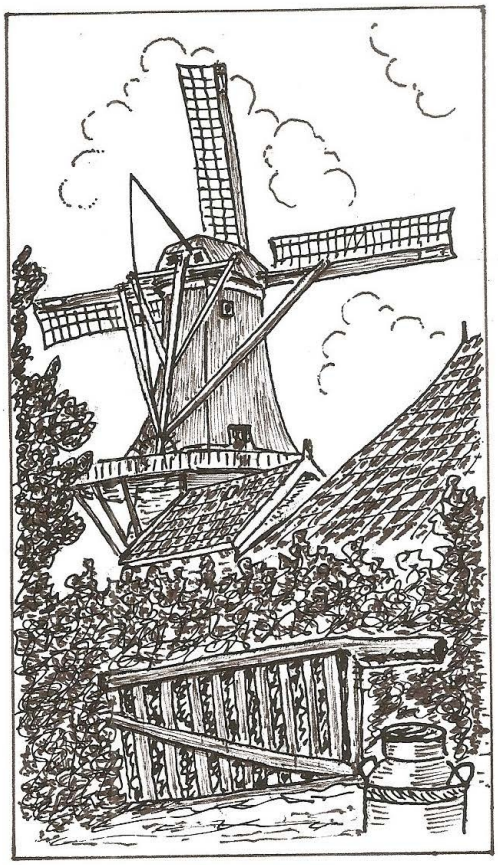

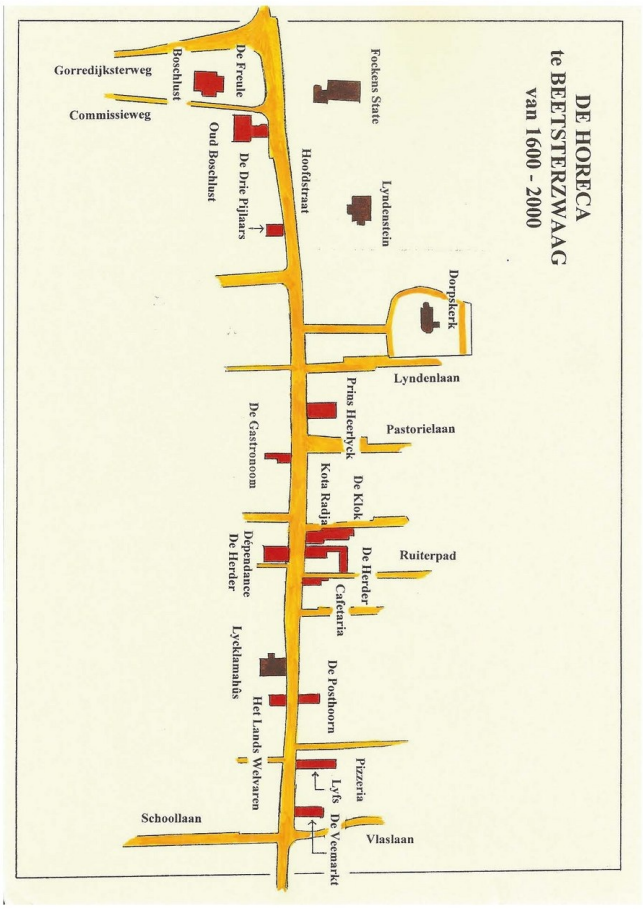
Jan Jans Weis
1848 – 1918

Foto's via de familie Weis

De molen van Weis

Tekening naar een foto: Jelle Terluin

DE HORECA
te BEETSTERZWAAG
van 1600 - 2000
Gorredijksterweg
Boschlust
De Freule
Commissieweg
Oud Boschlust
De Drie Pijlaars
Hoofdstraat
Fockens State
Lyndenstein
Dorpskerk
Lyndenlaan
Prins Heerlyck
Pastorielaan
De Gastronoom
Kota Radja
De Klok
Dependance De Herder
De Herder
Ruiterpad
Cafetaria
Lyckamahûs
De Posthoorn
Het Lands Welvaren
Pizzeria
Lyfs
De Veemarkt
Schoollaan
Vlaslaan

HOOFDSTRAAT 2 , 4 , 6

LOGEMENT BOSCHLUST

De oude boerderij uit ca. 1600, is bezit geweest van de families Fockens, Van Teyens, Van Boelens en Van Lynden en tenslotte van de Corneliastichting;
De boerderij met voorhuis werd in 1854 verbouwd tot Logement met Doorreed aan de kruising van de Hoofdstraat en de Commissieweg, direct na het gereedkomen van de Commissieweg in 1854.

Exploitanten:

Marten Willems Sijtsema en zoon Willem en diens vrouw
1854 – 1868

Gerlof W. Veenstra
1868 – 1878

In 1883 werd de erker met overkapping aan de westkant van de herberg gebouwd. De aanbesteding vond plaats op 30 juni 1883.

Anne M. Zwart
1878 – 1908

Arend de Vries
1908 – 1918
De Corneliastichting heeft Arend de Vries in 1917 de huur opgezegd, naar men zegt omdat hij op zondag met zijn koetsen uitreed.
De Vries bouwde toen aan de overkant van de Commissieweg een nieuw logement en hij nam de naam BOSCHLUST mee.

Logement Boschlust vóór 1885. houtsnede

OUD BOSCHLUST

Dit gebouw heeft na 1917 diverse functies gehad:

In **1917** wordt hotel "Boschlust" gesloten. De stalhouderij blijft voorlopig nog in het pand.

Met ingang van **24 oktober 1917** werd Oud Boslust in gebruik genomen voor patiënten van de Corneliastichting, die difterie hadden, als plaats voor quarantaine.
In 1918 was het in januari de roodvonk en in februari de mazelen die uitbraken. In beide gevallen diende Oud Boslust als quarantaineplaats.
(Bron: Boek "Lyndensteyn" door J. Baselmans)

Het gebouw werd verhuurd o.a. aan Willem Vrijburg en het echtpaar

Luxwolda. Hun dochter Fimke Luxwolda is getrouwd met Kornelius Glastra.

Van **1928 – 1939** zat Popke Steen er met zijn fotografie.

Van **1925 – 1930** was het postkantoor hier gevestigd. Postkantoorhouders waren: de heren Groen en Wiersma.

Van **1926 – 1948** bewoonde mevrouw Hagen het pand. Haar man, Pieter Hagen had eerst een timmerbedrijf samen met Dirk Jurjen Schroor aan de Boslaan. Mevrouw Hagen runde hier een groentezaak en heeft ook steeds pensiongasten gehad. De achterwoning werd voor langere of kortere tijd verhuurd.

In **1940** was er sprake van dat het gebouw afgebroken zou worden voor wegverbetering.

1948 – 1960 Geert Klinker had hier een groentezaak, overgenomen van mevrouw Hagen. Klinker nam in 1960 de zaak van Harmen de Roos over.

1960 – 1969 Zwaantje de Leeuw had hier een zaak in groenten, fruit, snoep en ijs.

1969 (juli) Het V.V.V. had hier een onderkomen. Daarna is er leegstand. Een poging om een oorlogsmuseum in het pand te vestigen is niet doorgegaan.

1979 De heer Falkena koopt het pand en laat het geheel restaureren. In **1980** wordt het dierenartsen-centrum "De Trochreed" hier geopend.

In **2007** is het Dierenartsencentrum overgebracht naar het industrieterrein A7 en is het pand gekocht door de
CAROLINAHOEVE,
die er een kledingzaak in heeft gevestigd.
De opening was op **30 maart 2008**.
De bovenverdieping is verbouwd tot appartement en wordt verhuurd.

DE WOUDKLANK
donderdag 6 november 1980

Historisch pand "op 'e Sweach" in stijl gerestaureerd

"OUD BOSCHLUST" OOGT WEER

'n Plaetsje mei in Praetsje
door Hans de Jong

"Oud Boschlust" was al jaren geen sieraad meer voor Beetsterzwaag. Het is veel meer dan alleen maar een vuiltje in het oog geweest. Er ging daar bij de entree van de Beetster en Gorredijkster kant een sterke anti-reclame voor het dorp vanuit. Toen de toestand bijna onhoudbaar was geworden, werd de vraag actueel: Tegen de grond of restaureren?
Na veel zessen en zevenen won de tweede visie het gelukkig. "Oud Boschlust" werd grondig gerenoveerd. Wat uit de opbouwende activiteiten tot stand kwam, is een gelukkig compromis tussen modern woongenot en confrontatie met het verleden geworden.

Toen ik het nieuwe onderkomen van het gezin van dierenarts Roel Falkena vorige week van de kruipkelder tot de nok heb mogen verkennen, kon ik volkomen het enthousiasme van de nieuwe bewoners begrijpen en aanvoelen. De indeling van de vertrekken is "ergens" zo als je

die ook in een nieuwbouwwoning van deze allure zou verwachten, anderzijds is er zoveel van het oude, onder meer mansdikke binten en dunne dakstijlen geconserveerd, dat je tot op zekere hoogte een vrij goed idee krijgt van hoe het eertijds geweest moet zijn.
Zo zijn de deuren van de bedsteden in de oorspronkelijke vorm gebleven, maar slapen kun je er niet meer achter, want de ruimte wordt nu gebruikt als (diepe) kast.
Sommige mensen zullen bij het horen van de naam "Oud Boschlust" denken aan de groentewinkel, die er gevestigd is geweest. Want ouderen weten nog, dat het daarvoor een logement was. In de laatste fase fungeerde het ook een tijdje als zusterhuis en "barak" voor zieken van de Corneliastichting en woonden er wel eens gezinnen in, die het als doorgangshuis gebruikten. De Corneliastichting is een tijdje eigenaar geweest. Later kocht de gemeente het pand met de bedoeling het af te breken om zo ruimte te krijgen voor een verbetering van de weg naar Gorredijk.. de plannen vervielen: de weg kwam verderop te liggen.
De Corneliastichting bleef de schuur toen nog huren van de gemeente. In die schuur, de vroegere doorreed, heeft dierenarts Falkena nu zijn praktijk gevestigd onder de naam "De Trochreed".

Foto 1 Boschlust vóór 1880
Foto Lammers

Drie bouwfasen

De heer Falkena: "Bij de restauratie kon duidelijk worden vastgesteld, dat het huis niet in één stuk is gebouwd. Er waren vermoedelijk drie fasen. De allereerste fase – aangenomen wordt, dat deze tussen 1600 en 1650 tot stand gekomen is - werd gekenmerkt door drie afzonderlijke elementen, a. het voorhuis gericht op de Herenweg of Hoofdstraat; b. dicht daarachter een wat lager liggend achterhuis en c. de schuur. Dit doet denken aan de indeling van een boerderij van het kop-hals-romptype. Bouwfase 2 – jaartal niet bij benadering vast te stellen – geeft een gewijzigde bovenbouw te zien met grotendeels handhaving van de dikke boerderijbalken. Afgaande op het nog aanwezige en gespaarde geraamte van de kleinere binten, moet er een puntdak zijn geweest parallel aan de Hoofdstraat met daarachter, twee puntdaken parallel aan de Commissieweg naar Gorredijk, haaks dus op het eerstgenoemde puntdak. Daar tussen in moet zich de "regengoot" hebben bevonden: een onpraktische bouwvorm, die op den duur onherroepelijk tot inwateren leidt.
Pas in 1870 is "Boschlust een dorpscafé geworden. (red. Al in 1854 was het een herberg met doorreed).

Voorname geslachten

Na de bouw tussen 1600 en 1650 – wie het precies weet mag het zeggen – heeft eerst de familie Fockens op de boerensate gewoond. Vervolgens vestigden de Van Teijens zich er. Herenboer Sako werd opgevolgd door zijn kinderen en kleinkinderen. De familie Lycklama à

Nijeholt, die vanaf 1700 de grietman "leverde" mag niet worden overgeslagen, evenmin als de Van Boelens.
In 1772 erfde Reinhard baron van Lynden en Lunenburg, in 1742 geboren en later getrouwd met Ypkjen Hillegonda van Boelens, dochter van mr. Aizo van Boelens onder meer "Boschlust". Het bleef later in bezit van de Van Lyndens tot het overging naar de Corneliastichting.
Reinhard van Lynden werd op 11 juni 1782 in Beetsterzwaag en Gorredijk op feestelijke wijze als grietman oftewel burgemeester ingehaald. (red. de titel burgemeester werd pas in 1851 ingesteld bij de invoering van de nieuwe gemeentewet). Bij die gelegenheid is in Beetsterzwaag een incident gebeurd. Tijdens een salvo sprong een kanon uit elkaar. Een militair werd zo zwaar gewond, dat men het ergste vreesde, maar …… 'hij herstelde als door een wonder', vertelt een oud geschrift.
Zoals gezegd heeft in 1854 de verbouwing tot logement plaats gevonden. Er bestaan bij mijn weten geen foto's van de toestand vóór dit jaar. Foto 1, de oudste die er van 'Boschlust' bestaat (circa 1880 door de Drachtster fotograaf R. Lammers gemaakt), geeft de situatie weer zoals die 26 jaar na de ingebruikneming van het logement was. Opvallend is, dat de uitbouw van het balkon er dan nog niet is. Op de bovenzaal van het logement, die wel tweehonderd mensen kon bevatten, zal in de loop der jaren heel wat feestgedruis zijn geweest. Ten einde de gasten daaronder die lawaaiige toestanden zoveel mogelijk te besparen, was tussen de zolder witte poreuze steen als geluiddempend materiaal gebruikt. Het was tegelijk brandveilig. Bij de uitbouw van het balkon, in 1883, werd als isoleermateriaal ….. turf gebruikt. Ook die kwam bij de restauratie in gave toestand tevoorschijn.

Bronzen beeldje

Er is bij de restauratiewerkzaamheden meer aan het licht gekomen. Zo kon in de al lang dichtgemetselde voormuur aan de kant van de Hoofdstraat de plaats gevonden worden, waar eens het luikje voor de koetsiers moet zijn geweest. (Niet bij De Vries, mogelijk bij voorganger Zwart of nog eerder). De oppervlakte was ongeveer 35 x 40 centimeter. Dat viel op te maken uit het gebruik van een afwijkende soort steen. Bij het graven van de kruipkelder werden potscherven uit de 17de en 18de eeuw gevonden.
Het meest curieuze was de vondst van een bronzen beeldje, dat wel iets weg heeft van een Christusfiguur. Het werd gevonden bij het graven in de schuur.
Om dat beeldje heen waren enkele paardentanden gerangschikt. Het is mogelijk – maar dat moet nog door een deskundige worden bevestigd – dat er hier sprake is van z.g. Dinanterie, dat wil zeggen een beeldje, dat tussen 1400 en 1500 in het Belgische Dinant vervaardigd is.

De stoomtram

Tot zover dit verhaal. Voor de rest wordt u in foto's getoond hoe 'Boschlust' in zijn laatste levensfase geweest is. Van 1908 tot 1918 was het logement, men sprak toen ook wel van hotel, geëxploiteerd door de familie De Vries. Foto 2 toont een moment, waarop de stalhouderij nog in volle fleur was in die tijd was 'Boschlust' nog tegelijk stalhouderij met doorreed , boerderij en logement. De verklarende tekst en nog meer vindt u onder de desbetreffende foto. In 1918 ging het bedrijf over naar de andere kant van de Commissieweg, waar de tram ook stopte. Ten einde misverstanden te voorkomen werd 'Boschlust', waar het in dit artikel over gaat, toen ' Oud Boschlust' genoemd. (Zie verder de tekst bij foto 2).
De tram …… da's een verhaal apart.
Ontelbare malen is-ie daar piepend, knarsend, snuivend en puffend om de hoek gekropen. Dat beeld keert (direct) niet weer. Of het zou moeten zijn, dat wanneer over enkele decennia de olie in het Midden-Oosten en onder de Noordzee totaal uitgeput raakt, en we ons net als

vroeger allemaal met de benenwagen of op de fiets voortbewegen, vrienden van stoom en steenkool er in slagen de (museum)tram weer door Beetsterzwaag te laten rijden. In dat geval zou het wel eens druk kunnen worden in de hoofdplaats van onze gemeente, te meer omdat de fraaie natuur er omheen tot vandaag veel aantrekkingskracht blijft uitoefenen.

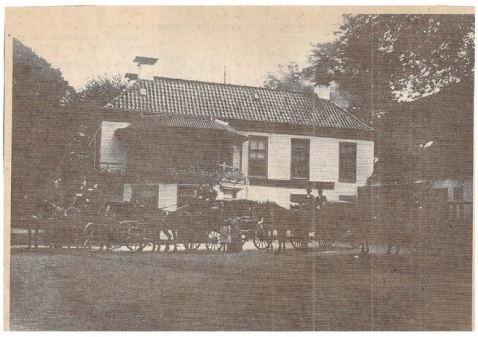

Foto 2 De stalhouderij van De Vries

De stalhouderij van Arend de Vries

(Foto 2) Op deze show van stalhouderij Arend de Vries, op een iets later tijdstip gemaakt dan foto 1, omdat er een tweede dakraam te zien is, staat men gereed voor een 'bruiloftsrit'. "Er trouwde toen een dikke boer", aldus Arend's zoon Sije, nu 87 jaar, woonachtig in Jubbega-aan-de-vaart en op de foto de meest rechtse palfrenier met wit lint links van de doorreed. Naast hem zit ene Tadema. Voor het rijtuig links ervan staat Froukje de Vries-van der Laan, de echtgenote van Arend met haar dochtertje Elsine. Alleen de meest rechtse palfrenier is hier bekend: zoon Anton de Vries. (Sije de Vries is overleden op 15 april 1983 te Oosterwolde)

Voor het meest linkse rijtuig staat 'pake' Sophias de Vries (over wie elders in dit verhaal meer bijzonderheden); op de bok zijn gezeten koetsier Arend de Vries, rechts van hem zijn zoon Lodewijk, in Gorredijk vooral bekend geworden als 'Lo'. Deze was jaren als chauffeur werkzaam bij garage Hendrikus de Boer.

De familie Arend de Vries was afkomstig uit Buitenpost. Ook daar bezat men al een stalhouderij.

Seije : "Ik heb als koetsier heel wat ritjes gemaakt voor de Harinxma's en de Lycklama's. We noemden dat visite-rijden. Na opdracht van een huisknecht te hebben ontvangen was het: om acht uur voor, een uur wachten en dan weer terug."

Pake Sophias zag nog lijfstraffen

Sophias de Vries is de vader van stalhouder Arend de Vries. Sophias werd op 23 april 1833 in Leeuwarden geboren, waar vader timmerman was. Op zevenjarige leeftijd werd hij wees. Hij belandde toen in het Nieuwe Stadsweeshuis in Leeuwarden, aldus Sophias. Hij maakte het in de Friese hoofdstad drie maal mee, dat iemand tot de galg veroordeeld, ter dood werd gebracht. Dat gebeurde vooral vrijdags als er veel volk in de stad was. Tot 's middags drie uur bleef het lichaam hangen. Ook het brandmerken, geselen en mishandelen van misdadigers heeft De Vries wel mee gemaakt. In Buitenpost is hij later kleermaker en telegrambesteller geworden. Na de dood van zijn vrouw in december 1911, is hij bij zoon Arend in Beetsterzwaag komen wonen. Donderdag 24 april 1930 vierde hij daar zijn 97ste verjaardag en haalde toen als oudste inwoner van Opsterland de Hepkema (= een krant uit Heerenveen).

Oud Boslust . Hier is het een groentewinkel ca. 1950 – 1960

Ca. 1900. Halte van de stoomtram.

Oud- en Nieuw-Boschlust , foto Sybenga,

UITSPANNING TE BEETSTERZWAAG

De ondergeteekende Kastelein in de Herberg en Uitspanning Boschlust, neemt de vrijheid zijn lokaal, staande aan het fraaiste gedeelte van het dorp Beetsterzwaag, bij den aanvang van het schoone saizoen, aan het publiek aan te bevelen. Voor hen, die op eene min kostbare wijze, eenen aangenamen dag in den schonen omtrek van Beetsterzwaag willen doorbrengen, biedt zijn lokaal eene zeer geschikte gelegenheid aan, daar men bij hem de zoogenaamde koude Keuken kan medebrengen en zich ten zijnent van Koffij, Thee, Wijn, Likeuren, Boter en Brood enz. kan voorzien terwijl hij goede gelegenheid heeft tot stalling van paarden.
Beetsterzwaag, den 7 Mei 1854
M.W. Sijtsema.

Leeuwarder Courant 19 mei 1854

SMALNIESTER VEER. - De Notaris A. Andreae zal op Maandag 1 October 1866, te 5 ure namiddag bij W. en G. Sijtsma te Beetsterzwaag, provisioneel veilen:
Het VEERSCHIP van *Smalnie* op *Leeuwarden*, met het REGT van OCTROOI tusschen *Smalnie, Boornbergum* en *Beetsterzwaag* op *Leeuwarden* en *terug,* en het daartoe gebruikte schip DE PHOENIX, met bijbehoorende inventaris; bij de finale toewijzing te aanvaarden.
Intusschen uit de hand TE KOOP.

BIJ GESLOTEN BRIEFJES TE HUUR

Eene HERBERG en LOGEMENT te Beetsterzwaag, *Boschlust* genaamd, thans bij de Wed. van Willem Sijtsma in gebruik, met 4 kampen WEIDLAND daar achter tezamen ruim 8 bunder.
De conditiën zijn te vernemen bij ATZE B. DIJKSTRA, Landbouwer te Beets, bij wien ter inzage liggen het bestek en de teekening van de aanzienlijke vertimmering, die aan genoemde Herberg zal geschieden.
De briefjes moeten franco worden ingeleverd ten kantore van den Notaris A. ANDREAE te Beetsterzwaag, vóór of op den 22 Februarij 1868

Het logement *BOSCHLUST* TE BEETSTERZWAAG

De ondergetekende verwittigt het geëerde Publiek, dat zijn LOGEMENT met STALLING en RUIME DOOR-REED, zeer fraai gelegen tegenover de Buitenverblijven *Lijndenstein* en *Fockenstate,* eene aanzienlijke verbetering heeft ondergaan, zijnde het Bovenlocaal nu met openslaande Spie-gelglasdeuren en een Balcon voorzien.
Mede is zijne Huizinge nu ook ingerigt voor LOGIS.
Tevens stelt hij zijne bezoekers, des verkiezende, in de gelegenheid, om, onder geleide van zijnentwege, in hun rijtuig, en des noodig, mede in het zijne, of te voet, de bekoorlijke omstreken van Beetsterzwaag en Olterterp te BEZIGTIGEN, als ook om ten zijnen huize te DINEREN.
Hopende, vooral in de zomermaanden, met een druk bezoek te worden vereerd, beveelt hij zich ten zeerste bij het geachte publiek aan, belovende eene civiele en vlugge bediening.
Beetsterzwaag, Junij 1869
G. W. VEENSTRA

De achterzijde van Oud Boschlust.
Foto sept. 1983 Thom Vellinga

Logement *BOSCHLUST* te BEETSTERZWAAG

Bij gesloten briefjes te huur, voor 5 jaren: Het florissante Logement *BOSCHLUST,* met Stalling, Schuur, Lijtshuis, Doorreed, Moestuin en daarachter gelegene vruchtbare Weid-landen en een kamp BOUWLAND, te zamen groot 10 hectare 49 are en 91 centiare, zeer gunstig gelegen aan

den Straatweg naar Gorredijk en naar Oldeboorn.

Voorwaarden liggen nà 26 dezer ter lezing ten kantore van J. VRIJBURG te Beetsterzwaag; briefjes franco in te leveren vóór of op 11 Maart 1878.

De ondergeteekende, G. VEENSTRA, vroeger Logementhouder in *Boschlust* te Beetsterzwaag, bericht bij deze, dat hij met 12 Mei het LOGEMENT van den heer *Kuiper* te Akkrum betrokken heeft; voorts, dat hij zich als zoodanig bij het geëerde publiek aanbeveelt, de verzekering gevende, dat hij alles zal aanwenden om het vertrouwen te bewaren, hetwelk hij in zoo ruime mate te Beetsterzwaag heeft mogen genieten, waarvoor hij zijnen dank betuigt.
Mei 1878 G. VEENSTRA

Lokaal "BOSCHLUST" TE BEETSTERZWAAG

Zaterdag 4 October 1879 groot VOCAAL en INSTRUMENTAAL CONCERT, te geven door het gunstig bekende Operetten-Gezelschap, onder Directie van de Heeren M.S. TRIJTEL en M. d' ANCONA.

Aria's, Duo's, Kooren, Komieke Scènes enz. met medewerking van een Engelschen Negerzanger.

A.M. ZWART.

Beetsterzwaag, 23 Juli. Gisteren namiddag passeerde ons dorp een woonwagen. De man, het paard leidende, liep naast het dier, zijne vrouw en kinderen waren in den wagen. Toen de tram van Heerenveen om den hoek bij 't hotel "Boschlust" passeerde, schrok het paard, het begon te steigeren en drong den wagen achteruit, waardoor deze dwars op de rails kwam te staan. De man kon terstond het paard niet bedwingen, de vrouw in den wagen verkeerde met de kinderen eenige ogenblikken in doodelijken angst. Reeds werd de wagen door de machine gegrepen en van den grond gelicht, toen door het krachtig remmen van den machinist de tram terugweek.

De lantaarn van de machine werd ingedrukt. Geen materieele schade werd verder geleden.
1899

De stoomtram van Heerenveen naar Drachten voor Boschlust

BOELGOED IN "BOSCHLUST" te Beetsterzwaag Meubilaire en Logementhoudersgoederen, stalhouderij en boerderij.

Op Dinsdag 5 Mei 1908, voorm. 10 uur precies, à contant:

I. MEUBILAIRE en LOGEMENT-HOUDERSGOEDEREN: eiken kast, groote kast, tafels, stoelen, groote klok, spiegels, schilderijen, tafelschellen, vazen, serviezen, theestoof en koffiekannen, nikkelen, koperen en andere ketels, 2 koperen gootlingen, 5 koperen pannen, w. o. een hazepan, verschillende geëmailleerde en ijzeren pannen, lepels, messen, turfbakken, tobben, vlaggen, linnen en katoenen lakens, servetten, handdoeken enz.

GLAS, BLIK- en AARDEWERK enz., w.o.: drinkstellen en losse waschtoestellen, trechters, maten, drankvaten.

II. STALHOUDERIJ: 2 paarden, beide trammak en in alle tuig bereden, als zwarte 6-jarige merrie en beste zwarte ruin, 3 RIJTUIGEN, als: omnibusbrik (6 personen binnen), barouchette (4 pers. binnen), tentwagen voor zomer- en wintergebruik, tilbury, paardentuig, 1 dubbel en 2 enkele gereiden.

III. BOERDERIJ: 8 melke en kalve koeien, 3 pinken, 2 koekalveren, 3 schapen, waarvan 1 met lammeren, 16 kippen en een haan, 3 beste boerewagens, gierbak, mestkruiwagen, 1 holle en 1 platte dito, hakselbank, 2 koperen emmers, houten emmers, w.o. 2 boonemmers, melkbussen, hooilep, harken, vorken, griepen, zeis,

hardspit met hamer, varkenstroggen, paardentuig, zijlen enz.

J. VRIJBURG.

(Een gootling is een kookketel of een putemmertje.)

VOORTAAN DUBBEL UNIEK MET TWEE VESTIGINGEN IN BEETSTERZWAAG.

De sfeervolle vestiging van de Carolinahoeve aan de Beetsterweg 9 in Beetsterzwaag wordt op 30 maart 2008 uitgebreid met een tweede unieke locatie aan de Hoofdstraat 2, het oudste pand in Beetsterzwaag, een pareltje in het landschap en een waardevol stukje cultureel erfgoed.
In deze schitterende ambiance presenteert de Carolinahoeve voortaan haar collectie 'mode, country & outdoor casuals' in een decor van tijdloze sfeermeubelen.

Boschlust Carolinahoeve 2008

BEETSTERWEG

Vlak aan de weg naast de Helomareed stond tot aan 1910 het huisje waar op 1 mei 1897 Fokjen de Jong-Sijtsma (geb. 8 juli 1835 te Boornbergum) met haar zoons Roel (geb. 8 juni 1869) en Douwe de Jong (geb. 6 okt. 1874 te Beets) is komen wonen. Voor de woning werd f 35,- huur per jaar betaald. Toen Fokje de Jong-Sijtsma in 1903 naar Waardenburg verhuisde, nam Roel de huur over. Roel en Douwe waren **schoenmaker** en Roel was tevens **klokmaker en barbier**. In de nacht van 16 op 17 november 1910 brak er brand uit. De woning brandde volledig af. Het huis werd niet herbouwd. Roel trouwde op 18 mei 1906 te Beetsterzwaag met Elisabeth van Houten, dochter van Jan van Houten en Sjoukje Veenema, geb. 22 febr. 1879 te Drachten. In dit gezin werden drie kinderen geboren: Sjoukje (geb. 22 febr. 1907), Hendrik (geb. 10 maart 1911; overl. 19 febr. 1912) en Fokje (geb. 3 dec. 1912). Na de brand verhuisde het gezin naar het Achterom; daarna naar de Kuiperslaan en vervolgens naar het Ruiterpad. Sjoukje de Jong is getrouwd met Iepke van der Heide (Zie verder Hoofdstraat 64)

Fockensstate. Foto Jelle Terluin

De boerderij Fockensstate is een restant van wat vroeger een veel groter huis was, gebouwd in 1616 door Martinus Fockens, grietman van Opsterland. Na het uitsterven van de familie Fockens kwam het huis in bezit van de familie Van Teyens, die er tot 1866 in woonde. De laatste bewoner, Oene van Teyens vermaakte Fockensstate aan Marcus van Heloma, die het gebouw verhuurde aan Binnert Philip baron van Harinxma thoe Slooten. Toen deze tot Commissaris des Konings was benoemd in 1878, verhuisde hij met zijn gezin naar Leeuwarden. Het huis kwam leeg te staan en Van Heloma liet het voorhuis afbreken en het achterhuis verbouwen tot wat het nu is in 1879. De laatste veehouder op dit bedrijf was Bauke de Boer. Nu woont er de familie G.W. Hoekstra. Anky Hoekstra heeft hier de **galerie "De Hynstestâl".**

BOSCHLUST
(NIEUW BOSCHLUST)
LOGEMENT

Gebouwd in 1918 naar een ontwerp van architect Luitje de Goed. Gebouwd op het uiteinde van de Van Teyensvaart, een opvaart naar het Ouddiep.

Exploitanten:

Arend de Vries
1918 – 1935

Eltjen Jan de Vries
1935 – 1959

Durk Baron
1959 – 1971

RESTAURANT BOSCHLUST

Meije Pieter Wink
1971 – 2003
Wink komt uit Heerenveen en bouwt bij het restaurant vogelkooien voor tropische vogels.

Op 1 april 2003 gaat Boschlust dicht en gaat pas na twee jaar weer open, maar dan onder een andere naam:

RESTAURANT "DE FREULE"

Hilbrand van der Meulen
neemt de exploitatie over en opent de zaak na een grondige verbouwing in december 2005. In augustus 2008 wordt de zaak gesloten.

Rechts Nieuw Boschlust;
Op de voorgrond de Beetsterweg en rechts daarvan de Van Teyensvaart.
Afb. via Thom Vellinga

„BOSCHLUST" -:- BEETSTERZWAAG.
VERLOF.
Op Zaterdag 30 Maart a.s. wordt het nieuwe Café „Boschlust"
voor het publiek geopend.
Aanbevelend, **A. DE VRIES.**
Hôtel „Boschlust", Beetsterzwaag.

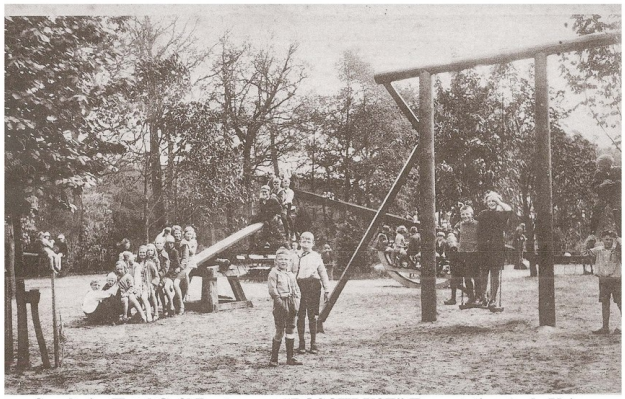
Afb. via Thom Vellinga
In april 2011 opent

PANNENKOEKEN
RESTAURANT
BABOESHKA

haar deuren in dit gebouw.

Ansicht Logement "Boschlust"
tevens Tramhalte
uitgave Gk. Schroor 1902. Collectie Thom Vellinga.
De tramrails zijn niet duidelijk zichtbaar in het wegdek. In 1884 werd de tramlijn Heerenveen – Drachten vanuit Gorredijk doorgetrokken via Beetsterzwaag.

Speeltuin, Hotel Café Restaurant "BOSCHLUST" Tramstation A. de Vries, Beetsterzwaag Telefoon 16

Foto veranda ca. 1934

Onder v.l.n.r.:
Elsien de Vries, Arend de Vries jr., 2 onbekende gasten,
Froukje de Vries-van der Laan, Geert de Vries.

Foto's via mevr. A. Bouma-de Vries

Boven:
Jan de Vries, Baukje de Vries-Hemminga, Eltjen de Vries,
Arend de Vries sr.

"TER EERE ONZER VERLOVING"

Baukje Hemminga
en
Eltjen Jan de Vries

20 augustus 1929
Beetsterzwaag. Zondagavond zag de echtgenote van hotelhouder De Vries, voordat ze zich ter ruste zou begeven, nog even in de kamer en bemerkte tot haar schrik, dat het vertrek vol rook was. Een stoelkussen lag te smeulen, doordat er vermoedelijk vuur uit een pijp of sigaar was gevallen. Gelukkig dat het vóór de nacht werd bemerkt, daar anders "Boschlust" zeker een prooi der vlammen was geworden.

Hôtel "Boschlust" Beetsterzwaag, ca. 1929.

AFDELING OPSTERLAND
HOTEL "BOSLUST" te Beetsterzwaag
van eigenaar verwisseld.

Van 1908 tot 1918 werd door de familie De Vries het bekende Hotel "Oud Boschlust" geëxploiteerd, in welk pand thans een groente en fruitzaak is gevestigd. In laatstgenoemd jaar ging het bedrijf over naar "Nieuw Boschlust", waar thans ook het tramstation is gevestigd.
De heer E.J. de Vries werd toen medewerker in de zaak, die hij in 1935 van zijn vader overnam.
De heer De Vries, die al jaren een trouw lid van onze Bond is geweest, heeft zijn bedrijf opgebouwd in een rustige sfeer, zodat iedereen zich hier thuis voelt.
Op 23 november 1959 droeg hij zijn bedrijf over aan de heer D. Baron.
Namens het bestuur van onze afdeling zeggen wij bij deze de heer en mevrouw De Vries hartelijk dank voor hun vele jaren van trouw lidmaatschap en wensen hun toe dat zij nog vele jaren van een rustige oude dag mogen genieten.
Ook hopen wij dat hun opvolger, de heer Baron, eveneens in goede gezondheid vele jaren van voorspoed moge tegemoet gaan in dit in onze omgeving zo bekende bedrijf.

C. Mulder
Secretaris afdeling Opsterland
(Gorredijk)

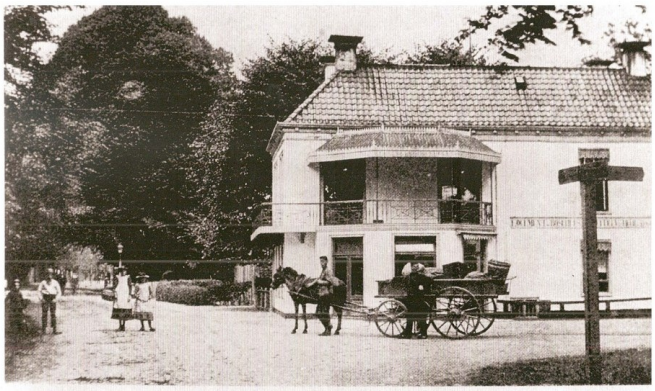
26 februari 1971

Ondergetekenden danken hiermee haar clientèle voor het genoten vertrouwen gedurende vele jaren en hopen dat onze opvolgers op dezelfde voet en met evenveel vertrouwen de zaak zullen voortzetten.
Wij bevelen de familie Wink, gezien de ervaring, U ten zeerste aan.

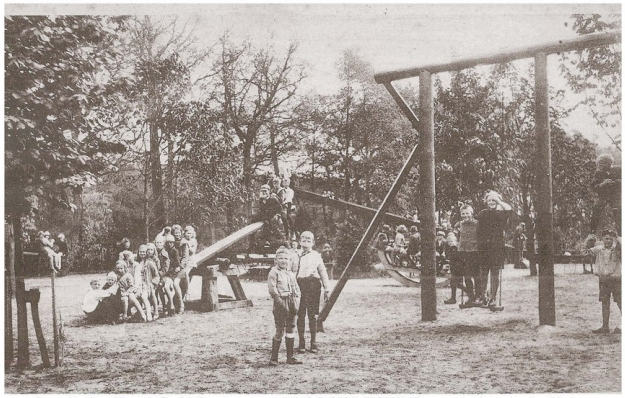
D. BARON en
C.E. BARON-TAMBOER

Wij trachten aan al uw wensen tegemoet te komen. Graag verzorgen wij uw RECEPTIE – FAMILIE- of ZAKENDINER.

M.P. WINK
A.M. WINK- DE GROOT
Hotel-Café-Restaurant "Boslust"
BEETSTERZWAAG.

Ansicht Logement "Boschlust"
tevens Tramhalte
uitgave Gk. Schroor 1902. Collectie Thom Vellinga.
De tramrails zijn niet duidelijk zichtbaar in het wegdek. In 1884 werd de tramlijn Heerenveen – Drachten vanuit Gorredijk doorgetrokken via Beetsterzwaag.

Speeltuin, Hotel Café Restaurant "BOSCHLUST" Tramstation A. de Vries, Beetsterzwaag Telefoon 16

POPKE STEEN

In december 1925 verhuisde douairière van Mr. Binnert Philip baron van Harinxma thoe Slooten van Leeuwarden naar Beetsterzwaag. Met haar kwamen zeven medewerkers mee. Eén ervan was huisknecht Wopke Steen, die boven het koetshuis van Harinxma State kwam wonen.
Hij had een zoon, die fotograaf was te Leeuwarden aan het Ruiterskwartier. In januari 1926 kwam deze zoon, Popke, naar Beetsterzwaag. Hij ging zijn beroep van **fotograaf** ook in zijn nieuwe woonplaats uitoefenen. Uit dit eerste jaar zijn foto's van hem bekend van o.a. Frisia State te Olterterp met achterop een stempel: Foto P.G. Steen Leeuwarden en van de boerderij "Rijnhard Sate" in Oud Beets, die na een brand is herbouwd.

Op 30 maart 1926 brengt hij fotoamateurs in Beetsterzwaag en omstreken op de hoogte dat hun benodigdheden verkrijgbaar zijn bij P.G. Steen Fotohandel naast Harinxma State rechts, waar ze in papier en platen een ruime keuze kunnen vinden. Tevens is er gelegenheid voor het laten afwerken van hun opnamen.
Ook bruidsparen wordt opgeroepen om zich van het gemeentehuis naar het rechtse hek van Harinxma State te begeven.
Het blad "Fen Fryske Groun" maakte dankbaar gebruik van zijn foto's. Meestal waren ze gemaakt in de omgeving van Beetsterzwaag.
De fotostudio van Popke was in de open lucht. Op de rechter oprijlaan naar Harinxma State maakte hij een goede kwaliteit foto's. Alleen als hij gevraagd werd van een groep personen een opstelling te maken, verschoven zijn objecten soms van plaats. Daarna moest hij herschikken. Dit gebeurde dan een aantal keren. Hier werd hij dan niet vrolijk van. Popke was een zenuwachtig man. Ook bij het maken van een groepsfoto van de familie Wedman is Popke wel een keer of zes onder het zwarte doek gedoken. Elke keer riep er iemand: "Ho, Popke" of "even wachten, Popke". Leden van de groep gingen anders staan, of hun haar uitkammen. Dit werd gedaan om Popke een beetje te plagen.
Toen mevrouw Van Harinxma thoe Slooten in 1928 overleed, nam Popke zijn intrek in Oud Boschlust. Van dit gebouw had hij in 1926 al een foto gemaakt, van het er toen nog aanwezige postkantoor.
Om de klandizie te wijzen op zijn aanwezigheid aldaar, liet hij een uithangbord plaatsen onder de daar aanwezige ballustrade. De tekst: P.G. Steen Foto's & Artikelen.
Het adres voor kinderfoto's in eigen omgeving is P.G. Steen.
In 1930 schrijft Popke dat hij door gebrek aan water aanzienlijke schade heeft geleden. Hij dringt verder op een spoedige aansluiting van de gemeente op het waterleidingnet aan.
Het jaar er op heeft hij een gebruikt fototoestel te koop (Brownie 6 ½ - 11) zonder gebreken.
Om zijn inkomsten te vergroten is het agentschap voor de Leeuwarder Courant vanaf november 1931 bij hem gevestigd. Ook kunnen er loten worden gekocht voor grote verlotingen, zoals voor de paardensportvereniging "Sneek".
In april 1931 geeft D.S. Wierda ansichtkaarten uit, fabricaat R.E.B. De vervaardiger van de lichtdrukkaarten is Popke Steen.
Wierda houdt bij welke ansichtkaarten het best verkocht werden en wanneer ze waren uitverkocht. Ook in 1933 en 1934 werd gebruik gemaakt van de vakkundigheid van de Sweachster fotograaf.
In maart 1939 verlaat hij Beetsterzwaag. Hij verhuist naar Stoutenburg bij Amersfoort. Hij overlijdt daar nog dezelfde maand op veertig jarige leeftijd. Vader Wopke en zijn stiefmoeder waren daar al heengegaan, vanuit Harinxma State.

Wopke Steen, geb. 8 febr. 1867; overl. 6 mei 1942 te Amersfoort
gehuwd 7 mei 1898 met
Barber Dina Boeyenk, geb. 7 februari 1868 ; overl. 19 febr. 1908 te Smallingerland bij de geboorte van haar vierde kind.

Kinderen:
1. **Popke Gerrits geb. 2 febr, 1899 ; overl. 16 maart 1939 te Stoutenburg**
2. **levenloos kind, geb./overl. 30 maart 1901**
3. **Arnoldus, geb. ca. 1904 ; overl. 6 januari 1909 (5 jaar)**
4. **levenloos kind, geb./overl. 19 febr. 1908**

Wopke hertrouwt op 18 oktober 1911 met Trijntje van Assen, geb. 22 maart 1878 te Aalsum; overleden 2 november 1929 te Stoutenburg.

Foto Popke Steen

Vier vrienden uit Beets en Beetsterzwaag, gefotografeerd op de oprijlaan naast Harinxma State.

Van links naar rechts
Achter: Jan Weis , Johannes Vonk en Jappie Glastra.
Voor: Jan Dijkstra.
Foto Collectie Thom Vellinga

De oude Weme (= pastorie) van de Hervormde kerk en ernaast het voormalige postkantoor.

HOOFDSTRAAT 8 / 10

Dit huis is sinds de middeleeuwen de pastorie, dat wil zeggen de woonplaats van de pastoor en na 1580 van de predikant van de Hervormde kerk. De strook grond (van het Meer tot aan het Ouddiep) waarop het huis staat, werd door de pastoor bewerkt. Hij was dus ook boer, om in zijn eigen onderhoud te voorzien.
De Speciekohieren van 1748 (dat is een belasting op schoorstenen, personen, koeien, rieren, paarden en bezaaide landen) geeft voor de dominee, Ulpianus van Sinderen, die hier van 1715 tot aan 11 mei 1753 predikant is geweest, dat hij 2 rokende schoorstenen had, er waren 2 volwassenen in huis, hij had 2 koeien, 1 paard en 3 bezaaide landen, waarover hij belasting moest betalen. Ook de dominee was dus boer.
Tot 1895 is het pastorie geweest. In dat jaar stelde mevrouw Lunsingh Tonckens uit Den Haag haar woning, de woning, die wij nu huize “Bordena” noemen, ter beschikking van de Hervormde kerk als pastorie. De predikant is dus daar naartoe verhuisd. De oude pastorie werd door de Herv. Kerk verkocht aan de baron Van Lynden voor *f* 7745,-- Daarna werd het een woning. Ernaast, nr. 8 is een tijdlang postkantoor geweest.

1829 In dit jaar woonde hier dominee Johannes du Saar met vrouw en zes kinderen.

1839 Claudius Henricus van Herwerden was de opvolger van Johannes du Saar. Hij woonde hier met vrouw en vier kinderen tot 1830.

1848 De pastorie werd aanzienlijk vertimmerd.

HET HULP-POST-KANTOOR

Foto "Fan Fryske Groun" 31 dec. 1926

Onze foto toont u een mooi dorpsgezicht van Beetsterzwaag, met op de hoek het postkantoor.

In de tekst staat abusievelijk "Gorredijk". Het postkantoor was toen dus gevestigd in Oud Boschlust

1895 – 1900	**Hoofdstraat 8**	**Jochum Vrijburg**
1900 – 1924	**Hoofdstraat 21**	**Gerk Schroor, brievengaarder**
1925 – 1928	**Hoofdstraat 4**	**Klaas Groen**
1928 – 1930	**Hoofdstraat 4**	**Evert Wiersma**
1930 – 1944	**Boslaan 1**	**Evert Wiersma**
1944 – 1951	**Boslaan 1**	**Halbe Feenstra**
1951 – 1970	**Hoofdstraat 29**	**Halbe Slager**
1970 – 1983	**Pastorielaan 1**	**(houten noodgebouw) Halbe Slager**
1983 – 1984	**Hoofdstraat 25**	**Halbe Slager**
1984 – 1995	**Hoofdstraat 25**	**Andere beambten tot opheffing**
1995	**Het hulp-postkantoor wordt opgeheven en de service wordt overgebracht naar de plaatselijke supermarkt**	
1995 – 2015	**Molenlaan 8**	**Berkenbosch Supermarkt C-1000 TNT-Post servicepunt.**
2015 – heden	**Molenlaan 8**	**Berkenbosch Plusmarkt**

HOOFDSTRAAT 12

Toen Beetsterzwaag nr. 58

1829 Johan Georg Mook, geboren te Weege, Vorstendom Waldeck, 63 jr. **winkelier**, gehuwd met Elske Jochums Mook, **winkelierscheе**.

1839 Rienk Siebrens Zestiene, **timmerman**, 31 jr. geb. te Beetsterzwaag, gehuwd met Ytje Johan Georg Mook.

In het achterhuis woonden: Iebele Alles van der Meulen; in 1829 nog arbeider, met vrouw en drie kinderen; in 1839 is hij **tuinman** en heeft het echtpaar zes kinderen. Hij is gehuwd met Gaatske Wiebes Altena, geboren te Kortehemmen. Iebele overlijdt op 19 apr. 1873

1873 Fokke Sijtzes Annema, **tuinman**. Hij overlijdt op 29 nov. 1874, 66 jr. oud.

1908 Klaas Mook, timmerman. De timmerschuur stond aan het Achterom. Schuin achter zijn woning. Klaas Mook overleed in februari 1914. Zijn weduwe wil een huis bouwen naast het kerkhof. In het raadsverslag van 5 mei 1914 staat de vaststelling van de rooilijn voor de woning. B. en W. stellen voor de rooilijn vast te stellen op een afstand van 28.50 m. , gemeten uit de heg van de begraafplaats en deze rooilijn tevens vast te stellen voor zo mogelijk nog te bouwen woningen daar ter plaatse. Aldus besloten. Nu woont hier de familie Pebesma.
Toen mevrouw Mook verhuisde naar de Van Lyndenlaan, kwam Hendrik Annema met zijn gezin, die in de steeg achter Mook woonde, aan de Hoofdstraat te wonen.

1914-1936 Hendrik Fokkes Annema, **tuinman** in dienst van de baron Van Lynden en later bij baron Van Pallandt. Hij was een ijverig man; overdag deed hij het tuinwerk en 's avonds was hij **koetsier** voor de dokter. Hendrik Annema overleed in 1935, zijn vrouw een jaar later.

1936-1960 woont hier Tjeerd van Dijk.

1960 – 1975 Thomas van Dijk.

1975 **Kantoor** van de Cornelia Stichting.

1975 Kantoor D. Vellinga, **rentmeester** Cornelia Stichting. Het kantoor van rentmeester D. Vellinga verhuist van Hoofdstraat 13 naar dit pand.

1982 Coenraad Jan Vellinga neemt het rentmeesterschap van zijn vader over.

1984 De woning achter het kantoor wordt afgebroken en er wordt een nieuw huis voor de familie C.J. Vellinga gebouwd.

2011 Coen Vellinga, **rentmeester** van de Cornelia Stichting gaat met pensioen en Anton Bergsma volgt hem op als **rentmeester** van de Cornelia Stichting. De familie Vellinga blijft wonen in het achterhuis.

HOOFDSTRAAT 16

1829 In het huis dat hier toen stond woonden Jan Hendriks Cats, 49 jaar, geboren te Haulerwijk en **linnenwever** van beroep. Hij was gehuwd met Johanna Hendriks Hemminga, geboren te Beetsterzwaag, oud 39 jaar en hun zoon Hendrik Jan Cats, geboren te Beetsterzwaag.

1839 Jan Hendriks Cats woont hier nog steeds als wever, met zijn vrouw en zoon Hendrik (**wever**) , die inmiddels gehuwd is met Sytske Rinzes Brouwer, geboren te Ureterp en hun kinderen: Johanna Hendriks Cats, oud 4 jaar en Trijntje Hendriks Cats, oud ¾ jaar. In 1844 wordt hun dochter Martje geboren. Op 31 maart 1847 overlijdt Jan Hendriks Cats.

1849-'59 Het gezin van Hendrik Jans Cats en zijn moeder wonen hier nog steeds.

1888 Hendrik Cats overlijdt op 16 maart 1888. in april wordt het huis te koop aangeboden: *Een huizinge met erf en tuingrond gunstig gelegen in de gebuurte te Beetsterzwaag. Aanvaarding dadelijk. Geboden f950,=.*

Ca. 1900 Het huis wordt vervangen door nieuwbouw in classicistische stijl. Sinds 1888 is het woonhuis en geen bedrijfspand meer.

Links
Nr. 16

Rechts
Nr. 12

Foto
Jelle Terluin

Ook Beetsterzwaag had zijn 'vader' Cats.

Jacob Cats is landelijk het bekendst geworden. Dankzij zijn bijzondere geleerdheid klom deze van 1577 tot 1660 levende Nederlander op tot de hoogste waardighe-. den. Zijn populariteit dankte hij aan zijn laag-bij-de-grondse en dus voor het grote publiek begrijpelijke gedichten.
Maar ook het dorp Beetsterzwaag heeft zijn Cats gehad, veel minder algemeen bekend dan zijn illustere voorganger, maar vanwege zijn uiteenlopende niet alledaagse beroepen toch regionaal een figuur om eens te memoreren. Dank zij het uitgebreide archief van Thom Vellinga weten we vrij veel van hem.

Van alle markten thuis

Hendrik Jans Cats leefde meer dan honderdvijftig jaar geleden in de Hoofdstraat van Beetsterzwaag. Zijn beroep was wever, maar daarnaast deed hij nog veel meer, maar daarover zo dadelijk.
Cats was in 1810 geboren en trouwde met Sytske Brouwer, die in 1807 in Ureterp geboren was. In zijn woning stond een weefgetouw, waarop hij voor zijn klanten stoffen kon weven. De toelevering van de grondstof ging aldus: grote hoeveelheden voorbereide wol werden op zijn adres afgeleverd. Hij maakte daarvan zelf een grove, zware wollen stof voor mannenkleding, ook gebruikt voor paardendekens. Cats fabriceerde ook vijfschacht (keper), voerlakens, rokstreepten en boezelaars.
De ouderwetse kleuren waren indigoblauw, bruin en karmozijn. Er werd ook fijn linnen geweven, grijs van kleur. De boerinnen plachten dit zelf te bleken.
Rond het midden van de vorige eeuw (19de) viel er voor Hendrik Cats steeds minder te verdienen. Als gevolg van het ontginnen van heidevelden, werd ook de schapenweide beperkt.
De wol werd minder waard en ook niet zoveel meer gebruikt. Gelukkig was Hendrik Cats een manusje-van-alles, hij fungeerde ook als lantaarnopsteker. De hoeveelheid lichtpunten was vroeger wel veel geringer dan in onze (20ste) eeuw. Alle lantaarns van Beetsterzwaag vielen onder zijn beheer. Het aansteken en uitdoen van de verlichting was destijds handwerk.
Als het donkere seizoen in aantocht was betekende dat voor onze man extra werk. De branders werden van nieuw katoen voorzien, de lampen met petroleum gevuld. De gemeente zorgde voor nieuwe petroleum.
Hendrik stak, als de avond begon te vallen met petroleumkan en een laddertje de lantaarns in de straat aan. Die waren alleen op belangrijke kruispunten geplaatst en … bij adellijke gebouwen.
De meeste vond je aan de zuidkant van de Hoofdstraat. Omdat die zijde boomloos was. Daardoor kon meer profijt van het licht worden verkregen. De ladder bezat haken, die over uitsteeksels van de palen konden worden geplaatst. (Ook in de jaren dertig van de 20ste eeuw nog bij gaslantaarns, H.de J.)
Pas als de vlam niet meer walmde, was het volgende lichtpunt aan de beurt.
In 1884 werd het aantal lantaarns uitgebreid. Cats' jaarloon werd toen opgetrokken van ƒ100 tot ƒ110. Toen hij twee jaar later met pensioen ging, kreeg hij eervol ontslag en werd hem een levenslang traktement toegekend van ƒ110 uit erkentelijkheid voor bewezen trouwe diensten.

Koddebeier

Hendrik Cats had voldoende natuurlijk gezag (van binnenuit dus) om ook als koddebeier een goed figuur te slaan. Als teken van waardigheid droeg hij een politiepet. In wezen behoorde hij dus tot de hulppolitie.
Hij was gewapend met een knuppel en hoe geslaagd deze dienaar der wet in de praktijk was, blijkt wel uit het overgeleverde gezegde: 'As Cats komt, dan makket hy dien wurk'.
Hij was een – we zeiden het al eerder – een manusje-van-alles, zoals overigens voorheen wel meer voorkwam. De wever pachtte ook de marktgeldheffing in Beetsterzwaag, Ureterp en Lippenhuizen voor ƒ145,-. Als er vee losliep op de publieke weg en particuliere eigendommen, was het zijn opdracht de dieren te vangen en naar Beets of Beetsterzwaag te brengen. Daar werd het vee in een schutstal geplaatst tot de rechtmatige eigenaar het vee kwam ophalen tegen een vergoeding. In Beetsterzwaag was de schutstal bij hotel 'De Klok' (Y. Jonker), nu Chinees –restaurant; in Beets bij R.G. van Wallinga.

Imkeren

Naast werkzaamheden als wever, politieagent en lantaarnopsteker was het imkeren een grote hobby. Na zijn pensionering kon hij zich hier volop mee bezighouden. De kooplieden en bakkers uit onder andere Drachten, Beetsterzwaag en Gorredijk hadden veel belang bij de honing.
Alleen wilden ze geen honing in ongelijke vaten in ontvangst nemen. Er bestond in die tijd namelijk een verordening op het ijken van de vaten.
Toen Hendrik Cats in 1888 op zevenenzeventig jarige leeftijd overleed, werden zestig beste korven bijen, twintig vellen, korven, opzetten, krammen, doeken alsmede honingpers met ijzeren schroef, bijbak, twee grote ketels en grote vaten te koop aangeboden.
Er werd gemeld, dat de bijen volgens oud gebruik waren behandeld. Er werd tegen de korven getikt om de bijen duidelijk te maken, dat de imker gestorven was.

Bij het boelgoed kwamen behalve de meubelen ook het weefgetouw met toebehoren in de verkoop. Ook het schaap, dat in 1882 zes lammeren had geworpen.
De woning met erf en tuingrond werd door de erven verkocht. Het huis is er nog altijd en staat op de hoek van Folkertslân en de Hoofdstraat, nu bewoond door de familie Draaisma.

Haaye Postma van der Helm

Toen de weverij de wind tegen kreeg, was het ook afzien voor de weversknecht Haaye Postma van der Helm. Haaye was vanaf 1847 knecht bij wever Cats. Als bijbaantje was hij ook nachtwacht. In 1865 trouwde hij met Johanna, één van de drie dochters van wever Cats. Tot zijn grote vreugde werd hij naderhand benoemd tot tolgaarder bij de tolboom aan de Beetsterweg in (nu) Nij Beets.

KORTE GENEALOGIE CATS

I. Hendrik Jans Cats
Zoon van Jan Hendriks Cats en Johanna Hendriks Hemminga.
Geboren 21 december 1810
Gedoopt 20 januari 1811 te Beetsterzwaag
Wever
Gehuwd 15 mei 1834 te Beetsterzwaag
Met
Sytske Rinzes Brouwer
Dochter van Rinze Davids Brouwer en Tryntje Fokkes
Geboren ca. 1808 te Ureterp
Overleden 1875 te Beetsterzwaag
Kinderen:
1. Johanna, geb. 10 maart 1835 te B'zwaag
2. Trijntje, geb. 20 dec. 1838 te B'zwaag
3. Martje, geb. 19 juni 1844 te B'zwaag

II. Johanna Hendriks Cats
Geboren 10 maart 1835 te Beetsterzwaag
Overleden 26 november 1876 te B'zwaag
Gehuwd 22 september 1865 te B'zwaag
met
Haye Postma van der Helm
Zoon van Haye Jans v.d. Helm en Jitske Jacobs Siksma
Geboren 15 februari 1827 te Oldeboorn
Overleden 19 februari 1914 te B'zwaag
Wever ; tolgaarder
Kinderen:
1. Sietske, geb. 18 febr. 1867 te Beets
2. Tjitske, geb. 17 febr. 1870 te Beets
3. Trijntje, geb. 13 aug. 1871 te Beets

Sietske v.d. Helm woonde van 1873 tot 1878 bij haar grootouders later vertrok ze naar Duitsland. **Tjitske en Trijntje v.d. Helm** woonden een aantal jaren in het armhuis te Beetsterzwaag. Na 1904 heeft hun vader Haye er tot zijn dood ook in gewoond.
Trijntje Cats , geb. 1838, is in 1870 naar Wolvega vertrokken
Martje Cats, geb. 1844, is in 1873 naar Den Haag verhuisd.

Uit: "Een Praatje met een Plaatje", door Hans de Jong
Bron: De Woudklank van 26 maart 1998

Uit: ''n Praatsje mei 'n Plaatsje
door Hans de Jong, naar gegevens van
Thom Vellinga
"DE WOUDKLANK"
6 september 1984

"Lytse Gjetsje"

Voor de Burgerlijke Stand heette ze Geertje Wijma. Maar de meeste Beetsterzwaag-sters kenden haar als "Lytse Gjetsje". Ze woonde in een huisje, dat op de plattegrond staat aangegeven als nummer 3. (het stond aan het Achterom). Het woninkje werd in september 1908 onbewoonbaar verklaard en is al lang afgebroken.

J. Riddering: "Nog zie ik haar in gedachten lopen, de niet meer zo jonge, ongetrouwd gebleven "Lytse Gjetsje". De kettingen van het juk zo veel mogelijk verkort, maar eigenlijk nog te lang voor haar kleine gestalte, zodat de manden met lekkernijen af en toe de grond raakten ……."

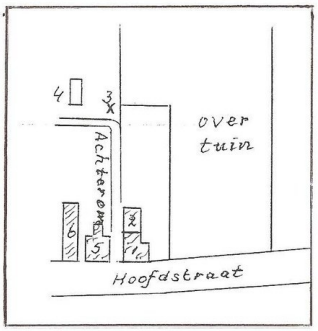
Het vrouwtje had het zwaar en toen mevrouw van de notaris haar na een lange dag van sloven en sjouwen vroeg of ze niet moe was, antwoordde Gjetsje in haar beste Hollands en ook hartgrondig: "O, mevrouw, ik kan de voeten haast niet meer bogen."

"Petroleuse"

Zij noemde zichzelf "petroleuse". Zij verkocht namelijk petroleum langs de huizen en vroeg de mensen of zij iets wilden kopen van een wees ….. terwijl ze al in de zestig was.

28 Juni 1908 zou haar noodlotsdag worden.

De "Drachtster": G(eertje) W(ijma), een vrouw van 63-jarige leeftijd in Beetsterzwaag, ging per tram naar Drachten om aldaar familiebezoek af te leggen. Des avonds zou ze weer per tram terugkeren, doch juist voor het vertrek, werd ze ongesteld en stierf onderweg in de tram. Daar zij alleen woonde en geen familieleden bij het overlijden aanwezig waren, werd door de buren, vergezeld van een rijksveldwachter, de woning onderzocht en tot aller verbazing , want zij genoot ondersteuning van het armbestuur, werd in haar woning een bedrag van ruim *f* 500,= aan zilvergeld gevonden.

1. Familie K. Mook (nu kantoor Cornelia Stichting.)
2. Familie Hendrik Fokkes Annema (nu C.J. Vellinga). Hendrik Fokkes was tuinman bij de familie Van Lynden. Hij overleed op 9 juni 1935 op 84-jarige leeftijd. In december 1914 vierde hij zijn 40-jarig jubileum op Lyndenstein. 's Winters werden er drie bijten in het ijs gekapt voor de vissen. Het gezin Annema woonde in de steeg Ze hadden een regenwaterton bij het huis voor thee, koffie etc. Het waswater werd uit de vijver gehaald. Toen mevrouw Annema eens een keer water wou halen uit de vijver, braken de houten palen van het boenstap. Ze dreef op het plankier in het water. Tuinlui in de overtuin hebben haar er af gehaald. Later kwam er een pomp bij de vijver.
3. Geertje Wijma, alias "Lytse Gjetsje". Het huisje is afgebroken.
4. Timmerwinkel K. Mook. Nu afgebroken.
5. J. Lakeman, gemeentesecretaris tot 11 november 1905. Daarna A. van der Werf, gemeente-ontvanger.
6. Politie Holtrop, later politie Van der Leest.

Westeinde Beetsterzwaag met rechts Nieuw Fockens, tekening J. Bulthuis ± 1790

"DE DRIE PIJLAARS"

Herberg te Beetsterzwaag

De herbergen zijn ontmoetingsplaatsen in de dorpen. Tevens plaatsen van openbare verkopingen en dergelijke, die aangekondigd worden in de lokale en provinciale kranten.
Beetsterzwaag heeft een hele reeks van herbergen gehad. "De Drie Pijlaars" nemen we nu onder de loep.

Op de prent van J. Bulthuis, gemaakt ca. 1790, van de Hoofdstraat van Beetsterzwaag, staat de oudste herberg van het dorp: "De Drie Pijlaars". Op de prent zichtbaar aan de linkerkant met de trapgevel en het uithangbord. In Friesland zijn meer herbergen met deze naam en het is interessant om te weten wat deze naam inhoudt: is het een ruimte aan de voorkant van het gebouw, dat met drie pilaren van de weg wordt gescheiden? Of heeft de naam een andere betekenis?

Op de prent zien we aan de overkant van de herberg het rechthuis van Opsterland, de voorloper van het gemeentehuis. Links daarvan het hoge huis met de twee daken is huize Nieuw Fockens, de residentie van de grietman van Opsterland, op dat moment Reinhard baron van Lynden. Het huis uiterst links op de prent is het enige pand dat er nog staat uit 1737, waar nu de drankwinkel van C-1000 in is gevestigd.
Aan de gevel van De Drie Pijlaars is te zien dat het gebouw uit de 16de eeuw stamt. In 1771 zwaait Liebbe Teyes de scepter in de herberg. Hij moet vóór 1781 zijn overleden, want in dat jaar op 27 januari vindt de aanbesteding plaats van de afbraak van de oude kerk te Langezwaag bij de weduwe van Liebbe Teyes. Zij zet de zaak voort tot haar overlijden in 1785.
Liebbe Teyes is op 11 augustus 1754 in Beetsterzwaag gehuwd met Grietje Feytses. Beiden zijn dus echte Sweachsters. Meestal hebben de herbergiers meerdere dingen om handen om van voldoende inkomsten verzekerd te zijn om in leven te blijven. Liebbe was tevens timmerman, een combinatie die we vaker in Beetsterzwaag tegenkomen.

De kerkelijke archieven vermelden dat hij voor diverse begrafenissen doodskisten levert.

In 1785 wordt Jacobus Posthuma kastelein in De Drie Pijlaars. Hij was gehuwd met Wytske Folkerts, die na het overlijden van haar man in 1817, de herberg verder drijft. Zij doet dat tot haar overlijden in 1827. Hun zoon Folkert Posthuma neemt de zaak over en laat de herberg in 1828 ingrijpend verbouwen. De aanbesteding van deze verbouwing had natuurlijk plaats in De Drie Pijlaars op 1 januari 1828. Deze verbouwing heeft er waarschijnlijk toe geleid dat de trapgevel verdween, want op vroege foto's van Beetsterzwaag staat op die plaats geen woning met een trapgevel meer.
Er worden diverse houtverkopingen in de herberg gehouden uit de dorpen van Opsterland o.a. op 18 november 1828:
"*Ongeveer 70 percelen op stam staand HOUT, staande onder de dorpen Beets, Beetsterzwaag, Ureterp, Sijgerswoude, Wijnjeterp, Hemrik, Lippenhuizen, Kortezwaag en in Smallingerland; waaronder extra groote en schoone bosschen Hakhout, ongeveer vierhonderd eiken Stamboomen, zeer oude en waaronder zware benevens Esschen, Ipen, Beuken, Linden en Wilgen.*"
Ook in november 1829 vinden er houtverkopingen plaats.

Op 12 en 19 december 1851 houdt Folkert Posthuma het voor gezien en doet zijn herberg in de verkoop. In de advertentie staat het volgende:
"Eene van ouds gerenommeerde HERBERG en LOGEMENT, met ruime STALLING en AANBEHOREN, de Drie Pijlaars genaamd, staande en gelegen op het beste en aangenaamste gedeelte van het dorp Beetsterzwaag, aan den aan te leggen Kunstweg over Bergum naar Heerenveen, waarmede waarschijnlijk in het vervolg een Kunstweg op Groningen zal worden verbonden, thans bij Folkert J. Posthuma in gebruik en op 12 mei 1852 te aanvaarden. Wordende den kooper gelegenheid gegeven eene kamp best WEIDLAND en TUINGROND voor een matigen prijs daarbij te huren. ---intusschen UIT DE HAND TE KOOP."
De kunstweg die hier wordt genoemd is de zogenaamde Commissieweg van Burgum naar Heerenveen, die tussen 1854 en 1941 werd geëxploiteerd door een Commissie, die op gezette plaatsen een tolhuis had staan, waar tol werd geheven voor het onderhoud van de weg. Aanvankelijk was het een grindweg.

De herberg werd na Folkert Posthuma niet voortgezet. In een krantenartikel over herberg De Klok wordt geschreven dat deze herberg, "uitmuntend ingerigt en door eene beste bediening aanbevelenswaardig logement, heeft het oude van dien naam en de voormalige Drie Pijlaars vervangen". De oude herberg is afgebroken en er is een woonhuis voor in de plaats gekomen (zie foto hieronder) De logementen kregen een keer per jaar bezoek van de heer E. Kosman. Vlak voor de sluiting van De Drie Pijlaars kwam deze gezichtkundige uit Leeuwarden nog langs om de ooglijders uit Beetsterzwaag en omgeving van dienst te zijn. Nadien zette hij zijn werk

De Buurt van Beetsterzwaag met uiterst rechts het huis waar De Drie Pijlaars stond. De foto is gemaakt door R.P. Lammers uit Drachten ca. 1879

voort in Hotel "De Klok" bij Lucas Bouma. Bouma was eerst in dienst geweest bij Folkert Posthuma.
Folkert Posthuma is op 24 januari 1868 te Beetsterzwaag overleden, 86 jaar oud. Het woonhuis, dat voor de Drie Pijlaars in de plaats is gekomen, is in de vijftiger jaren van de 20ste eeuw afgebroken om plaats te maken voor de ingang van het Folkertslân. Deze straat is genoemd naar FOLKERT Posthuma.

HOOFDSTRAAT 20

1849 – '59 Teye Jacobs Glastra, **bakker**, gehuwd met Eva Andries Onsman.

1862 Halbe Gerbens Blauw, **bakker**, gehuwd met Pietje Baukes Westerterp

1868 Uit de hand te koop: florisante bakkerij. Eigenaar gebruiker: H.G. Blauw.

1868 Jan Kornelis Dijkstra, **bakker.**

1869 Uit de hand te koop, eene huizinge en welbeklante bakkerij. Te bevragen bij de eigenaar J.K. Dijkstra.

1870 Albert Klazes Huisman, **bakker**. Gehuwd 1 mei 1870 met Rieuwkje Jans Landman.

1874 ***Bakkerij*** *en twee woningen met afzonderlijke ingangen, voorzien van 2 kelders, zolders enz. Benevens een turfhok te koop tengevolge van sterfgeval, bij A.K. Huisman in eigen gebruik. Aanvaarding 12 mei 1874 .*
Albert Klazes vertrekt 2 juni 1874 naar Echten.

Buurt Beetsterzwaag Westeinde omstreeks 1900
Foto Johannes M. Keuning. Collectie Thom Vellinga
Personen op de foto: v.l.n.r. 2. Coenraad Jan Loopstra; 3. Marcelis Lakeman; 5. Dienstmeisje bij slager Keuning; 6. Postbode Mostert; 7 Jeltje Loopstra; 9. Sibbeltje, vriendin van Jeltje; 12. Jan Loopstra; 13. Wobbe v.d. Vegt (met fiets); 14. Hendrikus Zuidhoff; 15. Marten Keuning; 16. Jan Lakeman. Foto via mevr. A. Comello-Loopstra.

1874 Anne Gosses, timmerman, gehuwd met Suardina Jans Meek. Dine had een winkeltje in koloniale en grutterswaren. Ze verkocht ook jenever en brandewijn.

1880-'90 Anne Gosses werd tussen 1880 en '90 winkelier.

1899 Tjerkje Gosses; winkelierske, had een vergunning voor de verkoop van sterke drank in het klein. Ze had er een goede bron van inkomsten aan. Men kon ook vanaf het Achterom binnen komen, zodat niemand zag wie drank haalde. In de dertiger jaren was het nog een prachtige ouderwetse winkel met veel koper en een grote handkoffiemolen op de toonbank.

1937 De oude winkel werd afgebroken. Tjerkje Gosses heeft hier een dubbele woning voor in de plaats laten zetten. De architect was H. Wiersma. Tjerkje woonde aan de oostkant. Ze kreeg, toen er woningnood was, inwoning van de familie Van Brussel.
Tjerkje woonde in de voorkamer, maar moest altijd door de achterkamer om in de keuken te komen. In het begin at ze mee met de familie Van Brussel. Toen Tjerkje in 1951 stierf kwam het huis te koop. De heer en mevrouw De Boer van de boerderij Fockensstate kwamen hier wonen. Van Brussel ging naar het Achterom.
Woning van Jan Comello en Anna Comello – Loopstra aan de westkant.

1965-2006 Aan de westkant woning van Dirk Vellinga en Lena Vellinga-Loopstra en anderen.

2006 Heidi's Clothes vestigt zich in het westelijke pand.

Hoofdstraat 20 en 22

12 maart 1937
Boelgoed
Beetsterzwaag

Op ZATERDAG 20 MAART a.s. 's nam. 1 uur i.o.v. Deurwaarder MULDER , ten huize en verzoeke van mej. T. GOSSES, verkoop bij boelgoed van:
MEUBILAIRE GOEDEREN, als secretaire, kleerkast, losse kast, tafels, stoelen. spiegels, lampen, kolomkachel, filter, vloerkleed en kleedjes, matten enz.
Voorts: toonbank met koffie-molen, winkelkast met glas, meelbak, groote koffiebus, trommels, bussen, koperen schalen en gewichten, benevens de nog aanwezige winkel-voorraad.

C.J. LOOPSTRA

HOOFDSTRAAT 24

1870 Douwe Hendriks Bosma, **beurtschipper**.

1872 Lammert Elzinga, hulponderwijzer.

1873 Jan Jans Weis, **molenaar**. De Roghmolen verhuist naar Oud-Beets op 12 mei 1875.

1875 Johannes Ids Kisjes, gemeenteontvanger.

1917 Andries van Dijk, gemeenteopzichter.
Christiaan van Wamel, gemeentearchitect.

Ca. 1960 Familie Brendeke; de heer Brendeke was gemeenteambtenaar.

1978 Neeltje Bakker. Daarna kantoor woonruimteverdeling en politiebureau.

Hoofdstraat 24 en 26 (C-1000) .
Het rechterraam is vroeger de deur van de woning geweest. Foto J.C. Terluin

1991 **Meubelstoffeerderij** van Jaap Lindeboom. In 1994 verhuist de stoffeerderij naar Hoofdstraat 104 en in 2000 naar een gebouw aan de Beetsterweg achter de voormalige tuinmanswoning van Lyndenstein, het huis met de trapgevel.

1994 Meindert Jan Brandsema, **fotografie**. Brandsema verhuist in 1996 naar Hoofdstraat 51.

2003 December: **Galerie Wagemans** neemt het huis en de oude school over en verbouwt het complex tot een galerie. Het exterieur en het interieur wordt zoveel mogelijk gespaard.

2006 Steven Sterk opent hier een **galerie** op 14 januari 2006. Enkele jaren later vertrekt hij naar Gorredijk en neemt Wagemans de galerie zelf weer in gebruik.

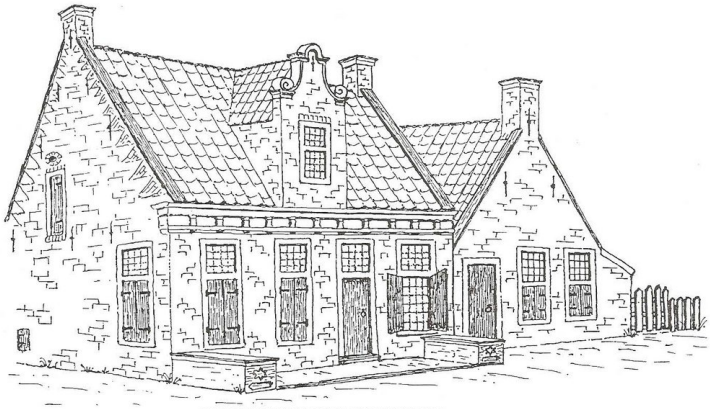
2011 **SIT Recruitment Werving en Selectie Detachering in techniek** vestigt zich in het voorhuis.

Het gebouw waar de galerie in is gevestigd , is in 1830 gebouwd als een éénklassige school voor lager onderwijs. De Nederlands Hervormde gemeente had in 1830 de grond in erfpacht uitgegeven aan de gemeente Opsterland voor f 20,= per jaar, voor de stichting van de nieuwe dorpsschool. De school was bedoeld voor de kinderen uit Beets, Beetsterzwaag en Olterterp. In 1864 is het gebouw vergroot met een tweede lokaal. Het is bijna niet voor te stellen dat in die tijd bijna 200 kinderen in dit gebouw onderwijs hebben ontvangen van twee leerkrachten: het hoofd der school en een hulponderwijzer. De school heeft gefunctioneerd tot 1887. Toen werd een nieuw schoolgebouw in gebruik genomen (nu Hoofdstraat 110). Het gebouw laat zich als volgt beschrijven: "De grote ruimte onder het dak had een rond en blauw geschilderd tongewelf. Hoog in de muur zaten grote schuiframen, door roeden in kleine ruitjes verdeeld, links acht vensters, rechts drie alleen in het achterste gedeelte. De gehele ruimte werd in tweeën gedeeld door een tot de zoldering reikende afscheiding. In het midden was een dubbele deur, zodat men door het eerste naar het tweede lokaal moest, hetgeen natuurlijk onhandig was. Tegen de achterkant van het gebouw waren de 'húskes' en het turfhok aangebouwd. In het achterste lokaal was een klein raampje aangebracht, waardoor de meester in de gaten kon houden of zich in het toilet ongeregeldheden voordeden." (Uit "Openbaar Onderwijs 1803-1993", pag. 18).

Het hierboven beschrevene is nog allemaal aanwezig. Nadat de school verlaten was heeft de school nog tal van functies gehad; tenslotte timmerwerkplaats van de Gemeente Opsterland.

De oude dorpsschool van 1830 – 1887. Foto J.C. Terluin

BEWONINGSGESCHIEDENIS
HOOFDSTRAAT 26

Het huis is volgens het muuranker gebouwd in 1737. Zo staat het huis afgebeeld op een tekening van het westeinde van de Hoofdstraat van ca. 1790 door de tekenaar J. Bulthuis.

1834 Lieuwe Hemminga, **timmerman.**
Hij heeft zijn huis overgedragen aan zijn zoons:

1849 Hendrik Hemminga, **timmerknecht**
en
Jacobus Hemminga, **onderwijzer** .

1869 Gauke de Ruiter, **slager,** gehuwd met Aaltje Heddes Beetsma.

1899 Johannes Keuning, **slager.**

1946 Harm de Roos, **groenteman.**

1954 Verbouw van de winkel.

1960 Geert Klinker**, groenteman**.

1966 Jan van Etten**, kruidenier en handelaar in groente en fruit**. Zijn winkel was aangesloten bij: "De Brug" , de "IFA" (het is nu een **supermarkt**) en de "VIVO".

1994 1 januari: Spar neemt de winkel over. Henk en Vroukje Berkenbosch gaan de **supermarkt** runnen. Grote verbouwing en uitbreiding. Ingang komt aan de Molenlaan, waar ook een groot parkeerterrein wordt aangelegd.

1995 De Spar verandert in C-1000. Opening nieuwe winkel 16 november 1995.

2005 Germ Berkenbosch neemt het stokje van zijn vader over.
Uitbreiding supermarkt C-1000 en parkeerterrein.
Opening 21 september 2005
De oude winkel aan de Hoofdstraat wordt de **slijterij** van C-1000.

De winkel vóór 1954. Tekening Jelle Terluin.

Hoofdstraat 24 en 26 in de jaren '70 van de 20ste eeuw. (foto Thom Vellinga)

VAN VLEESHOUWERIJ NAAR SUPERMARKT

(met verhalen van A. v.d. Werff)

De huidige supermarkt C-1000 van Berkenbosch in de Hoofdstraat van Beetsterzwaag, dateert van 1737, getuige het muuranker in de oostgevel. In 1834 is het huis, in de koopakte is sprake van huisje, door de toenmalige eigenaar, Lieuwe Hemminga , timmerman van beroep, overgedragen aan zijn zoons Hendrik Lieuwes Hemminga, timmerknecht, en Jacobus Lieuwes Hemminga, onderwijzer der jeugd, voor de som van *f* 50,= op voorwaarde dat jaarlijks *f* 20,= huur zal worden betaald, benevens de lasten. De ingebruikneming zou eerst in 1849 kunnen plaats vinden.

Na Hemminga kwam slager Gauke de Ruiter in dit huis wonen. Hij huwde met Aaltje Heddes Beetsma op 25 februari 1869. Dit huwelijk bleef kinderloos. Gauke de Ruiter was een "machtig dikke" kerel, die zijn vlees kwijt kon aan de adellijke families. Hij slachtte ook voor de adel. Zie het krantenartikel uit de Drachtster Courant van 10 februari 1876 over een buitengewone, jonge, vette koe, afkomstig van de Hoogwelgeb. Heer Mr. M.P.D. Baron van Harinxma thoe Slooten.

G. DE RUITER,

maakt aan zijne begunstigers bekend, dat bij hem op *Zondag den* 13 *Februarij e. k.* ter bezichtiging zal hangen:

eene buitengewone, jonge, vette KOE,

afkomstig van den Hoogwelgeb. Heer Mr. M. P. D. Baron VAN HARINXMA THOE SLOOTEN.

BEETSTERZWAAG, den 8 Februari 1876.

De slager verkocht ook rolpens en hoofdkaas. Behalve door de gegoede burgers (notabelen) werd er praktisch geen vlees gegeten. De mindere man (en dat waren er velen) stelde zich tevreden met spek (in het gunstigste geval, want de rest at "griene oalje" of "sûpenbrij" over de aardappelen).

Wanneer er geslacht werd, stonden er vele blikjes langs de kant waarin briefjes met als opschrift: voor 5 cent afgeval of voor 10 cent, maar dit was dan alles wat deze mensen aan vlees binnenkregen. Afgeval was: hart, darmen, longen, nieren en soms lever enz.

In december 1880 stond er een verhaaltje in de krant waarin behoorlijk reclame voor de slagerij werd gemaakt.

"Beetsterzwaag, 18 december 1880.

Voor wie puik vette koeien, schoon aan de haak, een interessant gezicht opleveren, kunnen bij onze slager G. de Ruiter alhier tegenwoordig alle weken eene van die uitgelegene onzer vette beemden bewonderen. Bewonderen zeggen we; want half vette of driekwart vette en oude beesten worden hier *nooit* geslacht. Deden andere slagers evenzoo, dan kon men gerust alle keurmeesters van vleesch op stal zetten en zou de boer wel gedwongen zijn aan den opfok van slachtvee zijne bijzondere zorgen te besteden. Opzettelijk vermelden we dit en met bijzonder veel genoegen. Is een goed onderwijzer, een talentvol leeraar van veel gewicht en tot zegen van de maatschappij op intellectueel en geestelijk gebied – niet minder is het de slager, die den openbaren gezondheidstoestand beheerscht. Hij is het, die op de dorpen en in de steden voor een groot deel invloed oefent op de lichamelijke welvaart zijner medeburgers, en waar dit ten goede wordt aangewend, verdient de man en de algemeene achting en het volle vertrouwen van zijne dorpsgenoten."

De Ruiter kon van de adel leven en ook wanneer de Harinxma's 's winters in Leeuwarden woonden, werd door beurtschipper Schroor voor hen vlees van De Ruiter meegenomen.

Op 21 november 1892 overleed Aaltje Beetsma.

Gauke de Ruiter nam een knecht in dienst, die later de zaak van hem zou overnemen. Deze knecht was Johannes M. Keuning. Gauke de Ruiter stierf op 6 mei 1901.

In mei 1899 had Keuning de "vleeschhouwerij" al overgenomen. Slager Keuning hield wel van een grapje. Hij was hierin onuitputtelijk. Eens had hij een methode bedacht om een oude slagersbeurs, waarvan de knip versleten was, op de openbare weg kwijt te raken. Zaten ze bij elkaar thee te drinken, dan zei de baas: "Het is mooi weer; is er nog niet een oude beurs?" Natuurlijk was er dan nog een oude. Die werd opgevuld met een koeienoog, dat de vinder bij het opendoen stom aanstaarde …. Terwijl er geen voorbijgangers waren, werd de beurs met inhoud op de openbare weg gelegd en in spanning zat men

op het resultaat te wachten. Soms moest het theedrinken worden gerekt, maar vaak was er spoedig iemand die op de dikke beurs afschoot en dan in de gaten kreeg dat Keuning weer eens iemand bij de neus had genomen. Zelfs een opperwachtmeester van de marechaussee, die te paard op surveillance was, sprong van zijn rijdier om even later met misnoegen de lachende snuiten in de kamer te aanschouwen, nadat hij kennis had genomen van het koeienoog. Toch kwam er aan deze grap een eind, want een "bolkoerrinster" zag eens zo'n beurs liggen. Ze sloop er op af, keek goed alle kanten uit en stopte hem behendig in de "bolkoer" (= broodkorf). Keuning, die dit natuurlijk zag, nam toen het besluit geen dieven te kweken en voortaan gingen de oude beurzen en de koeienogen in de afvalput.
De achterburen waren niet blij met de slagerij. Het vleesafval werd gedumpt in bakken aan de achterzijde van de tuin.

Keuning was naast slager ook een niet onverdienstelijk amateurfotograaf en had veel succes met de voordracht: "De man die niet kon fluiten". Hij sleepte hiermee een aantal 2e en een 1e prijs in de wacht. Johannes Keuning dreef zijn slagerij tot 1946.

Harm de Roos nam de zaak over in 1946 en verbouwde de winkel in 1954. deze winkel was nu geen slagerij meer , maar een groentezaak. Op 1 mei 1954 werd de vernieuwde zaak geopend.
Na de periode De Roos, nam tot 1966 Geert Klinker de winkel over en na hem Jan van Etten.
Deze veranderde de zaak in een kruidenierszaak annex groentehandel en sloot zich aan bij een samenwerkingsverband "De Brug". Later ging hij over naar de IFA en weer later naar de VIVO. Van Etten veranderde de winkel in een supermarkt en ook het aanzien werd volledig veranderd. De zaak werd naar achteren uitgebreid en er kwamen twee deuren in de voorgevel voor in- en uitgaand bezoek met ernaast grote etalageramen. Het ontwerp dateert van april 1967.
Van Etten dreef de zaak tot 1993. Op 31 december 1993 sloot Van Etten zijn deuren. De Spar-organisatie had hem uitgekocht. Deze organisatie is kort daarna overgenomen door Schuitema Vastgoed B.V. De Spar-supermarkt in het dorp, gevestigd op Hoofdstraat 42 en gedreven door Henk Berkenbosch, heeft Schuitema Vastgoed B.V. gevraagd te onderzoeken welke mogelijkheden er waren om in Beetsterzwaag te komen tot een volwaardige supermarkt en om invulling daaraan te geven. Na intensief overleg met het gemeentebestuur en de gemeente Opsterland en met andere betrokkenen in het proces, is men er in geslaagd op de locatie Van Etten een model neer te leggen wat voorziet in een supermarktruimte van ca. 650 m2 oppervlakte en aansluitend een ruime parkeerplaats.
Op 19 januari 1994 werd een informatieavond gegeven voor omwonenden en belanghebbenden. Het plan van Schuitema was om er een Spar Voordeelmarkt in te vestigen, maar Berkenbosch stond erop dat het een C-1000 zou worden. Deze formule had 1000 artikelen voor een lage prijs. Uiteindelijk heeft Berkenbosch zijn zin gekregen en werd er begonnen met de bouw van de supermarkt en de aanleg van de parkeerplaats op de locatie die voorheen werd ingenomen door de voormalige kleuterschool De Hummelhof. De parkeerplaats werd verdiept aangelegd om voor de omwonenden zo weinig mogelijk overlast te geven.
Het oude pand uit 1737 aan de Hoofdstraat bleef behouden en vormde een onderdeel van het volledig nieuwe gebouw voor de supermarkt.
De ingang kwam aan de Molenlaan. Op 16 november 1995 werd de nieuwe zaak geopend door de burgemeester van Opsterland, de heer Joost van Bodegom. Het gedeelte boven de supermarkt werd verhuurd aan Stichting "De Ploeg", die eerder gehuisvest was in de voormalige kleuterschool.

De verbouwing

In 2005 wordt de supermarkt uitgebreid aan de oostkant met een vloeroppervlak van 280 m2, bijna een verdubbeling.
Met de nieuwbouw wordt ook de gehele winkel aangepakt en omgebouwd in de "derde generatiestijl". Deze stijl kenmerkt zich onder meer door de open plafonds en grijze kleuren. De gehele winkel wordt voorzien van een nieuw interieur. "Alles giet der út, allinne de flier bliuwt lizzen." Met name de afdelingen met gekoelde diepgevroren producten worden in de nieuwe situatie beduidend groter. Zo wordt de capaciteit voor gekoelde producten verdubbeld; het vriesgedeelte wordt bijna verdubbeld. Daarnaast betekent de

winkeluitbreiding meer winkelgenot voor de klant. “De gongpaden wurde breder en dêrtroch wurdt it winkeljen nofliker.” Met een grondige renovatie en nieuwbouw wordt ook de slagerij aangepakt. Hoewel de gezichten achter de toonbank gelijk blijven, verandert de manier van werken wel. “De betsjinning is de grutste en eins de iennige feroaring. Alles is straks ferpakt; dat de klant kin it sa pakke, dat skeelt wachttiid”, legt slager Fokke de Roos uit. Dat alle slagerijartikelen straks voorverpakt zijn, houdt niet in dat de klanten bij de slagerij niet meer worden bediend. “Wy betsjinje de klant as er it sels wol.” Zo blijft het mogelijk om de hoeveelheden per verpakking aan te passen. Slager Fokke de Roos staat in de nieuwe slagerij dichter bij zijn klanten. Voorheen verwerkte hij het vlees achter in de werkruimte, straks zal hij vlak achter de 1.54 meter hoge balie te vinden zijn. In de slagerij worden de producten eigenhandig bewerkt en verpakt. “It gehakt wurdt hjir gewoan krûde en it karbonaadsje kap ik noch altyd sels.” De slagerij is na de verbouwing op dezelfde plaats te vinden.
Ook de brood- en vleeswarenafdeling verhuist van plaats. Henny van der Lei, het vertrouwde gezicht op deze afdeling, vertelt dat de afdeling een stuk groter wordt. Maar dat is niet het enige dat verandert: “Wy wurkje aanst mei ambachtelike selsbetsjinning.” Dit houdt o.a. in dat straks de heerlijke broodgeuren door de winkel gaan, dank zij de grote bakkersoven, die geïnstalleerd wordt. Op de afdeling worden heerlijk verse broodjes gebakken terwijl bepaalde soorten groot brood ook ter plekke afgebakken wordt. Zo kan de klant straks zelf de broodjes met een tang uit de vakken halen en daarmee de hoeveelheid bepalen. Dat was voorheen wel anders: “Wy hiene nea de romte om alles te presentearjen; de broadsjes leinen yn bakken op karkes. Aanst is dat folle better en kin de klant se sels pakke.” De afdeling vleeswaren verhuist mee en hier geldt hetzelfde recept als bij de slagerij: “Ik snij gewoan myn ûnske sels.”

Als straks op 13 september de verbouwing klaar is, worden de deuren om zes uur ’s avonds gesloten, om pas op 21 september ’s ochtends om acht uur weer open te gaan.
Kwamen de klanten voorheen nog binnen bij de kassa’s, in de nieuwe winkel zullen de kassa’s bij de uitgang in het nieuw gebouwde gedeelte te vinden zijn. Op die manier zullen de in- en uitgaande klanten elkaar niet meer in de weg lopen. Globaal ziet de winkelroute er straks als volgt uit: binnenkomst bij de groenteafdeling, daarna volgt het brood, de vleeswaren, kaas, slagerij, zuivel en kruidenierswaren. Bijzonder handig is het plaatsen van de vrieskisten vlak bij de kassa’s. “Sa kin men straks it bakje iis sa op de kassabân lizze, dan smelt it net.”
De verbouwing is uitgevoerd door bouwbedrijf Klaver, installatiebedrijf Van Linde uit Jubbega, installatiebedrijf Van Linde uit Beetsterzwaag, Veld koeltechniek, Romein schilders, Van den Bosch interieurverzorging en Wardenburg beveiliging. De verbouwing is in 14 weken verwezenlijkt.
(Bron: Woudklank juli-sept. 2005)

Op 20 september 2005 opende de burgemeester van Opsterland, de heer Sicco Heldoorn, de vernieuwde supermarkt van C-1000. In het oude pand aan de Hoofdstraat is nu de slijterij van C-1000 gevestigd.
De zoon van Henk Berkenbosch, Germ Berkenbosch heeft het stokje van zijn vader overgenomen en is nu de beheerder van de winkel.

In de komende jaren wordt de formule C-1000 verlaten. Overal in Friesland zijn de supers van deze formule opgekocht door Albert Heijn, Jumbo en de Coöp. De super in Beetsterzwaag wordt dan een Coöp. Het loopt anders: per 1 juli 2015 wordt C-1000 PLUSMARKT.

Johannes Keuning en zijn motorfiets.
B op het nummerbord staat voor Friesland.
Elke provincie had zijn eigen letter.
Collectie Thom Vellinga.

De 'Sweachster jierren' van Harmen de Roos en Jantje de Jong

In de tijd dat er nog geen supermarkten waren, waren de winkels opgedeeld in specialismen: slagerijen, kruideniers, bakkerijen, groentewinkels, melkboeren enz. Nu kan je in een supermarkt van alles kopen; toen moest je van de ene winkel naar de andere.
Zo waren er in Beetsterzwaag wel vijf bakkers en diverse kruideniers. Er waren drie groentezaken: van mevrouw Hagen, in Oud Boschlust en van Harmen de Roos in Hoofdstraat 26 en ook L. van der Veen verkocht naast petroleum aardappelen en groente. Voorts kwam uit Drachten elke vrijdag groenteman Klaas de Kroon met paard en wagen.
Over Harmen de Roos en zijn vrouw Jantje de Jong gaat dit verhaal:

Het echtpaar kwam in 1933 in Beetsterzwaag wonen. Het was crisistijd en het werk lag niet voor het opscheppen. Om vrouw en kind (zoon Freerk, geboren in 1928) te eten te geven knapte Harmen allerlei karweitjes op zoals het schoonmaken van goten en regenwaterputten. Het gezin huurde een woning in de smederij van Heyerman, Hoofdstraat 72. Dit gebouw was in 1908 gebouwd als een schaatsenfabriekje van smid Faber, en na die tijd was het één van de twee smederijen in Beetsterzwaag. In dit gebouw was een woning, waar het gezin De Roos woonde.
In februari 1936 zijn ze begonnen met de verkoop van groenten. Daartoe werd de slaapkamer omgebouwd tot winkel voor de handel in aardappelen, bieten, uien enz. Omdat De Roos geen papieren had om een winkel te drijven werd dit gedaan op de papieren van een familielid uit Lippenhuizen en later van de heer Van Apeldoorn in Beetsterzwaag. Van hem werd de verkoop overgenomen voor 40 gulden.
In 1937 verhuisde het gezin naar een gedeelte van de winkel van weduwe Lingsma, nu Dieuwkes Hobby- en Kadoshop. Aan de rechterkant was een deur, die naar de winkel achter in het huis leidde. Van hieruit werd de verkoop voortgezet. Harmen ventte de groente uit met een bakfiets, die een plaatsje had in het hok achter de woning.
Vlak bij de zaak woonde een Joodse vrouw die een handeltje had in textiel. Zij was klant in de winkel van De Roos, maar wilde steeds afdingen op de prijs. De Roos wist hier wel raad mee en deed steeds drie cent boven op de prijs en dan liet hij haar afdingen. Hij ging tot twee cent. Later vertelde hij haar dat ze steeds één cent teveel had betaald, wat haar de uitroep ontlokte: "Wat ben jij een Jood!"

Voor zijn ventwerk beschikte Harmen over een motorbakfiets, die door Tjeerd Lingsma en Folkert Veenstra in elkaar was gezet. Het was een Harley Davidson met een bak ervoor.

Toen slager Keuning in 1946 overleed, heeft De Roos de slagerij in Hoofdstraat 26 kunnen huren. De winkel had een goede stand op het noorden, waardoor de producten langer vers bleven. De slagerij werd omgebouwd tot groentezaak en het slachthok werd een ruime voorraadschuur.
Begin jaren vijftig werd de bakfiets omgeruild voor een driewieler met de merknaam 'Tempo'.

In 1954 kon De Roos de winkel kopen. Men heeft de winkel verbouwd waarbij een bijzondere muurschildering werd ontdekt: een olieverfschildering voorstellende een dorpsgezicht met kerktoren, huis en bijenstal, bomen en een vrouw met vruchten en andere figuren. Het schilderstuk mat vijf meter lang bij 1.75 m. hoog. Het was onbeschadigd. Onvoorstelbaar is het dan ook, (het schilderstuk werd weer achter behang en board verborgen), dat bij een latere verbouwing het schilderij is opgeruimd.
Timmerman Schulting heeft de vertimmering van de winkel voor zijn rekening genomen. Het etalageraam werd aanmerkelijk vergroot. Op 1 mei 1954 kon de nieuwe winkel in gebruik worden genomen. Doordat de reclame voor de opening door een bezorgingsfout niet op tijd bij de mensen bekend was, viel het resultaat van die eerste dag minder goed uit.
Mevrouw De Roos nam haar plaats weer in achter de toonbank, terwijl haar man de bezorging weer voor zijn rekening nam. Hiervoor werd in 1955 een nieuwe auto in gebruik genomen en kon een ruimere sortering worden meegenomen.
De winkel liep goed. Mevrouw De Roos deed haar werk met plezier. Met enkele klanten had ze moeite. Dat waren diegenen, die altijd vlak voor 12 uur kwamen en dan rustig de tijd namen om hun keuze te maken. Ze kwamen

zelfs achter de toonbank om in de vruchten te knijpen om te kijken of ze wel vers waren.

Men ging ook over tot de verkoop van ijs. Het zijraam werd als loket in gebruik genomen, maar dat was wel in de woonkamer. De keuringsdienst van waren eiste dat het behang in de kamer daarom afwasbaar zou zijn, alleen dan mocht er ijs verkocht worden. Lussing, de woningcontroleur, adviseerde om Verlof B aan te vragen, want dan zou hij nergens problemen mee krijgen. En zo is het gegaan.
Om aandacht voor het ijs te wekken, werd er een bord bedacht met het opschrift: 'IJs als room', maar dat mocht niet. Volgens de dienstdoende keurmeester was dat oneerlijke concurrentie. De tekst klopte als er anders niet dan Roomijs verkocht zou worden.
In verband met het drukker wordende verkeer in de Hoofdstraat moest mevrouw De Roos altijd op de uitkijk staan in de straat als De Roos de schuur uitreed. Zij begeleidde haar man dan door een langgerekt 'Hààárm-geroep'.

De in 1954 verbouwde winkel van Harmen de Roos
Collectie Thom Vellinga

In 1960 werd de zaak verkocht aan de familie Klinker en verhuisden Harm en Jantje de Roos naar Heerenveen.
Klinker had enkele jaren daarvoor de groentezaak van mevrouw Hagen overgenomen.
Harm de Roos werd in Heerenveen beheerder van een Inkoopvereniging van Groenteboeren en die functie behield hij tot zijn pensioen.

Bron: **"DE GROENTEBOER"**
Artikel uit De Woudklank van 7 mei 1992 door Hans de Jong naar gegevens uit het dorpsarchief van Thom Vellinga.

1 mei 1954
Harmen de Roos en Jantje de Jong achter de toonbank van hun verbouwde zaak.
Collectie Thom Vellinga.

Opening Supermarkt C-1000 op 16 november 1995 door burgemeester Joost van Bodegom. De nieuwe C-1000 aan de kant van de Molenlaan, vanaf het verdiepte parkeerterrein

Van l.n.r. : Henk Berkenbosch, burgemeester Joost van Bodegom, Vrouke Berkenbosch, Gerda Berkenbosch-de Jong en Germ Berkenbosch.

Personeel C-1000 bij de opening van de supermarkt op 16 november 1995

Het "dweilorkest" van Euterpe luisterde de opening op 20 sept. 2005 op met hun vrolijke klanken. Van l.n.r. : mevrouw Koopmans-Buwalda, Wiebren Groen, Froukje van

Linde, Maaike Hoogsteder en Bernard van der Laag.

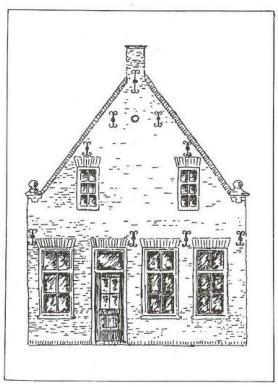

In 2005 werd C-1000 uitgebreid met een oppervlakte van 280 m2, bijna een verdubbeling

De burgemeester van Opsterland, de heer Sicco Heldoorn, opende op 20 september 2005 de vernieuwde supermarkt van C-1000.

HOOFDSTRAAT 34

Links de bakkerswinkel in de 19de eeuw. Het gebouw stamt naar zijn uiterlijk gezien uit de 18de eeuw.

Het begin van het verhaal over de bakkerij vindt u bij de Oostermolen. Antje Berends, gehuwd met Egbert Rienks Kuipers, bezit de helft van de **bakkerij** te Beetsterzwaag. Ze heeft dit bezit waar-schijnlijk uit een erfenis ontvangen. Hun zoon Rienk Egberts Kuipers is na zijn vader mr. molenaar en mr. bakker. Hij werkt dus op twee plaatsen. In 1840 verkoopt hij de molen en gaat verder als bakker. Hij is ongehuwd. Zijn broer Hendrik is eveneens bakker te Beetsterzwaag en is waarschijnlijk zijn compagnon. Tussen 1849 en 1859 wordt hij roggebroodbakker genoemd. Hij trouwt met Kornelia Petrus van der Molen, dochter van Petrus van der Molen, bakker te Drachten.

Rechts de graven van de familie Kuipers op het kerkhof van Beetsterzwaag, aan de zuidkant. Foto's Jelle Terluin.

Van hun kinderen worden Rienk, Petrus en Wiebe bakker. De laatste twee te Garijp. Rienk volgt zijn vader in Beetsterzwaag op. Hij trouwt op 21 februari 1875 te Wolvega met Engeltje Klazes Dijk, geboren te Wolvega op 27 juli 1846, als dochter van Klaas Wybes Dijk en Antje Jurjen Walstra . Zij krijgen 5 kinderen, die allen te Beetsterzwaag zijn geboren. In 1890 wordt de bakkerij verkocht en vertrekt het gezin op 15 december 1890 naar 's-Gravenhage, waar ze de "Friese Bakkerij" openen. Daarmee houdt de aanwezigheid van de familie Kuipers te Beetsterzwaag op. Rienk Kuipers gaf ook les aan de zondagschool. Hij heeft in 1884 een stoel gekregen met een zilveren plaatje er op. Daarop staat de volgende tekst: R.H. Kuipers 11 aug. 1874 – 11 aug. 1884

"Tien jaar hebt g'U getroost,
Om aan het jonge kroost
Het Bijbelboek te leeren.
Ontvang dan nu déézstoel
Die wij U met dit doel
Als geschenk vereeren"
Beetsterzwaag, ouders en belangstellenden.

Op 12 augustus 1886 was er een bekroning op de bakkerij-tentoonstelling te Amsterdam. R.H. Kuipers kreeg daar een eervolle vermelding. Op 8 december 1890 is er een boelgoed bij de bakker. Er wordt contant verkocht: "Meubelen en huisgeraden, waaronder prachtige mahoniehouten linnenkast, klein kastje, 3 spiegels, ronde tafel, 8 mahoniehouten stoelen met zittingen, eikenhouten schrijfbureau, mahoniehouten secretaire, grote schuiftafel, ovale klok, 2 vierkante kachels, nieuw mahoniehouten ovaal tafeltje, diverse stoelen, 2 turfbakken, 2 cokesbakken, vaten tobben en emmers enz. Verder grote broodwagen op veren, holle kruiwagen, meelzakken, vat met ingelegde snijbonen, prinsesseboontjes, enig stro en boonstokken en een mesthoop."

Links: 1894 Vertimmering bakkerij en schuur. Gegund aan A. Schroor voor f 996,=

Kornelis van der Vegt neemt op 1 januari 1891 de bakkerij over van Rienk Kuipers. Kornelis is een zoon van Wobbe Sytzes van der Vegt, huisschilder te Beetsterzwaag, en Wietske Jans Bosma. Hij is geboren op 9 juni 1865 te Beetsterzwaag en twee keer getrouwd. Na het overlijden van zijn eerste vrouw in 1892, is hij voor de tweede keer getrouwd op 15 juni 1893 te Beetsterzwaag met Trijntje de Jong, dochter van Homme Wiegers de Jong en Janke Hendriks Boltje. Zij kregen in vier kinderen: 1. Wobbe, geboren 18 mei 1894; 2. Janke, geboren 29 augustus 1895; 3. Anna, geboren 7 juli 1898 en 4. Wietske, geboren op 19 februari 1905, allen te Beetsterzwaag.

Kornelis van der Vegt is bakker van 1891 tot 1919. In 1908 wordt op 15 april de winkelpui uit 1894 te koop gezet, uitstalling, winkelkasten en toonbank met glazen blad en toebehoren. Luitje de Goed, architect te Beetsterzwaag, had de opdracht gekregen om de winkelpui te moderniseren met een bijzondere uitstraling. En dat is hem op uitstekende manier gelukt. Het wordt een gevel in de zgn. Jugendstil of Art Nouveau. In "Tegels op locatie in Nederland" staat: Exterieur van een bakkerij. In boogtrommels boven de etalages en de entree twee identieke tableaus waarop een korenbloem, twee klaprozen en drie korenaren die op een decoratieve wijze met elkaar zijn vervlochten. Het middentableau toont korenaren en klaprozen rond een door bijen omzwermde bijenkorf. Deze tableaus zijn vervaardigd in de fabriek van Jan van Hulst te Harlingen.

Achter de bakkerij stond de zgn. "takkenberg". Dat is een schuur waar de takkenbossen werden opgeslagen, die nodig waren om de oven te stoken. In die takkenberg was ook de stal voor de paarden. Men ventte de bakkerijproducten uit met paard-en-wagentje richting De Veenhoop en Wijnjeterp.

Kornelis hield zich niet alleen bezig met de bakkerij, maar ook met het fokken van hoenders. Hij heeft hier landelijk veel prijzen mee gewonnen. De medailles stroomden binnen. Maar waar zijn ze gebleven? Ze moeten in de loop van de tijd achter de bakkerij in het zand zijn gestopt. Na jaren zijn er pogingen gedaan om ze terug te vinden, maar zonder resultaat. Eens

werd een zekere G. uit Houtigehage door de rechtbank veroordeeld tot 1 jaar gevangenisstraf wegens het stelen van hoeders van Andalusisch ras van de heer Van der Vegt te Beetsterzwaag. Op een pluimvee-tentoonstelling te 's-Gravenhage op 16 en 17 januari 1915 werden door Kornelis van der Vegt 10 ereprijzen, 10 eerste prijzen, 9 tweede prijzen en 3 derde prijzen gewonnen. Dat zegt wel iets over zijn deskundigheid op dit terrein. Twee weken later, op 30 en 31 januari van datzelfde jaar behaalde Kornelis v.d. Vegt onder meer de zilveren medaille, door Koningin-Moeder Emma uitgeloofd voor de fraaiste collectie hoenders van één ras.

Kornelis van der Vegt overleed in 1956 en zijn vrouw Trijntje de Jong al in 1939. In de bakkerij werd hij in 1919 opgevolgd door zijn zoon Wobbe van der Vegt. Wobbe trouwde met Lucretia Jansma, geboren in 1899. In 1919 werden de koeken van de bakker als ondeugdelijk beoordeeld. In eerste instantie dacht men aan tulpenmeel, maar het was narcissenmeel waarmee de koeken waren gebakken.

Links de Jugendstilgevel van Luitje de Goed, die in december 2012 werd gerestaureerd. Tekening A. Flach, te Sneek, die daar een stoomsteendrukkerij had. Collectie Thom Vellinga

In 1924 was de bakkerij aan de achterkant van het gebouw waarschijnlijk aan ver-nieuwing toe, want het bouwen van een bakkerij voor de heer W.v.d. Vegt werd aanbesteed en gegund aan de Gebr. Van der Velde en Dijkstra te Lippenhuizen voor f 2175,=. Architect was de heer H. Wiersma.

In 1926 werd op 12 maart te koop aangeboden: de TAKKENBERG, die voor enige jaren nieuw gebouwd was, gedekt met ruim 2000 gehaakte dak-pannen, waarin aanwezig waren drie ruime varkenshokken met stenen vloeren en allen afzonderlijk. De berg is voor drievierde gedeelte met hout omkleed en is lang ruim 10 meter en breed ruim 6 meter en ter hoogte van 4 meter en van sterk en zwaar bintwerk en uiterst geschikt voor hooiberg. Alles direct te aanvaarden en te bevragen bij W.K.v.d. Vegt, Beetsterzwaag.

Als bijkomende verdienste werd een deel van het huis verhuurd aan derden. In 1928 woonde de weduwe G. Stielstra naast de winkel in de voorkamer en het er achter liggend alkoof. Ook de familie Jan Tolman heeft boven de bakkerswinkel gewoond. Er was in de steeg naast de winkel een trap naar de bovenwoning. In de oorlog woonde de familie Vos er.

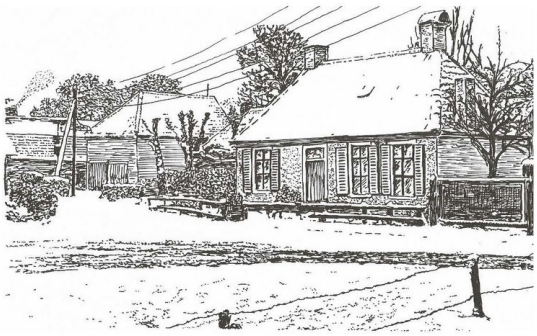
Wobbe van der Vegt overleed in 1978 en Lucretia Jansma in 1979. Hun zoon Marten van der Vegt, gehuwd met Klaaske Jansma nam de bakkerij van zijn vader over en dreef hem tot

1975. In dat jaar werd op 1 maart de bakkerij overgenomen door Willem Feenstra, die bakker bleef tot maart 1994.

Op dinsdag 1 maart 1994 hebben Willem en Baukje Feenstra na 20 jaar hun bakkersbedrijf overgedragen aan Bert en Jetty Kooistra. Ze stellen zich voor met de volgende tekst:

Na 8 jaar een bakkerszaak te hebben gerund in Kollum, vinden wij het een uitdaging om met de bakkerij van de familie Feenstra verder te gaan. Elke dag bakken wij een ruim assortiment brood en klein brood. Zelfs twee keer per dag bakken wij brood, zodat u ook 's middags vers brood kunt kopen. Daarnaast bieden wij een ruim assortiment vers gebak, taarten, oranjekoek, koekjes, eigengemaakt roggebrood, beschuit en nog veel meer …..

Bert Kooistra heeft de bakkerij gerund tot 2005. VERLOOP BAKKERIJEN te Gorredijk neemt in dat jaar de bakkerij te Beetsterzwaag over. De bakfunctie wordt opgeheven en de productie van brood wordt overgebracht naar Gorredijk en van gebak naar Oranjewoud. Bert Kooistra wordt één van de bakkers in Verloop's bedrijf. De bakkerij van Beetsterzwaag blijft verkooppunt van brood en banket. Verloop ziet de gevel van de bakkerij, die in de zestiger jaren van de 20ste eeuw deerlijk verminkt was, als een visitekaartje van zijn bedrijf en vat het plan op om de gevel te herstellen. Wat was er namelijk gebeurd? In de zestiger jaren van de vorige eeuw was de gevel zo slecht geworden, dat men overwoog om hem af te breken. De prachtige en gave tegeltableaus hebben dat plan voorkomen en men heeft de gevel ontdaan van zijn uitstekende versieringen en beklampt met hout, zodat de onderpui nog origineel bleef. In de maanden november en december 2012 is de hele gevel in originele staat hersteld en is het dak vernieuwd. Ook het inwendige van de winkel werd aangepakt en totaal vernieuwd. Er kwam zelfs in de steeg aan de westkant een lunchroom bij met een glazen pui aan de kant van de Hoofdstraat. Joseph Verloop heeft hiermee een prachtig staaltje van dorpsherstel laten zien. De winkel is een aanwinst in de Hoofdstraat en een stuk promotie voor zijn bakkersbedrijf in Beetsterzwaag.

Het oude Achterom met de zgn. "takkenberg" van bakker Van der Vegt, links van het huisje. Ca. 1954. Tekening Jelle Terluin naar een foto van A. Sybenga.

KORTE STAMBOOM

VAN DER VEGT

I. Wobbe Rinses
geb. 1770
overl. 1824
gehuwd 1802 met
Gaaitske de Boer
Kinderen: 4, o.a. Sytse v.d. Vegt.
Het gezin woonde te Beetsterzwaag.

II. Sytse van der Vegt
geb. 1803
Winkelier te Beetsterzwaag
ov. 1847
gehuwd 1. met
Antje Sybes Posthuma
overl. 1834
Kinderen: 3, o.a.
Wobbe. (zie III)

gehuwd 2. 1836 met
Jeltje Lourens
overl. 1840
Kinderen: 3

gehuwd 3. 1842 met
Maaike Hofman
Kinderen: 3

III. Wobbe van der Vegt
geb. 1829
Schilder te Beetsterzwaag
overl. 1900
gehuwd 1851 met
Wietske Jan Bosma
geb. 1831
overl. 1879
Kinderen: 13 , o.a.
Kornelis (zie IV.1)
Rinse (zie IV.2)

IV. 1. Kornelis van der Vegt
geb. 1865
Bakker te Beetsterzwaag
overl. 1956
gehuwd 1. 1892 met
Grietje Pieters Poppes
geb. 1866
overl. 1892

gehuwd 2. 1893 met
Trijntje Hommes de Jong
geb. 1858
overl. 1939
Kinderen: 4 , o.a.
Wobbe (zie V)

IV.2 Rinse van der Vegt
geb. 1867
Kastelein in "De Klok"
overl. 1949
gehuwd 1895 met
Afke Hotzes Hofstra
geb. 1871
overl. 1950

V. Wobbe van der Vegt
geb. 1894
Bakker te Beetsterzwaag
overl. 1978
gehuwd 1919 met
Lucretia Jansma
geb. 1899
overl. 1979
Kinderen: 4 , o.a.
Marten (zie VI)

VI. Marten van der Vegt
geb. 1921
Bakker te Beetsterzwaag
overl. 2006
gehuwd met
Klaaske Jansma
geb. 1922
overl. 1996
Kinderen: 2

De vader van Wobbe Rinses heeft in de mairie Beetsterzwaag op 12 februari 1812 de familienaam VAN DER VEGT aangenomen voor hem en zijn kinderen en kleinkinderen. Rinse Wobbes was boer te Olterterp en ondertekent de akte van naamsaanneming met R. W. van der Vegt.

Wobbe Kornelis van der Vegt (1894 – 1978)
Bakker te Beetsterzwaag
gehuwd met
Lucretia Jansma (1899 – 1979)

Marten van der Vegt (1921 – 2006)
Bakker te Beetsterzwaag
gehuwd met
Klaaske Jansma (1922 – 1996)

FAMILIE VAN DER VEGT

Onderste rij van links naar rechts:
1. Onbekend
2. Bertha v.d. Vegt, dochter van Siebe en Trijntje v.d. Vegt
3. Onbekend
4. Wytske v.d. Vegt, zusje van Bertha 5. Onbekend.

Midden van l.. naar r.:
1. Antje v.d. Vegt (1855-1934) gehuwd met Jelmer de Jong
2. Symkje v.d. Vegt (1876-1936) gehuwd met Steven Jan Akkerman
3. Wobbe Sytses v.d. Vegt (1829-1900) huisschilder te Beetsterzwaag
4. Sytske v.d. Vegt (1875-1944) gehuwd met Pieter v.d. Werff (1873-1932)
5. Douwe v.d. Vegt (1874-1931)
6. Wybrigje Hotzes Hofstra (1873-1961) gehuwd met Douwe v.d. Vegt
7. Wikje Baukes Dijkstra (1862-1922) gehuwd met Jan v.d. Vegt.
8. Ervoor onbekend 9. Ervoor onbekend

Achter van l .naar r.:
1. Jelmer Cornelis de Jong (1851-1929)
2. Trijntje Hommes de Jong (1858-1939) gehuwd met Kornelis v.d. Vegt
3. Wobbe v.d. Vegt (?) (1894-1978) zoon van Kornelis v.d. Vegt
4. Kornelis v.d. Vegt (1865-1956) bakker te Beetsterzwaag
5. Trijntje Haanstra (1860-1933) gehuwd met Siebe v.d. Vegt
6. Siebe v.d. Vegt (1859-1902)
7. Afke Hotzes Hofstra (1871-1950) gehuwd met Rinze v.d. Vegt
8. Rinze v.d. Vegt (1869-1949) hotelhouder van ""De Klok" te Beetsterzwaag

DRACHTSTER COURANT
90e jaargang nr. 45 – 2e blad
7 juni 1955

K. van der Vegt: Bekende en oudste inwoner van Beetsterzwaag

Donderdag wordt hij 90 jaar
(van onze correspondent: A. v.d. Werff)

Op donderdag 9 juni a.s. hoopt de heer K. van der Vegt zijn 90ste verjaardag te vieren. De jubilaris is de oudste inwoner van het dorp en altijd 'Sweachster' geweest, waarmee in de lijn is gebleven van zijn familie, die reeds vóór 1800 in de analen van het dorp voorkomt.
In zijn jonge jaren oefende de heer Van der Vegt het beroep van bakker uit en in het dorp kende men hem algemeen als 'de bakker'.
Hij was een centrale figuur in het dorpsleven en praktisch iedere vereniging heeft hij als bestuurslid gediend: het fanfarekorps, de ijsvereniging, Plaatselijk Belang, de schietvereniging,de burgerwacht, de hardraverij- en renvereniging, de afdeling van de kinderkolonie, terwijl de toneelvereniging in hem een vaste medewerker vond. Gedurende 40 jaar diende hij de Nederlands Hervormde kerk als notabel. Overal was hij jarenlang een stuwende kracht..
Het fanfarekorps 'Euterpe' , waar hij 40 jaar lang voorzitter van is geweest, was een vereniging die hem zeer na aan het hart lag. Als voorzitter fungeerde hij vaak als bemiddelaar met de beschermheer wijlen baron R. van Harinxma thoe Slooten, en vaak met goede financiële resultaten! Zo'n halve eeuw geleden oefende de heer Van der Vegt met twee andere ingezetenen ook de functie van 'schatter' der hoofdelijke omslag van de gemeentebelasting uit: een uiterst verantwoordelijk bijbaantje …..

De jubilaris, die een uitstekend geheugen bezit, weet menige herinnering uit zijn jeugd op smakelijke wijze te vertellen. Hij was een der eersten in het dorp die een fiets kreeg en overal stonden de mensen om dit wonderding heen. Sommigen probeerden, of ook zij het evenwicht op de smalle bandjes konden bewaren en hoe vreemd dit in onze tijd, nu de jeugd spelenderwijs fietsen leert, ook lijkt, het leren fietsen voor volwassenen bleek een uiterst moeilijke opgave te zijn.

Na de fiets kwam de auto, die nog met een ketting werd voortbewogen en vele avonturen werden hiermee beleefd. Eens toen het fanfarekorps een concert zou geven, bleek de kleine trom defect. Van der Vegt zou met zijn snelle auto wel even naar Drachten om een trom te lenen. Hij kwam terug met de trom, maar het concert was juist afgelopen ….

Van lange werktijden en korte rustpozen, van het vervoer dat uitsluitend per 'bilwein' ging, van de deftigheid der vele adellijke families die in het dorp woonden, de bosfeesten en recepties waar de koetsen van de adel, de een al fraaier bespannen dan de ander, voorreden, van de tijd dat de 'buorreplicht' nog bestond en de dorpsstraat nog met 'balstiennen' was geplaveid, maar ook van de armoede in het dorp en het vaak overmatig gebruik van alcohol weet de nu bijna 90-jarige te vertellen, en van beroepen als wevers en de werkers in de 'houtdobbe', die thans verdwenen zijn. De gehele ontwikkeling van fiets tot straaljager maakte hij mee.
Hij is een man die steeds met zijn tijd meeging en ook nu nog voor het dorpsleven en daarbuiten de volle belangstelling heeft.
Ongetwijfeld zal het hem op 9 juni niet aan belangstelling ontbreken.

Artikel uit Heerenveensche Koerier van 11 juni 1956.

Negentigjarige

De heer K. van der Vegt is donderdag negentig jaar geworden en is de oudste en mogelijk ook de bekendste inwoner van 'De Sweach' een kroonjaar in een goed, actief en welbesteed leven.

Vroeger had de heer Van der Vegt een bakkerij, maar nu al weer zo'n 35 jaar geleden heeft hij meel, deeg en oven gelaten voor wat ze waren om te gaan rentenieren. Dat betekende overigens geen afsluiting van een druk leven. Deze negentigjarige, die in wel haast elke vereniging heeft gezeten, kon er, als bijna zestigjarige maar niet meteen mee ophouden.

Ik heb een kleinzoon gevraagd mij eens een paar aardige dingen te vertellen uit het leven van zijn pake. Dat bleek niet zo eenvoudig te zijn, omdat een keuze gemaakt moet worden uit een zeer grote hoeveelheid avonturen en belevenissen. De fanfare heeft, aldus de kleinzoon, voor opa altijd veel betekend. Toen op zekere dag nieuwe instrumenten arriveerden, begon opa met gulle hand de instrumenten aan de leden uit te delen. Hij vergat helemaal om aan zichzelf te denken. Met als gevolg, dat de grote contrabas nog slechts overbleef, waarop de heer K. van der Vegt toen maar is gaan spelen.

Een ander voorval: de jarige en zijn broer Rinze zijn indertijd bij een poging om wat strijkgeld te verdienen, blijven 'hangen' aan het bekende hotel 'De Klok'. Van de nood werd toen een deugd gemaakt: broer Rinze werd hotelier.

Ook in zijn jonge jaren wist de nu negentigjarige al wat avonturen waren. Hij was eens met een vriend per tilbury naar Donkerbroek getrokken om daar met een aardig meisje wat plezier te hebben. Op de terugreis stond aan de kant van de weg een andere vriend te wachten om mee te rijden. Dat kon niet geweigerd worden. Maar de nieuw passagier was te zwaarwichtig. Bij Alida Ziel aan de Tjonger nr. 3, brak de disselboom. Dat was op een zondagavond laat. Het drietal is lopende, met de tilbury, des maandags tegen de middag in Beetsterzwaag teruggekomen.

Kornelis Wobbes van der Vegt
De eerste bakker uit dit geslacht in Beetsterzwaag
(1865 – 1956)
gehuwd met
Trijntje Hommes de Jong
(1858 – 1939)

SINT NIKOLAAS EN VROUWE FORTUNA

Door Jan Riddering

Drachtster Courant 1 december 1961

Sinterklaas had het in mijn jeugd, zo'n, driekwart eeuw geleden, in Beetsterzwaag veel minder druk dan tegenwoordig. Er woonden toen namelijk nog slechts …. achthonderd inwoners, een aantal dat nu zeker verdubbeld is. Er zijn trouwens nog meer verschillen aan te wijzen in de omstandigheden, waaronder Sinterklaas zich in het dorp liet gelden.
Daar waren om te beginnen – en niet alleen in deze omgeving – de "Sinterklaesrinsters" die al ver voordat de grote kindervriend naar deze oorden koers zette, hun waren aan de man trachtten te brengen. Het waren doorgaans arbeidersvrouwen en niet van de jongsten, die rondgingen met hun manden, afgedekt door een witte doek en aan een juk gedragen. In die manden hadden ze marsepeinletters, papieren zakken met afgewogen "sûkerguod" – nu speculaas genoemd – en taai-taai in allerlei grootte en vorm: vrijers en vrijsters, ruiters te paard enzovoorts. Op die manier werd er geprobeerd een vaak bitter nodige cent bij te verdienen.
De Sinterklaesrinsters waren welbeschouwd rondgaande "agentessen" van de bakkers, die hun een zekere provisie uitkeerden. Verschillende welgestelde boerinnen lieten overigens niet na, aan hun vaste bezoeksters een extraatje toe te stoppen. En als het uitkwam met de tijd van de dag kregen ze ook vaak een kopje warme koffie of iets dergelijks.

De vijfde december was het "lotsjen". Tegen de avond van die dag hadden de bakkers hun bakkerijen schoongemaakt en opgeruimd, om de wat oudere jongelui die niet meer aan het bestaan van de Sint geloofden, in hun werkplaatsen te ontvangen. In de bakkerij stond dan een stander opgesteld, waaraan een ronde schijf, met nummers aan de rand, verticaal kon draaien. Tussen de nummers stonden ijzeren pennetjes en aan de paal zat een veerkrachtig staafje. Werd het bord aan het draaien gemaakt, dan hoorde men gedurig een tikkend geluid als een van de spijkers het staafje passeerde.

Zo'n instrument noemde men het "rad van avontuur". Ook op de kermissen zag men ze wel, in de kleine linnen diskes, maar dan draaiden ze horizontaal en waren de getallen vervangen door figuren.
Keren we nu weer terug naar de warme bakkerij – laten we zeggen van wijlen de overbekende, ruim 90 jaar geworden bakker K. van der Vegt, waar van achter de overdeur de imerkes (= huiskrekels) hun eentonig sjirpend geluid lieten horen ….. was er langzamerhand genoeg jongvolk bijeen, dan kon het spel beginnen. In zijn handen had de heer Van der Vegt een stapeltje beschilderde plankjes met witte cijfers. Waren die allemaal voor een dubbeltje per stuk aan de man gebracht – wat doorgaans in een minimum van tijd lukte – dan bracht de bakker met een ferme ruk het rad van avontuur aan het draaien. Hoe langzamer het begon te wentelen, hoe meer de spanning toenam. Totdat eindelijk de wijzer boven het winnende getal bleef staan. Wie hetzelfde getal op zijn plankje kon aflezen, mocht van de Sinterklaastafel in de voorkamer, waar de bakkerinne troonde, z'n prijs in ontvangst nemen. Beter gezegd: hij mocht kiezen uit tal van producten van bakkerskunst van borstplaat of chocolade.
Zo ging het de hele avond door. Vaak kwam men plankjes tekort. Dat er voor de bakker wel een slordige cent overbleef als eindelijk de ronde schijf voorgoed voor een jaar op non activiteit op zolder kwam, laat zich begrijpen.
Zo'n rad van avontuur heeft men later nog vele jaren gezien op de met een deftige naam betitelde "fancy fairs", later eenvoudigweg bazars genoemd. Al heel wat jaren echter is er door de overheid onverbiddelijk, door middel van de loterijwet, een streep door gezet. Men leest nu van Sinterklaasspelen als sjoelen, schieten, balgooien …..

De Sinterklaastafel

De Sinterklaastafel bij de bakker was tot na de 2e Wereld Oorlog een bekend verschijnsel. De bakker kon hier zijn bakkerskunst laten zien. Vooral voor de kinderen had de uitstalling van zoveel heerlijkheden grote aantrekkingskracht. Taai- en speculaaspoppen, suikerbeesten en borstplaat werden tentoongesteld. Voor de volwasse-

nen kon er om heerlijke prijzen worden gesjoeld.

Niet alleen bij de bakkers had men vroeger het "lotsjen", ook de arbeiders en kleine burgermensen trachtten soms met deze vorm van Sinterklaasfolklore er een centje bij te verdienen. Zo herinner ik mij nog levendig, dat iemand die een vrachtdienst onderhield tussen ons en een naburig dorp, met Sinterklaas steevast een varkenskop van de slager kocht en daarvoor vele lootjes van een dubbeltje aan de man bracht …..
Op Sinterklaasavond had de trekking plaats, maar voor dat de prijs bij de winnaar werd thuisbezorgd, werd de bargekop in triomf op een stok door het dorp gedragen, geflankeerd door een grote menigte luidkeels zingend jongvolk en in die stoet werden ook enkele uitgeholde bieten met een brandend kaarsje rondgedragen. Om nooit weer te vergeten!

De dorpsschoenmaker Pieter Posthuma, steevast door iedereen PP genoemd, wiens vrouw een snoepwinkeltje exploiteerde arrangeerde telkenjare ook een loterij. Hij bezigde daarvoor een houten, langwerpige bak en drie dobbelstenen met een spelletje: "Onder de negen en boven de twaalf". Als er eens verschil van mening ontstond wist baas Pieter, die goed van de tongriem gesneden was, de gemoederen al gauw weer tot bedaren te brengen en de lachers op zijn hand te krijgen. Bij PP vond het feest plaats in zijn apart staande houten werkplaats, aan de wanden waarvan achter latjes de leesten een plaatsje hadden. Als aller ogen met aandacht op de bak en de dobbelstenen waren gericht, gebeurde het meer dan eens, dat een vallend rijtje leesten een oorverdovend lawaai maakten op de kale, uitgelopen vloer. Ook kwam er soms iemand de andere dag een leest voor een kinderschoentje terugbrengen, die een of andere grappenmaker stiekem in z'n jaszak had gemoffeld. …….
Dergelijke feesten zijn verleden tijd geworden; de herinnering eraan leeft nog slechts voort bij een enkeling.

(Voor een beschrijving van PP, Pieter Posthuma, zie "Een oud vriend herdacht").

HOOFDSTRAAT 36

18de eeuw Waarschijnlijke bewoner Hedman Annes, **timmerman**, die op 12 mei 1740 te Beetsterzwaag trouwt met Swaantje Jelles, dochter van Jelle Feitses, molenaar te Beetsterzwaag en Aed Teakes.
Hun kleinzoons Hedman en Sake Annes nemen de familienaam BIJLSMA aan. Hedman was **wagenmaker** aan het oosteinde van de Hoofdstraat en Sake Annes **timmerman-aannemer**, net als zijn vader en grootvader.

Tot 1882 wonen hier de Bijlsma's. Timmerbedrijf Sake Annes Bijlsma. Sake overlijdt in 1852 en zijn vrouw Grietje Jochums Beetsma in 1882.

1882 Bewoners: Christiaan de Haan, **vervener** van beroep, en zijn vrouw Baukje Beekkerk, dochter van Folkert Beekkerk, bakker aan de overkant van de Buurt, Hoofdstraat 26.

Jan Foppes de Haan is eigenaar met inwoning van o.a. de weduwen Stielstra en Loopstra.

1938 H. de Vroeg, **kleermaker** te Wijnjeterp, koopt het pand van Jan Foppes de Haan en vestigt hierin zijn kleermakerij en de verkoop van confectie en andere modeartikelen. Hij vervangt het oude huis voor een nieuw pand

De Buurt van Beetsterzwaag ter hoogte van de bakkerij van Van der Vegt rond 1905. 2e Huis rechts Hoofdstraat 36 in oude toestand. Foto slager/amateurfotograaf Johannes Keuning. Collectie Thom Vellinga

Links een afbeelding uit: "Het Menselijk Bedrijf" door Johannes en Caspares Luiken, vertoond in 100 Verbeeldingen enz. met verzen. Te Amsterdam 1694.

Onder: In 1939 vond de aanbesteding plaats van het afbreken van een bestaand woonhuis en het ter plaatse bouwen van een nieuw winkelhuis te Beetsterzwaag. Architect M. Hofman te Gorredijk. Laagste inschrijvers: a. timmerwerk G.P.Hazewindus te Gorredijk f 7549,=. b. verf-, glas- en behangwerk W.E. Sikkema te Wijnjeterp f 733,50.

1974 Herenkleding en kleermakerij De Vroeg sluit zijn deuren. De Vroeg verkoopt het pand aan **woninginrichter** Van den Bosch, die een zaak aan de overkant heeft. Van de Bosch richt het pand in voor de verkoop van tapijt en gordijnen.

1980 Van den Bosch verkoopt het pand aan Ans Tolman, die er een **drogisterij en schoonheidssalon** in vestigt.

KORTE GENEALOGIE BIJLSMA

I. **Hedman Annes**
geb. 1695 te Garijp
ov. 1780 te Beetsterzwaag
timmerman
huwt 1740
Swaantje Jelles
overl. 1759 te Beetsterzwaag

II. **Anne Hedmans**
geb. 1743 te Beetsterzwaag
ov. 1799 te Beetsterzwaag
timmerman
huwt 1771
Yke Johannes
geb. 1742 te Beetsterzwaag
ov. 1818 te Beetsterzwaag

III. 1. **Hedman Annes BIJLSMA**
geb. 1773 te Beetsterzwaag
ov. 1862 te Beetsterzwaag
wagenmaker te Beetsterzwaag
huwt 1803
Jeltje Johanna LOLKEMA
geb. 1781 te Beetsterzwaag
ov. 1855 te Beetsterzwaag

IV.1 **Ike Hedmans BIJLSMA**
geb. 1804 te Beetsterzwaag
ov. 1874 te Beets
huwt 1827
Wolter Klazes Haveman
geb. 1798 te Noordwolde
ov. 1870 te Beets
wagenmakersknecht/
herbergier/ winkelier

IV.2 **Anne Hedmans BIJLSMA**
geb. 1811 te Beetsterzwaag
ov. 1858 te Lippenhuizen(?)
Grofsmid te Lippenhuizen
huwt 1. 1832
Elysabeth Aukes Dijkstra COMPAAN
geb. 1810 te Beetsterzwaag
ov. 1845 te Opeinde
huwt 2. 1847
Wytske Luitzens BOELENS
geb. 1823 te Ureterp
ov. 1876 te Beetsterzwaag

III.2 **Sake Annes BIJLSMA**
geb. 1782 te Beetsterzwaag
ov. 1852 te Beetsterzwaag
timmerman aannemer
huwt 1818
Grietje Jochums BEETSMA
geb. 1795 te Nuis
ov. 1882 te Beetsterzwaag

Hedman Annes Bijlsma koopt voor zijn zoon Anne een grofsmederij te Lippenhuizen en voor zijn zoon Johannes een grofsmederij te Rottevalle. Zij moeten hun vader wel huur betalen.

IV.5 **Anne Sakes BIJLSMA**
geb. 1819 te Beetsterzwaag
ov. 1890 te Haskerland
timmerman
huwt 1860
Jeltje Heeres EBBES
geb. 1835 te Oldeboorn
ov. 1903 te Haskerland

IV.6 **Jochum Sakes BIJLSMA**
geb. 1820 te Beetsterzwaag
ov.
timmerman
huwt 1852
Wimke Jelles MULDER
geb. 1830 te Ureterp
ov.
huwelijk ontbonden in 1879

IV.3 **Johannes Hedmans BIJLSMA**
geb. 1815 te Beetsterzwaag
ov. 1892 te Rottevalle
grofsmid te Rottevalle
huwt 1838
Johanna Aukes COMPAAN
geb. 1814 te Beetsterzwaag
ov. 1862 te Rottevalle

IV.4 **Lolke Hedmans BIJLSMA**
geb. 1820 te Beetsterzwaag
ov. 1892 te Beetsterzwaag
wagenmaker te Beetsterzwaag
huwt 1. 1844
Janke Ritskes VISSIA
geb. 1818 te Olterterp
ov. 1868 te Beetsterzwaag
huwt 2. 1869
Joukjen Fokkes ANNEMA
geb. 1832 te Beets
ov. 1889 te Beetsterzwaag

V. **Auke Johannes BIJLSMA**
geb. 1846 te Rottevalle
ov. 1906 te Franeker
grofsmid te Garijp
huwt 1. 1871
Jeltje Lolkes BIJLSMA
geb. 1845 te Beetsterzwaag
ov. 1887 te Garijp
huwt 2. 1887
Lysbert Rypkes PAULUSMA
geb. 1850 te Garijp
ov. 1892 te Garijp
huwt 3. 1894
Wietske de BOER
geb. 1861 te Boornbergum
ov. 1947 te Drachten

Kijk goed naar de tweede mansnaam. Die verwijst naar de vader!

IV.7 **Hedman Sakes BIJLSMA**
geb. 1822 te Beetsterzwaag
ov. 1877 in Smallingerland
timmerknecht
huwt 1849
Maaike Jans BOSMA
geb. 1829 te Beets
ov. 1911 te Beetsterzwaag (?)

IV.8 **Sytze Sakes BIJLSMA**
geb. 1835 te Beetsterzwaag
ov. 1899 te Beetsterzwaag
timmermansknecht
huwt 1870
Aukjen Lucas BOUMA
geb. 1839 te Beetsterzwaag
ov. 1875 te Beetsterzwaag

IV.9 **Johannes Sakes BIJLSMA**
geb. 1827 te Beetsterzwaag
ov. 1889 te Beetsterzwaag
onderwijzer der jeugd te Tijnje
huwt 1861
Aaltje Jans LANGENBERG
geb. 1832 te Luxwoude
ov.

V. **Ritske Lolkes BIJLSMA**
geb. 1863 te Beetsterzwaag
ov. 1949 te Veenwouden
wagenmaker te Beetsterzwaag
huwt 1892
Rigtje HOFSTRA
geb. 1870 te Wijnjeterp
ov. 1956 te Veenwouden

Bron:
Gegevens ontleend aan het "BYLSMA-boek" door Jan Bijlsma; en eigen onderzoek in de archieven.
Wapen ontworpen in 2011 door J.C. Terluin, i.o.v. de familie.

Leeuwarder Courant, 2 augustus 1974

"Ut 'e Lapekoer" fan D.M. van der Woude

134 jaar DE VROEG – exit!

Op heden, 1 augustus 1974 sluit een in Beetsterzwaag en wijde omgeving bekende kleermakerij en winkel in herenmodes De Vroeg, de deur.
Dan wordt de zaak opgeheven en binnen niet te lange tijd omgezet in een meubelzaak, meer speciaal tapijten en stoffering door de overbuurman van de heer De Vroeg.

Het merkwaardige van deze overname is, dat dit bedrijf de tot nu toe oudste kledingzaak in Friesland is. Ze is 134 jaar oud.

Het begon in Wijnjeterp

In 1818 werd op een stuk ruige en dorre natuurgrond in het zuidwesten van de provincie Drenthe in de gemeente Vledder opgericht de Maatschappij van Weldadigheid door generaal Joh. van den Bosch. Doel was het verschaffen van werk aan arbeiders; velen behoorden tot de laagste klassen.
Werk op velerlei terrein. Zo ontstonden de koloniën Frederiksoord , Willemsoord, Wilhelminaoord, Veenhuizen en Ommerschans.
Behalve ontginningswerkzaamheden werden er ook verschillende vakken beoefend, ten bate van de stichtingen. Als kleermaker voor de stichting werd aangesteld de heer Hendrikus de Vroeg. Dat moet in de dertiger jaren van de 19de eeuw zijn geweest. Waar hij vandaan kwam? Hij had wel een vreemdsoortige naam. Hij deed punctueel zijn werk, moeten wij aannemen. Hij was de overgrootvader van de Hendrikus de Vroeg junior, die nu nog in Beetsterzwaag woont.

De overgrootmoeder – van de overgrootvader, hier genoemd, kreeg een benoeming als vroedvrouw met standplaats Wijnjeterp. Dat zodoende moest het gezin verhuizen van Vledder naar Wijnjeterp. Van de nood een deugd makende vestigde de kleermaker zich in Wijnjeterp. Dat was in 1840. Hij woonde bij de sluis in Wijnjeterp. Het was nog in het confectieloze tijdperk. Een kostuum maken, betekende snijden en naaien. Hendrikus senior had zichzelf als leidend beginsel gesteld, dat hij alleen klanten kon winnen door prima werk af te leveren. Een beginsel, dat tot nog toe steeds heeft gegolden bij dit bedrijf.

134 jaar van vader op zoon

Het bedrijf is altijd van vader op zoon overgegaan. Steeds was het een H.J. – tot die van nu, die zich ook H.J. de Vroeg schrijft – in maatkleding, confectie en modes.
De stichter van de toen nog bescheiden kleermakerij te Wijnjeterp, leverde dus prima werk tegen een billijke prijs. Een pak was een pak, al waren de stoffen onderling verschillend.
Wie eenmaal een nieuw pak om zijn lendenen kreeg, behoefde direct niet weer. Een maatpak scheen onverslijtbaar. Een trouwpak diende soms een mensenleeftijd. Vroeger droegen de mannen nog 'flapbroeken'. Die zijn sporadisch natuurlijk, door De Vroeg jr. ook nog wel gemaakt.

De overgrootvader had bij zijn vader een goede opleiding genoten. In 1872 nam hij de zaak over. Onder hem werd de confectie ingevoerd, ongeveer in 1910. Velen echter bleven gehecht aan het oude systeem. Het aantal klanten steeg voortdurend en onder de derde generatie werd daarom een groot plan uitgevoerd: in 1939 vestigde de fa. De Vroeg zich te Beetsterzwaag, met opheffing van Wijnjeterp. Er was in die 100 jaar een grote klantenkring opgebouwd.
Behalve maatkleding en confectie verkocht men ook herenmodes-artikelen. De naam De Vroeg had in de hele Zuidoosthoek en ook daar buiten, een goede naam verworven.
Ook in de zijlinies van het geslacht De Vroeg kwamen "skroars" voor. Zo vond ik toevallig in een oude Hepkemakrant van 4 juni 1898 de volgende advertentie:

De ondergetekende beveelt zich bij 't geachte publiek van Ureterp e.o. beleefd aan tot het maken van Japonnen, Mantels enz. en 't geen verder tot het vak behoort. Tevens les gevende voor meisjes zich in 't vak te bekwamen.
Onder minzame aanbeveling J. de Vroeg-de Vries.

De man van deze Joukje de Vries moet een neef van grootvader De Vroeg zijn.

De huidige Hendrikus de Vroeg trad in de voetsporen van zijn geslacht in 1946 toen hij het bedrijf overnam.
In 1951 bleek het pand van 1939 weer te klein. Het werd flink aangepakt, vergroot en verruimd. De heer en mevrouw De Vroeg waren zeer verheugd over deze verbetering, waarvan tal van bezoekers getuigden. Geschreven werd: "Beetsterzwaag heeft met de opening van deze verbouwde zaak er een royaal en prachtig winkelpand bij gekregen."
En dat de verbouwing een succes was geworden.
De laatste verbouwing had plaats in de herfst van 1965. Het vakblad Textiel-Visie – veertien jaar later dus – vertelde, dat de zaak het dubbele van de bestaande oppervlakte had gekregen. En de indeling werd ook veranderd . het is een mooi geheel geworden; het publiek hoefde niet meer voor de toonbank te wachten, maar kon vrijelijk door de winkel zwerven. Iets als zelfbediening, prettig voor de kopers.
Vier generaties hebben hun krachten en hun vakmanschap aan dit bedrijf gegeven. Want al die 134 jaren bleef de kleermakerij aan deze zaak verbonden. Kocht men al confectie, dan konden onplezierigheden direct ter plaatse worden hersteld.

De beide zonen van de heer H.J. de Vroeg jr. hebben geen interesse voor de sniderstafel. Dat is wel jammer voor deze oudste herenzaak van de provincie, in de loop van de jaren en tijden van vader op zoon opgebouwd. Van het eenvoudige gegroeid naar het moderne en het allernieuwste.

Maar de heer en mevrouw De Vroeg worden ouder en hebben een verlangen naar een wat rustiger bestaan; vooral mevr. De Vroeg heeft het niet gemakkelijk in een dubbele functie: huishouding en winkel.
Zoals gezegd ontbreekt het aan een opvolger en daarom heeft de heer De Vroeg sedert 1 juni een functie aanvaard in een kleermakerij te Leeuwarden en voorts zit men midden in een opheffingsuitverkoop.

De zaak draaide overigens nog steeds prima. Een goed beklant bedrijf verdwijnt. In het dorpsbeeld van Beetsterzwaag nam het een belangrijke plaats in. Het is een zaak van standing.
De heer en mevrouw De Vroeg hebben er steeds naar gestreefd om een goed product te leveren. "Daarvoor hebben wij steeds gevochten"! Daardoor is een sterke klantenbinding ontstaan. De klanten wonen overal in de provincie – de meesten echter in de zuidoosthoek. Velen die uit deze streek vertrokken naar elders, bleven klant van De Vroeg.

De klanten vinden – dat blijkt nu – het spijtig dat deze mooie zaak wordt opgeheven. Dat blijkt uit de gesprekken nu. Verschillende zijn nog eens naar Beetsterzwaag gekomen om een kostuum op te halen. Ja, sommigen haalden meer dan een. Ze hielden van het betere goed. De winkel van De Vroeg droeg bij tot de standing van het dorp Beetsterzwaag. Maar er moest voor gewerkt worden. In het kantoor hangt een wandbordje met het opschrift: "Sawn jier moat men bodzje om ien goed jier."

Het is vaak roerend voor de familie De Vroeg te mogen ervaren met hoeveel sterke banden de klanten bij het bedrijf zijn betrokken. Dat kwam ook mede door de persoonlijke bediening en door de eigen sfeer. In grotere zaken kan de service niet meer dan uiterlijk zijn.

De naam De Vroeg verdwijnt uit Beetsterzwaag; de familie De Vroeg denkt zich metterwoon te vestigen te Leeuwarden. Uit een drukke winkel naar een stadsflat: dat zal wel moeten wennen!

Na 134 jaar De Vroeg exit!

Vakblad voor de Textielbranche
22 oktober 1965

DE VROEG TE BEETSTERZWAAG HONDERDVIJFENTWINTIG JAAR

Firma De Vroeg te Beetsterzwaag, speciaalzaak in heren- en jongenskleding, bestaat honderdvijfentwintig jaar. Ter gelegenheid hiervan heeft de heer De Vroeg zijn zaak vernieuwd.
Vele zakenrelaties en kennissen gaven bij de opening blijk van hun belangstelling.

De heer De Vroeg

In het jaar 1840 begon de overgrootvader van de tegenwoordige eigenaar een eenvoudige kleermakerij in het kleine dorpje Wijnjeterp. Nog geen paar jaar later werd de zaak uitgebreid met herenconfectie. De vader van de heer De Vroeg verhuisde in 1939 naar Beetsterzwaag en breidde zijn zaak uit met een afdeling herenmode.
Bij een verbouwing in 1951 vond vergroting van de verkoopruimte plaats, en heeft de zaak het dubbele van de bestaande oppervlakte gekregen.

Vier generaties lang hebben de zoons zich aangetrokken gevoeld tot het ambacht van hun vader. Nu maar hopen, dat ook de vijfde generatie deze traditie zal voortzetten!
De verbouwing is werkelijk een succes geworden. Twee grote etalages nodigen de voorbijgangers uit, een kijkje te komen nemen. De kleuren goudgeel en donker-groen geven een aardig effect. De verlichting in de paskamers is aangebracht achter de spiegel, zodat de spiegel duidelijk naar voren komt. De dassenbar, evenals het rek voor honderd pantalons zullen de verkoop zeker stimuleren. De radiatoren zijn langs de etalages ingebouwd. Deze verbouwing is verzorgd door de firma Van den Berg te Zwolle.

Mevrouw De Vroeg

Door deze vernieuwing tracht de heer De Vroeg te bereiken, dat de inwoners van Beetsterzwaag en wijde omgeving die gewend waren naar de stad te gaan om hun kleding aan te schaffen, nu bij hem hun keuze kunnen maken.

De kleermakerij van De Vroeg

KORTE GENALOGIE

DE VROEG

I. Johannes Hendrikus de Vroeg
zoon van Jacobus de Vroeg
geboren 17 aug. 1810
overleden 15 april 1879 te Wijnjeterp werd als kleermaker aangesteld bij de Maatschappij van Weldadigheid te Frederiksoord. Het gezin woonde later in Noordwolde.
gehuwd 22 mei 1831 met
Lena Jans Lerk
Geboren 24 febr. 1807 te Leeuwarden
Overleden 18 febr. 1887 te Wijnjeterp
Vroedvrouw
Kinderen:
1. Johanna, geb. 1834 te Frederiksoord
2. Jacobus, geb. 23 mei 1835 te Noordwolde
3. Hylkje, geb. 25 aug. 1837 te Noordwolde
4. Jantje, geb. 31 aug. 1839 te Noordwolde
5. Gerrit, geb. 10 febr. 1842 te Wijnjeterp (Zie II.5)
6. Coenraad, geb. 1 apr. 1844 te Wijnjeterp
7. Hendrikus, geb. 6 dec. 1846 te Wijnjeterp (Zie II.7)

Het gezin verhuisde in 1840 naar Wijnjeterp waar Lena Lerk een standplaats krijgt als vroedvrouw. Ze woonden bij de Sluis in Wijnjeterp

II.5 Gerrit de Vroeg
zoon van Johannes de Vroeg en Lena Lerk
geb. 10 febr. 1842 te Wijnjeterp overl. 30 mei 1901 te Bakkeveen gehuwd 10 mei 1866 te Beetsterzwaag met
Hendrikje Eekhoff
dochter van Willem Derks Eekhoff en Lammechien Hindriks Koenes
geb. 9 apr. 1838 te Zevenhuizen gem. Leek (Groningen)
Overl. 22 juni 1914 te Beetsterzwaag
kinderen:
1. Johannes, geb. 25 maart 1867 te Bakkeveen
2. Willem, geb. 14 jan. 1870 te Bakkeveen
3. Jacobus, geb. 25 mei 1873 te Bakkeveen
4. Lamkjen, geb. 11 mei 1876 te Bakkeveen.

III.3 Jacobus de Vroeg
zoon van Gerrit de Vroeg en Hendrikje Eekhoff
geb. 24 mei 1873 te Bakkeveen overl. 13 maart 1943 te Beetsterzwaag
Kapper
gehuwd 12 mei 1898 te Beetsterzwaag met
Joukje de Vries
dochter van Tjepke Jans de Vries en Trijntje Lommes Langstra geb. 17 maart 1871 te Kortezwaag overl. 22 juli 1950 te Beetsterzwaag
kinderen:
1. Gerrit, geb. 10 maart 1900 te Ureterp
2. Tjipke Jan, geb. 29 juli 1902 te Ureterp
3. Johannes, geb. 13 maart 1907 te Ureterp
4. Trijntje, geb. 17 nov. 1910 te Beets- terzwaag.

IV.1 Gerrit de Vroeg
geb. 10 maart 1900 te Ureterp
overl. 11 april 1973 te Leeuwarden
Kapper te Beetsterzwaag
gehuwd jan. 1935 te Beetsterzwaag met
Nienke Dijkstra
geb. 1908 te Beets

IV.2 Tjipke Jan de Vroeg
geb. 29 juli 1902 te Ureterp
gehuwd nov. 1926 met
Dien v.d. Bend

IV.3 Johannes de Vroeg
geb. 13 maart 1907 te Ureterp overl. 9 mei 1983 te Beetsterzwaag Drogist
gehuwd 1949 met
Jantiena Huisman
Zij hadden de drogisterij aan de Hoofdstraat te Beetsterzwaag

IV.4 Trijntje de Vroeg
geb. 17 nov. 1910 te Beetsterzwaag
Gediplomeerd Coiffeuse
In 1935 gehuwd met
Arie v.d. Zwart te Haaksbergen

II.7 Hendrikus de Vroeg
zoon van Johannes de Vroeg en Lena Lerk
geb. 6 dec. 1846 te Wijnjeterp overl. 19 maart 1946 te Assen
Kleermaker te Wijnjeterp. Hij nam het kleermakersbedrijf in 1872 van zijn vader over.
gehuwd 3 juli 1873 te Beetsterzwaag met
Elisabeth Tiesema
dochter van Hoppe Jans Tiesema en Sjoukjen Aukes van der Meer
geb. 4 nov. 1841 te Wijnjeterp overl. 15 aug. 1903 te Beetsterzwaag kinderen:
1. Lena, geb. 11 mei 1874 te Wijnjeterp
2. Hoppe, geb. 26 nov. 1876 te Wijnjeterp
3. Johannes, geb. 24 nov. 1878 te Wijnjeterp
4. Sjoukje, geb. 1 aug. 1885 te Wijnjeterp

III.2 Hoppe de Vroeg
zoon van Hendrikus de Vroeg en Elisabeth Tiesema
geb. 26 nov. 1876 te Wijnjeterp overl. febr. 1950
Kleermaker te Wijnjeterp en sinds 1939 te Beetsterzwaag
gehuwd 30 sept. 1910 te Drachten met
Lena de Jong
dochter van Harmen Jans de Jong en Ida Jans Bos
geb. 18 sept. 1881 te Rottevalle (Gem. Achtkarspelen) overl. 23 juli 1968 te Drachten Kinderen:
o.a.
Hendrikus Johannes,
geb. 28 juli 1914 te Wijnjeterp

VI. Hendrikus Johannes de Vroeg
geb. 28 juli 1914 te Wijnjeterp
overl. 12 maart 2013 te Emmen
Kleermaker te Beetsterzwaag. Hij nam in 1945 de zaak van zijn vader over. Hij stopt het bedrijf op 1 aug. 1974. Zijn twee zonen hebben geen belangstelling hun vader op te volgen. Hendrikus vertrekt met zijn vrouw naar Leeuwarden en werkt daar nog verschillende jaren in een confectiebedrijf als kleermaker.
Gehuwd met

Willie Riemersma
geb. 26 dec. 1917 te Duurswoude
overl. 10 dec. 2008 te Leeuwarden

Kinderen:
1. Hoppe Hendrikus Johannes,
geb. 8 sept. 1946 te Beetsterzwaag
2. Sjouke Berend,
geb. 16 juli 1949 te Beetsterzwaag
3. Lena Jitske,
geb. 11 juni 1955 te Beetsterzwaag

Nieuwsblad v.h. Noorden 12 mei 1939:

H. de Vroeg, Wijnjeterp,
kleermakersbedrijf Confectiehandel.
Rechtsvorm der zaak gew. in venn.
o. firma onder dezelfde naam.
Vennoten: H. en H.J. de Vroeg
Zaakadres: Beetsterzwaag,
Hoofdstraat 195

Nieuwsblad van Friesland 9 nov. 1942
Beetsterzwaag: Onze plaatsgenoot H.J. de Vroeg slaagde voor het manufacturenbrevet.

Links: Hendrik Johannes de Vroeg, geb. 1846

Hoppe de Vroeg en Lena de Jong

Hoppe de Vroeg en Lena de Jong

(Trouwfoto)

Hendrikus de Vroeg en Willie Riemersma

Rechts: Hoppe de Vroeg en Lena de Jong met hun twee kinderen in 1916: Ida (5 jaar) en Henk (2 jaar)

HOOFDSTRAAT 40

1829 In dit jaar woonde er Gepke Steensma er met Trijntje Gerrits Kramer, dienstmeid.

1836 **Commies** Kramer bewoonde de deftige huizinge en verkocht het huis in dat jaar.

De volgende bewoner was Johan Daniël Christiaan de Vries, afkomstig uit Leeuwarden, die hier zijn beroep van **kleermaker** uitoefende. Hij was getrouwd met Anna Tjibbes van der Berg uit Beetsterzwaag. behalve een inwonende dienstmeid, verbleef Daniël Hermannus Andreae, 24 jaar, geboren te Lemmer, hier ook een korte tijd. In 1840 vraagt De Vries, Mr. Kleermaker, een kleermakersknecht, ongehuwd zijn is een vereiste.

1845 De huizinge staat te huur of te koop. De nieuwe huurder of koper kreeg de beschikking over een zeer geschikte huizinge met drie kamers, met schuur en een tuin met aanbehoren. Aanvaarding was direct mogelijk. J. Mook en Co heeft er een **vleeschhouwerij** in gevestigd.

1853 Het huis wordt verkocht; de omschrijving van het huis is nu als volgt: een voorhuis, voorkamer, ruime achterkamer, keuken, stalling, tuin en verder aanbehoren.

1870 Op 21 januari 1870 overlijdt kleermaker Johan Daniël Christiaan de Vries. Of hij zolang in dit huis heeft gewoond? Waarschijnlijk wel. Zijn weduwe Anna Tjibbes van der Berg heeft kostgangers om in haar onderhoud te voorzien. Hulponderwijzer Jelmer Cornelis de Jong is er 1 ½ jaar intern, opgevolgd door Mr. Hendrik Jans Westra, griffier bij het kantongerecht, die er bijna zes jaar woont.

1896 In februari overlijdt weduwe De Vries-van der Berg op de leeftijd van 84 jaar. De woning gaat weer in de verkoop. In de krant als volgt aangeprezen: Een burgerhuizinge, waarin thans winkel in manufacturen, bestaande uit voorkamer, klein kamertje, alcoof, keuken, en afzonderlijke achterkamer, erf en tuin c.a. ter grootte van 0.04.95.
Meubels en huisgeraden, als: Chiffonière, tafels, stoelen, spiegels, klokjes, 2 veren bedden met toebehoren, 2 dito doerebout, kachels, ledikant, carpetten en kleedjes, wasketel, tobben, emmers, petroleumstel, Delftse borden en verder koper-, tin- , glas-porcelein- en aardewerk.
Manufacturen: bestaande uit diverse lappen van linnen, kanten, katoenen en wollen goederen, garen, band, zijde, sajet, handschoenen, boorden, overhemden, corsetten enz. Goud en zilver: als oorijzer met brede beugel, kroontje met koralen, reukdoosje, schee, roomlepel, thee- en suikerschepje, lepeltjes, knipbeursje, mutsspelden enz.
Voorts: toonbank, borden, dozen, bussen, trommels, trap enz.

De nieuwe bewoner is een telg uit de in Beetsterzwaag welbekende familie Schroor. Anne Schroor vestigde zich hier als **timmerman**. Met zijn in 1892 getrouwde vrouw Hendrikjen van der Wal werd ook een **antiekzaak** geopend. Anne had oog voor antiek. Dat klopte, want hij had één oog, het andere was van glas. Maar je hield hem niet zo gauw voor de gek. Men zei: "Hij ziet met één oog meer, dan een ander met twee." Anne was veel weg voor zaken. Hotel 'De Herder' in het dorp was ook een vaste plaats voor zakenlieden om elkaar te ontmoeten.
Wat het timmerwerk betreft: toen het oude slot Boelens in Olterterp werd afgebroken, kreeg hij de opdracht een nieuw gebouw op deze plek neer te zetten, bekend onder de naam 'Huize Olterterp'. Dirk Jurjen Schroor nam de zaak van zijn vader over. Zijn twee jaar jongere broer Albert was een verschijning die de âld-Sweachsters niet snel zullen vergeten: Albert Schroor (1903 – 1957). Hij ging met de geit wandelen en handelde in mollenvellen. Bij de ringmuur hing een bord: 'Molevelen te koop'. Albert had thuis achter een schilderij een geweer hangen. Hier stroopte hij mee. Hij moest een keer bij de directrice van de Corneliastichting verschijnen. Ze vroeg hem: "Heb je wel eens gehoord van Jezus Christus?" "Ja", antwoordde

Albert, “die rijdt hier iedere dag door het dorp!” Hij bedoelde melkboer Arend de Groot met een lange baard, die met zijn hondenkar bij de klanten langs ging. Op 16-jarige leeftijd is hij vertrokken naar Amerika. Voor hij vertrok gaf hij bij iedereen aan, de boetes die hij had gemaakt zo snel mogelijk op te sturen. Nadat hij was vertrokken, regende het bekeuringen. Albert is daar dubbelganger geweest in een speelfilm. Hij was leeuwentemmer en leefde in een woonwagen. Bij een optreden is hij gebeten door een leeuw. Zijn arm was kapot. Hier is hij aan gestorven, omdat er waarschijnlijk t.b. bij gekomen was.

1919 Anne Schroor overleed in 1919. Er vond een veiling plaats van de oudheden die nog in de antiekwinkel waren. Weduwe Schroor bleef er wonen. Zij overleed in 1926. Het huis werd verkocht aan notaris Zijlstra.

1926 **Notaris** Zijlstra liet de timmerlieden P. Hagen en D.J. Schroor het huis afbreken en er een herenhuis met kantoren bouwen voor *ƒ* 21.000,--. Bij de afbraak werden planken, juffers, kozijnen, ramen, deuren, pannen enz. en ook een stationaire benzinemotor van 4 P.K. verkocht.
In 1928 werd Zijlstra benoemd tot kantonrechter-plaatsvervanger. Ook was hij voorzitter van de wijkverpleging en secretaris van Plaatselijk Belang

Hoofdstraat 40. Foto Jelle Terluin

1932 Notaris Zijlstra overleed in dit jaar op 54-jarige leeftijd. Met de tijdelijke waarneming werd de heer M. Keuning, kandidaat-notaris uit Drachten belast. Hij was de zoon van slager Keuning uit Beetsterzwaag.

1941 Anna Landmeter, de weduwe van notaris Roelof Keuning, overleed op 56 jarige leeftijd en heeft een tal van legaten vermaakt aan o.a. de kerkvoogdij en de diaconie van de Hervormde gemeente te Beetsterzwaag, ieder *ƒ* 1000,-- en aan het fanfarekorps Euterpe *ƒ* 500,--
Het huis aan de Hoofdstraat is toen op 9 mei ’41 verkocht aan **dierenarts** Ynze Heida, die zich in 1924 in Beetsterzwaag aan “De Stripe” had gevestigd. Op 12 mei verhuist Heida naar de Hoofdstraat. De zoon, Jan Heida, eveneens **dierenarts**, volgt zijn vader op.

1964 Roelof Falkena, **veearts**, volgt Jan Heida op en betrekt het huis. Heida verhuist naar It Merkelân.

1979/1980 Falkena koopt Oud Boslust om daar, na restauratie, verder te gaan met zijn dierenartsenpraktijk onder de naam “De Trochreed”. Het huis aan de Hoofdstraat staat te koop in **1980, ’81 en ’82** met een vraagprijs van *ƒ* 225.000,--.

2013 **Arkesteyn Marketing en Innovatie** is in dit huis gevestigd. Sandra Arkesteyn helpt bedrijven zichzelf beter te verkopen, onder andere door Behoefte, Boodschap, Belofte en Bewijs scherper op elkaar af te stemmen. Daar waar ‘aan tafel’ nieuwe producten en diensten worden ontwikkeld, vertegenwoordigt zij bovendien het klantperspectief, zodat er dingen op de markt komen waar ‘men’ ook op zit te wachten.

HOOFDSTRAAT 42

1829 Op deze plaats woont Gerben Hinnes van der Veer, **beurtschipper op Leeuwarden**. Hij overlijdt op 24 oktober 1859. zijn vrouw Trijntje Tjibbes van der Ploeg drijft hier een **winkel** en heeft kostgangers. Zij overlijdt in 1871.

1872 Gerk Annes Faber vestigt zich hier op 15 februari 1872. Hij is grofsmidsknecht Hij oefent zijn beroep uit op Hoofdstraat 72. Hij is tevens gemeenteraadslid van 1878 tot 1893; zijn vrouw Ytje Meek heeft hier een **winkeltje**. In haar winkeltje waren zgn. Urbanuspillen verkrijgbaar. Deze pillen waren nuttig in ongesteldheden van de maag en werkten heilzaam op de spijsvertering: zij waren uitmuntend tegen gal, de scherpte in het bloed en uitslag van de huid, zij werkten zacht laxerend en slijmafdrijvend. Ook werd er Boter & Kaasextraxt verkocht. Dit product bevordert het karnen. Ook wordt de boter niet bitter. Ytje overlijdt in 1888. Het winkelhuis wordt eind 1895 aan Hendrik Kirkenier verkocht voor de prijs van f 2200,--.

1896 Hendrik Kirkenier vestigt zicht hier. Hij is **verver / huisschilder**.

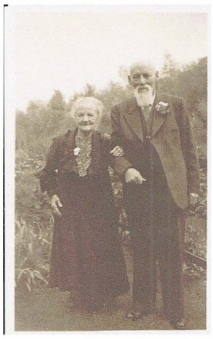

Links: Reconstructietekening van de nieuwe gevel door Ir. B. Huiskes en J. C. Terluin.

Het ontwerp is mogelijk van architect Luitje de Goed en is tussen 1908 en 1925 gebouwd.

Hendrik Alberts Kirkenier woonde tot 1896 op Hoofdstraat 67. Hij vestigde zich in Beetsterzwaag in januari 1884 als huis- en rijtuigschilder.

Foto hieronder: Hendrik Kirkenier en zijn vrouw Aaltje Huisma.

In maart 1886 beveelt H. Kirkenier zich te Boornbergum aan. Bestellingen worden ingewacht bij zijn schoonvader A. Huisma. In 1888 is aan H. Kirkenier het verven van het nieuwe schoolgebouw te Gorredijk gegund als laagste inschrijver met *f*594,=. Op 7 mei 1890 vraagt H. Kirkenier twee ververs-knechten, hun werk verstaande, tegen hoog loon. En op 24 oktober 1890 adverteert hij met medicinale levertraan. De uitslag van de aanbesteding van onderhoudswerk door de gemeente Opsterland wordt op 16 december 1893 gegund aan H. Kirkenier te Beetsterzwaag voor verfwerk aan perceel 1 en 2 voor *f*148,= en *f*228,=. Op 30 maart 1895 wordt het verfwerk aan de nieuwe onderwijzerswoning te Beetsterzwaag gegund aan H.Kirkenier voor *f*438,=. A. van der Werff schrijft: "Vroeger maakte men winst op inkoop van de verf. In 1900 was het zo, dat wanneer een verver voor *f*200,= per jaar aan verf verstreek, hij een behoorlijk bestaan had. Hij had veel werk bij de adel en was

onderdanig. Liep hij met twee potten verf in de Buurt en kwam hij meneer Rein van Harinxma tegen, dan zette hij de potten verf op straat en maakte halt en front naar meneer. Historisch!

1934 23 augustus: De automaat van den winkelier Kirkenier werd vrijdagmorgen opengebroken gevonden in het zgn. "Vierkant" achter de Corneliastichting; voor een waarde van plm. f 5,-- aan cigaretten was verdwenen; het geld was naar gewoonte 's avonds te voren door den winkelier er uit gehaald. De daders uit Irnsum en Beets zijn achterhaald.

Foto links: van l. n. r.: tante Djoeke de Jong, Tine Kirkenier-Feenstra (tweede vrouw van Auke), Henk en Auke Kirkenier.

Djoeke de Jong is de tante van de eerste vrouw van Auke Kirkenier.

1910 De oudste zoon van Hendrik Kirkenier, Albert, drijft de zaak van zijn vader verder. Hij is **kruidenier**. In september 1919 vertrekt hij uit Beetsterzwaag en er is boelgoed. In een advertentie biedt een flinke jongen zich aan, die drie maanden werkzaam is geweest bij kruidenier A. Kirkenier en wegens diens vertrek zonder werk zit. In een advertentie op 19 sept. 1919 dankt Albert Kirkenier voor het genoten vertrouwen en beveelt Auke zijn zaak bij het publiek van Beetsterzwaag en omstreken aan.

1919 De tweede zoon, Auke Kirkenier neemt de zaak in Beetsterzwaag over. Hij is zowel **kruidenier als verver**. Hij gaat een compagnonsschap aan met Oeds Feenstra, schilder van beroep. Deze gaat met zijn vrouw boven de winkel wonen.

In 1930 verhuist Oeds Feenstra naar een eigen woning, Hoofdstraat 52., die gebouwd kon worden na de afbraak van de ringmuur.

Henk Kirkenier

Henk Kirkenier en Liesbeth van der Werf

1930 De winkel wordt verbouwd voor *f* 2028,=. Hendrik Kirkenier (geboren 1921) neemt de winkel van zijn vader over. Hij is getrouwd met Liesbeth van der Werf.

Auke Kirkenier overlijdt in 1943. Hendrik Kirkenier is de laatste van deze familie die de kruidenierszaak heeft gedreven. Hendrik en Liesbeth hadden twee kinderen: Josien en Auke Jan. In 1976 stopt hij met de zaak en de familie Jan de Jong neemt de kruidenierszaak, een **SPAR-winkel**., over. De familie Kirkenier verhuist naar Ureterp

Wanneer de prachtige pui van de winkel is verwijderd om plaats te maken voor een nietszeggende gevel, is onbekend. Het moet in de jaren 1960 –'70 zijn geweest.

Hendrik en Jannie Kirkenier in de kruidenierswinkel 1951.

De familiefoto's via Auke Kirkenier te Drachten.

Buurt Beetsterzwaag. Collectie Ernst Huisman

Buurt Beetsterzwaag, links (nu) "Prins Heerlyck", rechts de winkel van Kirkenier met een nieuwe gevel.

1978 De familie Henk Berkenbosch zet de **SPAR-winkel** voort.
1983 De winkel wordt verbouwd tot een **SPAR-supermarkt**.
1994 Op 1 januari wordt de **winkel overgebracht naar Hoofdstraat 26**, waar al de supermarkt van Van Etten was. Achter het oude pand werd een nieuwe grote

supermarkt gebouwd met de ingang aan de Molenlaan. Deze **supermarkt** wordt omgezet in een **C-1000** en geleid door Henk Berkenbosch.

1994 Van Den Bosch opent hier zijn **woningstoffeerderij**. De pui van het pand wordt gewijzigd.

Woon-service winkel
VAN DEN BOSCH
Hoofdstraat 42.
Foto Jelle Terluin

2010 De familie Van den Bosch sluit de winkel in november 2010.

2011 De winkel wordt verbouwd. Anita Terbeek vestigt hier haar **galerie**.

In december 2011 opent **Galerie Terbeek** zijn deuren.

Interieur Galerie Terbeek
Foto brochure Galerie Terbeek

Opening van de SPAR-winkel in 1971.

Henk Berkenbosch met zijn kinderen vlak voor de feestelijke opening. Links iemand van de SPAR-organisatie.

Links:
Trea Berkenbosch mag samen met iemand van de SPAR-organisatie het lint doorknippen. Broer Germ en vader en moeder kijken lachend toe.

Rechts: Ate van der Werff en de heer Tibbesma van de RABO-bank lijken een toast uit te brengen op de nieuwe winkel. Van der Werff is de directeur van de bank en lokaal historicus.

Opening SPAR- SUPERMARKT 1983

PERSONEEL VERNIEUWDE SPAR-SUPERMARKT
v.l.n.r boven: Jan Schotanus, Lineke Derksen, Sjoerdje de Wit, Vroukje en Henk Berkenbosch, Bauke van der Iest.
Onder: Simon van Reken en Annie Kooistra.

De fruitafdeling in de vernieuwde supermarkt.

KORTE STAMBOOM
KIRKENIR/KIRKENIER

I. Wobbe Rinzes
doet op 10 mei 1804 belijdenis te Beetsterzwaag.
Hij is boer te Beets.
Huwt 28 april 1782 te Beets of Beetsterzwaag met
Antje Douwes
afkomstig uit Boornbergum of Smalle Ee.
Kinderen: 11 o.a.
1. Rinse, geb. 16 aug. 1783, gedoopt 7 sept. 1783 te Beets.
Aantekening: De moeder heeft 6 weken vóór de geboorte pokken gehad. Te zijner tijd moet bewezen worden dat het kind niet besmet is.
4. Kornelis, geb. 1 maart 1789, gedoopt 29 maart 1789 te Beets.

II.4. Kornelis Wobbes Kirkenir
Kornelis heeft op 11 febr. 1812 voor de Maire van de gemeente Beetsterzwaag de familienaam KIRKENIR aangenomen.
Geboren 1 maart 1789 te Beets
Overleden 10 februari 1866 te Beetsterzwaag.
Huwt 30 september 1814 te Beetsterzwaag met
Antje Alberts Hofma
dochter van Albert Beerends Hofma en Froukjen Baukes Plantinga.
Geb. ca. 1793 te Beetsterzwaag
Overl. eind 1875 te Beetsterzwaag.
Kinderen: 6 o.a.
Albert, geb. 17 febr. 1819 te Beets.

III.2. Albert Kornelis Kirkenir
Geb. 17 febr. 1819 te Beets
overl. 22sept. 1887 te Beetsterzwaag
arbeider
Huwt 15 mei 1846 te Beetsterzwaag met
Jantje Hendriks Huisman
dochter van Hendrik Jaspers Huisman en Aafke Pieters Kuipers.
Geb. 19 aug. 1814 te Beetsterzwaag
Overl. 19 aug. 1881 te Beetsterzwaag
kinderen: 4 o.a.
4. Hendrik, geb. 16 sept. 1857 te Beetsterzwaag.
Met deze Hendrik komt er verandering in de schrijfwijze van de familienaam: Kirkenir wordt ineens Kirkenier.
Waarschijnlijk een verschrijving van de ambtenaar van de Burgerlijke Stand. Volgt IV.4.

IV.4 Hendrik Alberts Kirkenier
verver
Geb. 17 sept. 1857 te Beetsterzwaag.
Overl. 18 juli 1940 te Leeuwarden
Huwt 19 juni 1884 te Beetsterzwaag met
Aaltje Huisma
dochter van Auke Johannes Huisma en Durkje Jelmers de Vries.
Geb. 31 maart 1860 te Drachten
Overl. 6 maart 1944 te Leeuwarden
Kinderen : 6 o.a.
1. Albert, geb. 24 okt. 1885 te Beetsterzwaag.
3. Auke, geb. 18 maart 1889 te Beetsterzwaag.

Hendrik Alberts Kirkenier neemt op 2 nov. 1896 een lening bij Jan Zoovele te Drachten (Notaris W. van Blom, Drachten)
Op 19 maart maken Hendrik Kirkenier en zijn vrouw Aaltje Huisma hun

testament bij notaris K. Keuning te Beetsterzwaag.
Op 2 nov. 1909 neemt Hendrik Kirkenier weer een lening bij Jan Zoovele te Drachten.

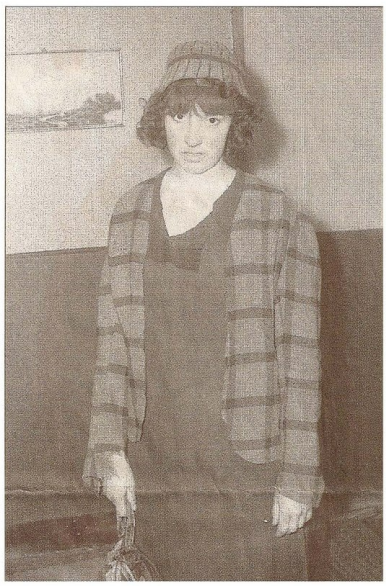
V.1. Albert Kirkenier
huisschilder
Geb. 24 okt. 1885 te Beetsterzwaag.
Overl. na 1940
Huwt 30 dec. 1909 te Beetsterzwaag met
Antje Jansma
dochter van Jeen Jansma en Trijntje Jans van der Schaaf.
Geb. 7 nov. 1886 te Lippenhuizen
Overl. 21 aug 1925 te Beetsterzwaag.
Na het overlijden van zijn eerste vrouw is hij gehuwd met M. Oudejans

Op 27 jan. 1914 maken Albert Kirkenier en zijn vrouw Antje Jansma hun testament bij notaris K. Keuning te Beetsterzwaag.
Op 19 mei 1921 richten Hendrik en Albert Kirkenier een Vennootschap onder Firma op bij notaris R. Zijlstra te Beetsterzwaag.
Op 31 jan. 1925 neemt Albert Kirkenier een hypotheek bij de gemeente Opsterland voor de aankoop van een huizinge en een perceel bouwgrond te Gorredijk van ƒ 1000,=.

V.3. Auke Kirkenier
winkelier en verver
Geb. 18 maart 1889 te Beetsterzwaag.
Overl. 4 apr. 1943 te Beetsterzwaag.
Huwt 21 mei 1914 te Beetsterzwaag met
Martje de Jong
dochter van Frans de Jong en Jantje Dijkema
Geb. ca. 1889 te Sint Annen
Overl. 12 dec. 1928 te Beetsterzwaag.
Huwt 2 op 16 mei 1930 met
Trijntje Feenstra
geb. 9 juli 1890
overl. 3 juni 1978
Kinderen (1e huwelijk)
1. Jantje Dieuwke, geb. 9 juni 1915 te Beetsterzwaag
2. Hendrik, geb. 1921 te Beetsterzwaag (volgt VI.2)

Op 17 dec. 1920 neemt Auke Kirkenier een lening bij de Nationale Hypotheekbank te Amsterdam.

VI.2 Hendrik Kirkenier
geb. 1921 te Beetsterzwaag
overl. 17 apr. 2001
gehuwd met
Elisabeth van der Werff
geb. 3 okt. 1926 te Huizum
overl. 28 mei 2009 te Drachten
kinderen:
1. Josina Elisabeth , geb. 23 mei 1953 te Beetsterzwaag
2. Auke Jan, geb. 14 sept. 1955 te Beetsterzwaag

Leeuwarder Courant

3 juni 2009

Lysbeth van der Werff (1926-2009)

Elkenien woe de Heidepyk sjen

Beetstersweach – 'Us Heidepyk is net mear' stie der yn de advertinsje dy't har bern setten. Lysbeth van der Werff, de ras spylster, is tongersdei foar Pinkster yn de âldens fan 82 jier ferstoarn. Hjoed krige se, sa 't de bern ha woene, "noch ien kear in iepen doekje" yn It Buorskip op 'e Sweach.

Lysbeth van der Werff waard op 3 oktober yn 1926 berne te Huzum as dochter fan in skuonmakker. Barend van der Veen fan it Lyts Frysk Toaniel wie har ûntdekker. Nei't er har yn it lêste oarlochsjier as jong famke spyljen sjoen hie yn it lekespul fan de Huzumer tsjerke, frege hy har koart nei de befrijing oft se mei syn selskip op 'en paad woe. De jonge Lysbeth wie sa fereare dat se fan skrik har teekopke falle liet. Mar hy hie har talint goed sjoen. Lysbeth sette har rollen yn de stikken mei in sosjale ynslach, skreaun troch Barend van der Veen sels, libbensecht del. Har earste grutte rol wie yn 1947 dy fan Rebecca, in Joadske frou dy't fereale rekke op in net-Joad en doe foar de kar stie: kieze foar him of foar har folk; se besleat ta it lêste en troude net. Har twadde grutte rol soe legindarysk wurde en wie har troch Barend op it liif skreaun: "De Heidepyk", in op 'Pygmalion' fan George Bernard Shaw inte komeedzje oer in ienfâldich famke fan de heide, Yfke dy't op oanstean fan in dûmny sa út de klinte helle wurdt om te tsjinjen by de bûterdirekteur en yn syn húshâlding 'kultivearre' wurde moat. Se hat it stik wol 550 kear spile, elkenien woe de Heidepyk sjen en foaral de taal hearre dy't se útsloech: "Bliksem, ik brân my de bek!" Sechtich jier letter rôpen de minsken it har noch nei, om har hearre te litten dat se it altyd ûnthâlden hiene. 'De Heidepyk' krige mei 'In têst mei stuorkes' noch in ferfolch, dat minder súkses hie. Nei har trouwen sette Lysbeth van der Werff har nei wenjen yn Beetstersweach, dêr't sy en har man in Spar-winkel hiene. Dat wie net te kombinearjen mei toaniel, ornearre har man en dat wie se wol mei him iens. Se naam ûntslach by it Lyts Frysk Toaniel. Mar it bloed krûpt wêr't it net gean kin, dat it duorre net lang of se ferruile man en winkel foar it Sweachster Iepenlofttoaniel, dat doe ferneamd wie om syn stikken út it wrâldrepertoire. Se skittere yn stikken fan skriuwers as Friedrich Schiller ("Wilhelm Tell"), Arthur Miller ("Dea fan in hannelsreizger"), Friedrich Dürrenmat ("In ingel yn Babylon") en Bertolt Brecht ("In minske sûnder wryt en slyt"). Nei't it Sweachster iepenlofspul ophâlde, fûn se har draai by it iepenlofspul fan Burgum, dêr't se yn alderlei grutte en lytse rollen wol sa'n tritich kear meidien hat. Dêrnei figurearre se noch sân kear yn it iepenlofspul op 'e Himrik, twa jier ferlyn foar it lêst yn "It wûnder fan Weinterp". Se stie ynskreaun by in castingburo en hat fan gefolgen ek geregeld yn lytse figuranteroltsjes te sjen west yn films en tv-searjes.

Anita Terbeek in haar nieuwe galerie in Beetsterzwaag waar ze zich toelegt op figuratieve kunst

Galerie Terbeek draait om kunstenaars

door Sytse Singelsma

"De kunstenaars bepalen uiteindelijk of je bedrijf draait of niet," zegt Anita Terbeek. Onlangs opende ze een nieuwe galerie in Beetsterzwaag.

Anita Terbeek studeerde af in de cultuurwetenschappen, woonde lang met haar man in het buitenland en opende tien jaar geleden haar eerste galerie. Dat was in Kropswolde. Daarna volgde nog een poos een galerie in Echtenerbrug, maar sinds eind vorig jaar zit ze in het vroegere pand van een meubelzaak aan de Hoofdstraat van Beetsterzwaag. Er zijn schilderijen en beelden te zien op niet minder dan 400 meter vloeroppervlak. De nieuwe galerie was een gok in onzekere tijd. "Een galeriehouder die zegt dat hij niets van de crisis merkt liegt," zegt Terbeek. Zelf heeft ze een goed jaar achter de rug, maar haar ervaring is dat het meer inspanning kost dan vroeger om een werk te verkopen.

"Toen zeiden de mensen: Mooi, pak maar in, ik neem hem mee. Nu moet je vaak meer praten en uitleggen voor mensen tot een aankoop besluiten. En je moet meer service bieden, bijvoorbeeld door het werk bij de mensen thuis te laten zien."

Particulieren zijn tegenwoordig de belangrijkste kunstkopers. Bedrijven, die een groot werk zoeken voor in hun hal of kantoren, haken eerder af, is de ervaring van Terbeek.

Terbeek brengt het werk van zo'n vijfentwintig kunstenaars, afkomstig uit Nederland, maar ook vaak uit het buitenland. Van allemaal is er permanent werk in de galerie te zien, zes of zeven maal per jaar wordt één van hen extra onder de aandacht gebracht met een solotentoonstelling. De eerstkomende is er een van fijnschilder Martin Sijbesma, een van de weinige noordelijke kunstenaars, die aan de galerie verbonden is.

De galeriehoudster ziet zichzelf vooral als een vertegenwoordiger van haar kunste-naars. "En dat betekent dat je meer moet doen dan het werk enkel en alleen in je eigen zaak te laten zien. Je moet proberen een kunstenaar verder te brengen door hem ook in de rest van het land te laten zien.

Ze doet dat al tien jaar door met werk van haar kunstenaars belangrijke kunstbeurzen te bezoeken. Zo staat ze onder meer op de beurzen van Naarden, Den Bosch en Rotterdam. Om een jonger publiek te bereiken neemt ze ook deel aan de Affordable Art Fair in Amsterdam, waar de werken niet meer dan € 5000 mogen kosten.

Terbeek legt zich toe op figuratieve schilderkunst. "In het begin had ik ook abstracte kunst, maar die heb ik afgestoten naarmate de tijden slechter werden. Abstract hoort voor het gevoel van de mensen bij een florerende samenleving. Nu de tijden slechter worden grijpt men terug op de zekerheid van de figuratie."

Leeuwarder Courant

21 juli 2012

HOOFDSTRAAT 44

1832 Fedde Tjeerds Posthumus is eigenaar / bewoner. Hij is **notaris** en geboren te Beetsterzwaag, alwaar hij op 22 mei 1785 gehuwd is met Hiltje Berends van Beetsterzwaag. na haar overlijden huwt hij voor de tweede keer op 29 mei 1791 met Antje Pytters van Beetsterzwaag. bij haar krijgt hij 7 kinderen.

1849 Fedde Posthumus woont nog steeds op deze plaats. Hij overlijdt hier op 25 februari 1855 op 87-jarige leeftijd. Zijn vrouw is dan al overleden.

1855 Sake Sjoerds Bijlsma, arbeider, woont dan met zijn vrouw Antje de Graaf en vier kinderen in deze woning.

1885 De woning lijkt te zijn afgebroken, want in 1885 wordt een bouwterrein te Beetsterzwaag aangeboden door notaris Keuning: *Hij zal finaal verkoopen: een zeer geschikt bouwterrein in de gebuurte van Beetsterzwaag tusschen de eigendommen van dokter Prakken en G. Faber. Geboden f375,=.*
Het nieuwe huis is ontworpen door architect Luitje de Goed te Beetsterzwaag.

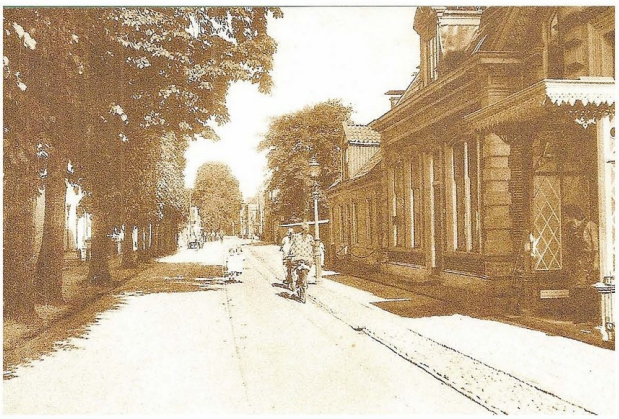

1890 Aanbesteding van het bouwen van een burgerwoning voor de heer J. van der Vegt. Architect L. de Goed.

1910 Franciscus Hayonides van der Meulen, secretaris van de gemeente Opsterland , woont op dit adres.

De woning is steeds een burgerwoning geweest tot:

1994 Kijlstra en Brouwer architectenbureau vestigt zich op dit adres.
Het **architectenbureau** was eerder gevestigd op Hoofdstraat nr. 118.

Buurt Beetsterzwaag vóór 1930. Rechts de portiek van het Eysingahûs. Achter de fietsers de tuinmuur van het Eysingahûs, die in 1930 is afgebroken. Achter die muur de walnotenboom in de Eysingatuin. De meisjes op de straat zijn Hinke Schroor en Jenny Wierda. Ansichtkaart uitgegeven door D.B. Schroor. Coll. Thom Vellinga.

Buurt Beetsterzwaag vóór 1895. Hotel De Herder moest nog gebouwd worden op de plaats van het witte huis links. Rechts de zgn. "Weduwenkamers", waar de Van Lyndens en Lycklama's hun vrouwelijk personeel lieten wonen als ze op leeftijd waren. Coll. Ernst Huisman.

HOOFDSTRAAT 46

"It Eysingahûs"

18de eeuw De familie Hemminga bewoont hier een groot huis. Op de kaart heet het "Hemmema".

1829 Jhr. Binnert Philip van Eysinga, **houtvester**, woont hier met vrouw en kinderen vanaf 1811.

1835 Jhr. Binnert van Eysinga overlijdt. Zijn weduwe Eritia barones van Lynden blijft hier wonen tot haar overlijden in 1856.

1861 Reinhard baron van Lynden bewoont met zijn vrouw Maria barones van Pallandt het huis.

Jhr. Tinco Martinus Lycklama à Nijeholt erft het gebouw.

1870 Jhr. Tinco Lycklama vervangt het westelijk deel van het oude huis door een nieuw gebouw. Hij vestigt hierin zijn **Museum van Oudheden.**

1872 Op 5 mei 1872 sluit het museum zijn deuren en wordt het overgebracht naar Cannes in Zuid-Frankrijk.

1874 en 1875 Woonhuis met als huurders Mr. Derk Dumbar en Alexander Jaques Manie Bake, **griffiers** bij het kantongerecht.

1877
Het oostelijk deel van het oude Eysingahûs wordt afgebroken. Op 25 oktober is er een veiling van: kozijnen, ramen, deuren, planken, spanten, eenige gekapte boomen, kippenhok, marmeren schoorsteenmantel enz.

Op 1 november: Verkooping van eiken en grenen balken, zolder- en vloerplanken, spanten, deur- en raamkozijnen, blinden, blauwe en marmeren vloerstenen en verdere afbraakgoederen van het Eysingahuis.

Op 8 november: Verkooping: ramen, kozijnen, deuren 30 stuks, balken van onderscheidene lengte, zolder- en vloerplanken, pomp met koperen kranen, gootsteen en verder toebehoren, geele en roode steen.

1877/1878 Een nieuwe woning wordt tegen het Eysingahûs aangebouwd.

1878 Bewoond door Teunis Klaas Prakken, **geneesheer.**
Zijn standplaatsen waren achtereenvolgens Veenhuizen, Ureterp en Beetsterzwaag. door zijn vriendelijke en humane omgang met zijn patiënten gedurende een reeks van jaren, heeft hij zich bij de ingezetenen alhier niet alleen, maar ook uit de omliggende dorpen, zeer bemind gemaakt. Onverschillig welk uur hij in zijn nachtrust werd gestoord, steeds was de werkzame en ijverige geneeskundige bereid aan ieder de behulpzame hand te bieden. In 1891 was hij 40 jaar in dienst als geneesheer. Op 1 november 1897 overleed hij na een langdurig lijden op 69 jarige leeftijd. Zijn schoonzoon Thomas de Groot nam in 1895 de praktijk van hem over.

1895 Bewoond door Thomas de Groot, **arts.**
Uit de Drachtster Courant van 12 maart 1902: Beetsterzwaag 8 maart. Heden wilde onze geneesheer met paard en rijtuig van Drachten naar ons dorp terugkeren, toen even buiten genoemde plaats een van de leidsels brak. Het paard schrok en geraakte aan het hollen, waardoor nog een en ander van het tuig brak en het paard van de wagen losging. Het rijtuig liep in volle vaart tegen een boom, door welke schok de inzittende er uit viel en zich verwondde aan hoofd en arm. De knecht die op de bok zat, kwam er

goed af. Het paard werd bij het Zuider tolhek gegrepen. Het tuig en vooral de wagen bekwam al enige schade.
De heer Geertsma uit Ureterp haalde in 1961 herinneringen op aan een bezoek aan de doktersprakijk. Omstreeks 1900 konden patiënten uit Ureterp en Siegerswoude terecht bij dokter De Groot in Beetsterzwaag of dokter Rikkers Fischer uit Drachten. Op spoedige medische hulp kon niet worden gerekend, want beide doktoren gebruikten als vervoermiddel paard en wagen. Dokter De Groot schafte in 1913 zijn eerste auto aan. Als hij bij de familie Geertsma in Ureterp een visite had afgelegd, moesten nog diezelfde dag (als het dringend was) en anders de volgende dag de medicijnen van Beetsterzwaag worden gehaald. Natuurlijk te voet, tenminste als je geen kans zag achterop een wagen een eindweegs mee te rijden. Als hij uiteindelijk bij dokter De Groot aankwam, de stoep opstapte met het baldakijntje, brak het grote moment aan. Een trek aan de bel, waarna een rinkelend geluid in de gang weerklonk. Een dienstbode met een mooi wit kapje op het hoofd opende de deur. En na mijn: "Ik soe in drankje foar ús heit helje", mocht ik door die geweldig grote gang naar de apotheek gaan. Hier was mevrouw De Groot druk bezig medicijnen klaar te maken, poeders dicht te vouwen, of met een nap en vijzel pillen te maken. Met bewonderenswaardige vlugheid vouwde zij prachtige papiertjes om de kurk van de flesjes. Meestal kreeg ik drie of vier drankjes mee op de terugreis voor andere patiënten. Dit bracht vijf of tien cent per stuk op. Men begrijpt dat onze dokter een zeer bezet leven had; temeer, omdat hij naast Beets vermoedelijk ook Boornbergum tot zijn rayon kon rekenen.. en dat alles "bereisde" hij met paard en wagen en zijn trouwe voerman Beiboer. Geen wonder dat toen de kwakzalverij hoogtij vierde. Gelukkig is onze medische verzorging veel vooruit gegaan. Bijna altijd kan tegenwoordig direct hulp worden geboden. Hiervoor kunnen wij dunkt mij niet dankbaar genoeg zijn.
Dokter De Groot was één van de bestuursleden van de oprichting van de Vereniging "Plaatselijk Belang" in 1903. Hij was ook geneesheer van de Corneliastichting. Hij heeft veel gedaan voor de wijkverpleging en vooral ook voor de kinder-herstellings-vakantiekolonies. In 1908 werd op voorspraak van de dokter gezorgd dat wegwerkers werd opgedragen dat de bestaande paden langs de bestrate gedeelten der wegen goed in orde werden gebracht en goed onderhouden. Ook de melkbussen mochten niet te dicht aan de rand van de weg worden geplaatst. Dit alles voor de veiligheid van de wielrijders en wielrijdsters.
Mevrouw De Groot-Prakken werd in 1917 benoemd tot regentes van de Van Teyens Fundatie.
In 1920 werd door de fanfare de heer De Groot een serenade aangeboden voor zijn 25-jarig jubileum in Beetsterzwaag. Een jaar later sloeg de bliksem in de apotheek van dokter De Groot. Een begin van brand kon spoedig worden geblust.

1922 Bewoond door Hendrik Willem Bremer, **arts**.
Hij vestigt zich als arts ten huize van dokter De Groot. Spreekuur is 's voor middags van 8.30 – 9.30 uur. In 1930 krijgt hij eervol ontslag in verband met een langdurige ongesteldheid hij vertrekt met zijn gezin naar Groene Kan, gemeente Maartensdijk in Utrecht.

1929 Wegens ziekte van dokter Bremer heeft de bekende **dichter-arts** Slauerhoff enkele weken waargenomen als arts te Beetsterzwaag. Zie het artikel over hem.

1930 De heer F. Pasma is benoemd tot gemeentegeneesheer voor het ressort Beetsterzwaag.
Pasma vestigde zich als 25-jarige als arts te Beetsterzwaag. Hij trouwde met de uit dit dorp afkomstige Trijntje Velde, dochter van boer Ype Velde wonend aan de westzijde van Lauswolt. Landelijke bekendheid kreeg de huis- en latere schoolarts vanwege zijn baanbrekend onderzoek naar de bestrijding van krop. In 1947 promoveerde Pasma op dit onderwerp, nadat hij als schoolarts regelmatig met de gevolgen van krop geconfronteerd werd. De vergroting van de schildklier waardoor een groot gezwel aan de hals ontstaat, bleek door toevoeging van jodium aan het brood eenvoudig te bestrijden. Zijn onderzoek bij TNO resulteerde in 1957 in een richtlijn voor warme bakkers die daarna Jozo-keukenzout gebruikten in hun brood. Na zijn pensionering in 1967 legde Pasma zich toe op de naïeve schilderkunst en houtsnijwerk. Vooral als schilder van Friese taferelen maakte hij in de jaren zeventig naam. De huisarts blonk vooral uit in het schilderen van volksgebruiken en ijstaferelen. Pasma is overleden in 1994.

1937 -1971 Woonhuis en **politiebureau**.

Ca. 1965 Woonhuis van fam. Fockema Andreae.

1971 **Onderwijskundig adviesbureau**.

1994 -1999 **Galerie "De Ooggetuige"**, van Klaas Marks en Mieke de Groot. De naam van de galerie duidt op het bovenlicht van de toegangsdeur, dat de vorm heeft van een oog.

2003 Weer woonhuis. Bewoond door M. van der Lei.

Nog een oude foto van het Eysingahûs uit de collectie van Thom Vellinga. Foto A. Sybenga.

Voor de deur de bijzondere portiek.

Slauerhoff op 'e Sweach

Het Eysingahûs, Hoofdstraat 46, is vanaf 1870 zestig jaar lang door doktoren bewoond geweest. De meest bekende en wellicht ook besproken arts was wel de dichter-dokter Jan Jacob Slauerhoff, die van 1 juni tot 1 augustus 1929 in het Eysingahûs zou waarnemen voor dokter Bremer, die door tuberculose een tijdje in Davos moest kuren.
Er doen wilde verhalen de ronde over Slauerhoff, die de indruk geven dat hij achter alles aanzat wat een rok droeg. Maar het is niet ondenkbaar dat de jonge vrouwen in het kleine burgerlijke Beetsterzwaag evenzeer moeite deden om bij hem in de buurt te komen. Hij was immers jong en ongetrouwd.
In elk geval is zeker dat Slau, zoals hij door vrienden werd genoemd, meer dan gewone belangstelling had voor Aaltsje, een achttienjarig meisje met een prachtig bos haar uit het naburige Nij Beets. Aaltsje werkte twee dagen per week in het Lycklamahûs voor twee gulden per dag. Als Slauerhoff haar wilde zien, dan smeet hij zijn fiets tegen het hek en liep achterom om een praatje te maken. Ook fietste hij wel eens met haar mee richting Nij Beets. Een tegenvaller voor de Sweachster meisjes, die Slauerhoffs aandacht moesten afstaan aan een Beetster arbeidersmeisje.

De eerste kennismaking met Aaltsje was in Nij Beets waar Slauerhoff, rijdend in de Ford van dokter Bremer, pech kreeg met de auto, waar overigens regelmatig iets aan mankeerde.
Slauerhoff belde aan bij het huis van Aaltjes ouders om een fiets te mogen lenen en kreeg die van Aaltsje mee. Toen hij die later terugbracht deed hij er een doos bonbons bij.
Slauerhoff kwam veel in Nij Beets. Het was zijn belangrijkste werkterrein door de armenpraktijk. Vaak kwam hij voor een praatje en een kopje koffie bij de in politiek en literatuur geïnteresseerde ouders van Aaltsje, waar dominee Domela Nieuwenhuis Nijegaard ook geregeld te gast was.
Maar ook kon het gebeuren dat Slauerhoff niet op of om keek als hij langs het huis kwam en zelfs niet eens groette.

Op een dag, toen Aaltsje niet thuis was, kwam Slauerhoff vragen of Aaltsje mee wilde naar een kennis van hem in Sint Nyk (Nicolaasga), waar ze ook zouden eten. Die uitnodiging werd graag aangenomen.
In Sint Nyk woonde de dichter Jacques Bloem met zijn vrouw Clara Eggink en hun tweejarig zoontje. Aanleiding voor het bezoek was een brief van Bloem aan Slauerhoff waarin hij op 6 juni 1929 Slau z'n waarneming in Beetsterzwaag 'een verrassing der verrassingen' noemde. Bloem en zijn vrouw waren erg blij een vriend in deze vriendenloze provincie te krijgen'. Ze waren benieuwd wat Slauerhoff's redenen waren om de zeeën te ruimen voor het veld. Boven zijn brief schreef Bloem:
"Die 'k aan een gier geklemd dacht, zwevend over de Andes,
Of snaren toklend aan den langoureuzen Taag (= een rivier in Portugal)
Verkrachtend te Parijs, of zwervend langs de Landes,
Is nu godbetert arts in 't Friesche Beetsterzwaag."

Voor Aaltsje was de reis al een sensatie, maar het bezoek in het grote huis in Sint Nicolaasga niet minder. Door de zenuwen durfde ze niets te zeggen als haar iets gevraagd werd, maar ze nam alles goed in zich op. Bloem liet haar een deel van het huis zien en schonk haar een paar meisjesboeken.
Er was nog een gast in huize Bloem. Een getinte man, waarvan Aaltsje de naam niet kende. Het was de schrijver Eduard du Perron.
Na een drankje ging men aan tafel en kreeg Aaltsje voor het eerst in haar leven soep. Zoiets kwam in een Beetster huishouding niet voor. Aaltsje at maar heel weinig.
Clara Eggink schreef over Slauerhoff:
Onbekende meisjes voerde Slauerhoff met zich mee of dat de gewoonste zaak van de wereld was en Jacques en ik vroegen ons lachend af wat Beetsterzwaag daar wel van zei.

Op de terugweg reed ook Du Perron mee op de achterbank van de Ford. Aaltsje kon niet alles verstaan wat de mannen tegen elkaar zeiden. Waarschijnlijk spraken ze Frans. Dat was in het grote huis ook een paar keer gebeurd.
Aaltsje herinnert zich Slauerhoff als een alleraardigste vent, heel gewoon en iemand die over allerhande zaken met je kon praten. Nooit uit op intiem contact. Toch moet Slauerhoff voor Aaltsje zeker wat gevoeld hebben.
Een aantal dagen na dit uitstapje kwam een politieagent bij Aaltsje haar ouders aan de deur. Ze was niet thuis en de man is later niet

weer langs geweest. Aaltsje vermoedde dat het te maken kon hebben met het roekeloze rijgedrag van Slauerhoff.
Clara Eggink schrijft:
In de tijd van St. Nicolaasga kwam hij aanrijden in het Fordje van de dokter die hij verving. Daar reed hij mee op een wijze om je hart bij vast te houden; gewoonlijk achterstevoren zittend om te kunnen praten.
Maar het politieonderzoek kon ook verband houden met de praatjes die in de Sweach rond gingen over zijn zedelijk gedrag. In een brief van dominee Hille Ris Lambers (uit Jorwerd) , geschreven drie weken na het vroegtijdig vertrek van Slauerhoff uit Beetsterzwaag staat:
….dat gij met ongenoegen daar uit Beetsterzwaag waart heengegaan. En wel:omdat gij met vrienden daar fuifde tot laat in de nacht of ook 's avonds uitging. En dan: dat gij u vergrepen hebt aan een meisje aan de weg ergens in de landstreken …. Ik wil het aanstonds niet geloven,maar waarheid bovenal ….
Het antwoord van Slauerhoff is niet bekend. Op 2 augustus schrijft de dominee: *Het deed mij veel genoegen je brief te ontvangen. Minder om de rijksdaalder, die ik voorgeschoten had, dan om de uiteenzetting, waar de onaangename verhalen tot belachelijke proporties ineen krompen.*

Van de genoemde misdragingen is bij de Sweachsters die Slauerhoff hebben meegemaakt niets bekend. Ook een latere waarnemer heeft nooit verhalen in die geest gehoord van mevrouw Bremer, de doktersvrouw.
Door alle trammelant heeft Slauerhoff, die van 1 juni tot 1 augustus zou waarnemen, maar vijf weken dienst gedaan in Beetsterzwaag.

Jan Jacob Slauerhoff en zijn vrouw Darja Collin (balletdanseres en balletschoolhoudster), gehuwd in september 1930. Foto 1934.

Bron:

Slauerhoff op 'e Sweach, door Ernst Huisman november 1982
Bewerkt door Sijanda Jelsma, april 2007.

HOOFDSTRAAT 48

Foto van het Eysingahûs in 2012

1878 Hendrik Eggink, **veearts** bewoont als eerste het nieuwe huis. Eggink was gehuwd met Mentha G. Koopmans uit Beetsterzwaag.

1937 Hendrik Eggink overlijdt op 26 november 1937. Het huis werd verkocht

1937 Toen het pand in de verkoop kwam had Jan de Haan er wel belang bij. Hij woonde toen nog naast de bakker met zijn huishoudster Aaltje de Leeuw.
Jan de Haan, was **fabrikant van mineraalwater en bierbottelaar.** Thom Vellinga herinnert zich van zijn grootvader Coenraad Loopstra dat hij spuitwater dronk bij het eten. Dit was afkomstig van Jan de Haan. Toen het boek "Abbingawâld" , sleutelroman van Beetsterzwaag uitkwam, wilde De Haan het wel lezen, maar niet kopen. Van zijn buurman Lolke Wierda, de boekhandelaar, kreeg hij dit toen te leen. Jan moest natuurlijk wel weten hoe hij er in het boek vanaf kwam. Jan is overleden op 13 januari 1964. Aaltje verhuist in 1970 naar Mildam naar een kleine bungalow. Zij was een vrouw die niet in het verleden bleef hangen. Ze bleef goed op de hoogte van de politiek en het voetbal. Zij overleed op 22 augustus 1991 en werd naast Jan Foppe de Haan op het kerkhof van Beetsterzwaag begraven op regel 12.

1973 Het pand wordt verbouwd tot politiebureau. Er moest in die tijd een zendmast worden neergezet. Politie Bosma verwonderde zich over het volgende bericht: De zendmast moest worden verplaatst van Opsterland naar Beetsterzwaag. Bosma kon smakelijk vertellen over de verschillende gebeurtenissen. Iemand die in de sloot gereden was en probeerde er aan de andere kant weer tegen de wal op uit te rijden. De autolampen schenen daarbij in de lucht. Alleen uit de sloot komen lukte niet. Bijeenkomsten van de reservepolitie werden gehouden op de kazerne te Gorredijk. Hierbij hoorden ook schietoefeningen, die werden uitgevoerd op de schietbaan te Katlijk, bij Heerenveen.

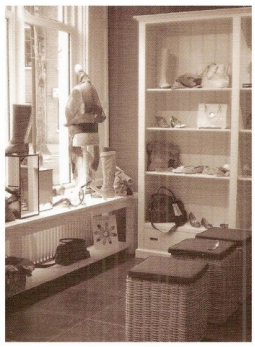
1984 Verbouwing van het politiebureau voor *f*610.000.

1991 Op 15 april wordt de eerste paal geslagen voor een nieuw politiebureau aan het Merkelân. De nieuwbouw kost *f*5.500.000,=.

1992 Op 24 juni wordt het nieuwe politiebureau geopend door de Minister van Binnenlandse Zaken, Ien Dales.

1994 Jacob Dijkstra vestigt in dit pand zijn bedrijf: **Dijkstra Management Consult.**

2009 De echtgenote van Jacob Dijkstra, Marian Dijkstra richt in de voormalige garage van het huis samen met Baukje Buruma een **boetiek** in onder de naam **Si-taly**.

Italiaanse mode in Beetsterzwaag

Bij de verbouwing tot politiebureau was in de ruimte, die nu boetiek is, een meldkamer ingericht waarbij de deuren verdwenen en er een groot raam in werd geplaatst. (Zie de onderstaande tekening)
Bij de verbouwing tot boetiek zijn de deuren weer teruggekeerd, waardoor de oude situatie is hersteld.

Illustratie bij een artikel in de Drachtster Courant, januari 1984.
In het artikel stond dat met de ver- en nieuwbouw een bedrag van 610.000 gulden was gemoeid, waarbij van het Ministerie van Binnenlandse zaken een maximale vergoeding van 5 ton terug zou worden gekregen, zodat er voor de gemeente uiteindelijk bijna 95.000 gulden resteerde.

HOOFDSTRAAT 50

Links de Gekroonde Valk, bierbottelarij van Willem Dekker, daarnaast het huis van veearts Egginк; het hoge huis is het Eysingahûs. Aan de overkant het Beauforthuis, waar Jan de Haan zijn stremselfabriekje en bottelarij van mineraalwater en bier had. Enige tijd is het een ziekenhuisje geweest van Freule De Vos van Steenwijk. In 1950 afgebrand en afgebroken. Collectie Thom Vellinga. Uitgave: U.J. Wierda.

1832 – 1848 Lieuwe Hendriks Hemminga, **timmerman**, bewoont het huis op deze plaats met zijn vrouw Suardina Jacobus Posthuma. Lieuwe overlijdt in 1834, Suardina in 1848. Zij zijn ca. 1795 gehuwd. Hun 6 kinderen zijn geboren tussen 1796 en 1811. (Zie verkoopakte geheel onderaan dit stuk)

1849 – 1859 Het huis wordt bewoond door Hylkjen Wobbes Idzinga, weduwe van Van den Bosch, arbeidster,
en Durk Geerts Schroor, **molenaar**, gehuwd met Engeltje Faber.

1880 – 1916 **Bierbottelarij "De Gekroonde Valk"** van Willem Theodorus Dekker. Hij gebruikte de tuin achter de ringmuur. Hij verkocht een glaasje bier voor 6 cent. Iedere morgen bracht hij met de hondenkar een bakje met flesjes bier naar herbergier Van Wely, voormalig koetsier van de baron Van Harinxma thoe Slooten, in het Witte Huis te Olterterp.
Beetsterzwaag, 27 oktober 1904 (Nieuwsblad van Friesland) Het knechtje van bierbottelaar Dekker alhier, die de hond van zijn patroon sarde, kreeg een geduchte beet in den neus, zodat geneeskundige hulp moest worden ingeroepen. De woning van Dekker was ook een onderkomen van kostgangers.
De vrouw van Willem Dekker stierf in 1909; Willem zelf in 1916.

1916 11 april Nieuwsblad van Friesland: Als opvolger van den heer W. Dekker hebben wij voor den verkoop van Van Vollenhoven's en Heineken's Bieren voor Beetsterzwaag en omstreken aangesteld de heer L.U. Smit te Beetsterzwaag dien wij met vertrouwen durven aanbevelen. B.J. Kuipers & Co. Hoofdagenten, Leeuwarden.
Deze Libke Smit was voordien huisknecht geweest bij Maurits van Harinxma thoe Slooten, die in "Frisia State" in Olterterp woonde, tegenover het Witte Huis

1930 – 1941 Dirk S. Wierda woont hier met zijn gezin. Hij heeft hier een **winkel in galanterieën/ huishoudelijke artikelen.**

Dirk Stefanus Wierda ***Janke Wierda – van der Veen***

In 1929 koopt Dirk Stefanus Wierda huis, erf en tuin voor ƒ 3931,-- . Wierda was afkomstig uit Gorredijk. Hij was weduwnaar en is getrouwd met weduwe Numan, afkomstig uit Beetsterzwaag. Zij was weduwe van Wieger Numan en verhuisde in 1918 naar Gorredijk. In 1930 is het woonhuis verbouwd tot woon- en winkelhuis. De architect is H. Wiersma. In augustus van dat jaar volgt de volgende uitnodiging bij de Sweachsters in de bus:
Hiermee hebben wij de eer, U in kennis te stellen, dat wij onze nieuwe zaak in: GALANTERIEEN HUISHOUDELIJKE EN LUXE ARTIKELEN aanstaande donderdag 21 augustus denken te openen. Het jarenlange vertrouwen van voorheen, onder de naam WED. NUMAN, mag naar wij hopen, aanleiding wezen tot nieuwe of vernieuwde begunstiging.
Beleefd aanbevelend D.S. WIERDA.
Vanaf 1931 zijn er door de heer Wierda ansichtkaarten uitgegeven. Op de kaft van het eerste album staat met witte letters geschreven: Onze Uitgaaf D.S. Wierda Beetsterzwaag. De zaak waar u prettig koopt. Hierin wordt ook vermeld wat de best verkopende kaarten waren en wanneer ze waren uitverkocht. De eerste foto's waren gemaakt door fotograaf P. Steen uit Beetsterzwaag. In 1933 wordt er ook gebruik gemaakt van opnamen van fotograaf Van der Meer uit Gorredijk.

1941 – 1969 Lolke Wierda en zijn vrouw Stien de Visser nemen de zaak van hun vader/schoonvader over en breiden de winkel uit met een **boek- en kantoorhandel**.

Stien Wierda – de Visser *Lolke Wierda*

Winkel Lolke Wierda
Links voor de ingang Tjaltje Feenstra, de winkelhulp van Lolke Wierda. Zij woonde aan de overkant. Zij is getrouwd met Halbe Slager, postkantoor-houder te Beetsterzwaag.

Wierda laat de winkel verbouwen. Links voor is de winkel; rechts voor de woonkamer, die later dienst doet als bibliotheek. De woonkamer wordt dan verplaatst naar achteren. Bij een latere verbouwing wordt de uitleen van bibliotheekboeken via de zolder verzorgd. Als je een boek geleend had uit zijn bibliotheek, kon Wierda aan je gezicht zien of je het gelezen had of niet. Uit Nij Beets was er ook animo voor de uitleen. Een inwoonster nam wekelijks zeven Wild West boeken mee.
In de vakantie moest dochter Joke Wierda boeken kaften. Het bruine kaftpapier moest meestal om het boek worden gevouwen, maar zij mocht het papier vastplakken. Leverde je rond 1951 het boek te laat in, dan was de boete 8 cent.
Het echtpaar Wierda zorgt voor boekenavonden in het dorp. Hierbij worden schrijvers uitgenodigd. Aardig is te vermelden dat de heer Belcampo (Schönfeld Wichers), zijn moeder was een âld-Sweachster, ook een keer van de partij was.
1951 11 mei: Beetsterzwaag. Secretaris V.V.V. voor microfoon. Onze plaatsgenoot de heer Lolke Wierda, maakte maandagavond voor de Noordelijke zender zijn radiodebuut. De Regionale Omroep Noord, die zich interesseerde voor “Huize Bordena”, bleek daar niet gewenst, zodat een reportage van de opening van dit tehuis voor bejaarde lieden geen

doorgang kon vinden. De heer Wierda was echter onmiddellijk bereid, als secretaris van V.V.V. Beetsterzwaag als toeristencentrum via de radio meer bekendheid te geven en op vlotte wijze vertelde deze actieve secretaris van de plannen van V.V.V., waarbij het openluchttheater een belangrijke plaats inneemt.
Eigenlijk typeert dit artikel de instelling van de heer Wierda. Promotie van het dorp stond voorop. Zijn vrouw Stien de Visser had hierbij een niet onbelangrijke rol. Zij was lid van de Nederlandse Boekverkopersbond. In deze vereniging zat van iedere provincie iemand in het bestuur. Iedere maand was er een vergadering, waar een lid per toerbeurt voor zorgde. Toen mevrouw Wierda aan de beurt was, zei haar man dat ze netjes voor de dag moest komen. Ze verscheen in nieuw Fries kostuum op de vergadering die in Lauswolt plaatsvond.
De zaak is in 1948 en 1960 verbouwd. De laatste keer werd burgemeester Harmsma gevraagd de opening te verrichten. Die gaf daar graag gehoor aan. Alleen voor de heer en mevrouw Wierda maakt hij een uitzondering, omdat zij zoveel voor de gemeenschap betekenen.
Lolke Wierda was een vlotte man. Als je iets nodig had uit zijn winkel en hij had het niet, dan ging hij het halen. Dit gebeurde dan o.a. bij Klamer en Boerma te Drachten, een winkel in huishoudelijke artikelen. In het begin vervoerde Wierda de spullen in een wasketel of tobbe achter op de fiets. Later kwam hier een Fiatje voor in de plaats. Toen dochter Joke wat ouder werd, kon zij de taken uitvoeren. Joke ging naar de Chr. U.L.O. in Drachten en kreeg de naam Joke "bakfiets". Bij Zimnik in Beetsterzwaag werden haar extra grote fietstassen aangemeten, waarin drukwerk voor Laverman, fotorolletjes enz. mee konden worden vervoerd. Na schooltijd moest Joke eerst naar de drukkerij om enveloppen op te halen of huishoudelijke artikelen van Klamer en Boerma. Vond Joke dit leuk? Nee, want de andere dorpsgenoten waren al vertrokken naar Beetsterzwaag. Zus Thea nam later de taak van Joke over en als het de dochter niet uitkwam, deed Lolke het zelf.

1969 – 1982 Piet en Winy Boersma nemen de winkel van Wierda over en is eveneens een **winkel in huishoudelijke artikelen en boek- en kantoorhandel.**

Piet en Winy Boersma-Kragt

Wat in hun winkel niet te koop was, was oorlogsspeelgoed. Beiden waren zeer actief in de Hervormde Gemeente te Beetsterzwaag.

Boekhandel Boersma / Foto Thom Vellinga

1982 – 1989 Henk Storteboom is de opvolger van Piet Boersma en noemt zijn **boekwinkel** "TARTARIN".

1989 – 1990 Thom Broekema, boekhandelaar uit Gorredijk, heeft de boekenzaak van Henk Storteboom gekocht en uitverkoop van de boeken gehouden. In 1990 heeft hij het pand aan bakker Feenstra verkocht, die de winkel heeft verbouwd tot een **snackbar-lunchroom** onder de naam **"DE GASTRO-NOOM".**

1990 – 2004 Willem Feenstra runt "DE GASTRONOOM".
2004 – 2009 Feenstra verhuurt de lunchroom.
2009 Jan Willem en Jettie Feenstra nemen de lunchroom over en verbouwen de zaak. Hij krijgt een nieuwe naam: **"'t SNACKBEARSKE"**. Er wordt nu ook vis verkocht. Het wordt een **Restaurette.**

Beetsterzwaag – "Lekker, snel en goedkoop, dat is onze formule," zeggen Jan-Willem en Jettie Feenstra, de eigenaren van Restaurette 't Snackbearske aan de Hoofdstraat 50 in Beetsterzwaag.
De nieuwe zaak verkoopt snacks, vis, ijs, belegde broodjes en plates in het voormalige pand van De Gastronoom. Negen weken zijn de eigenaren aan het verbouwen geweest en het resultaat is een lichte zaak met een moderne uitstraling. " We hebben echt alles over de kop gehad," vertelt Jan-Willem.

Mijn ouders hadden hier vroeger een zaak en daarna was het vijf jaar verhuurd. Ik ben bakker maar was op zoek naar een horecazaak. Dit kwam op het juiste moment."
Jan-Willem en Jettie wilden de zaak echt helemaal vernieuwen en daar paste ook een nieuwe naam bij: Restaurette 't Snackbearske. Restaurette staat voor zelfbediening, wat inhoudt dat klanten zelf met hun patat, ijs, koffie, belegde broodjes of vis naar het tafeltje gaan. "Daar hebben we bewust voor gekozen, want daardoor kunnen we de prijzen lager houden", zegt Jan-Willem Feenstra. "Een gezin kan hier beneden de tien euro eten. Het tweede bakje koffie of thee is altijd gratis. Er zijn verschillende plates te krijgen en als het niet op de kaart staat kunnen we altijd een menu naar wens maken.
't Snackbearske biedt ook een aantal huisgemaakte specialiteiten, zoals de berenhap, gehaktbal en een Sweachster Appelbol. "Die is echt zelfgemaakt en daarmee willen we onszelf onderscheiden."
Ook de vislievhebbers zijn niet vergeten. "Dat wilden we graag op onze kaart, want in de wijde omgeving was er eigenlijk geen vis meer te krijgen, vooral 's zondags niet. Tevens is het mogelijk om dagelijks verse gebakken vis, patat en snacks af te halen.
Achter het zitgedeelte aan de straatzijde is een grote ruimte waarvan in de zomer het dak weggeschoven kan worden. Dit deel kan ook voor feesten en partijen afgehuurd worden. In de tuin staat een grote verwarmde rokerstent met stoelen en tafels, waar men ook kan genieten van het eten en drinken dat Restaurette 't Snackbearske biedt.
In de zomer wordt de tent weggehaald en is er een groot terras aanwezig. Restaurette 't Snackbearske is geopend van 10.00 uur 's morgens tot 20.00 uur 's avonds en maandags gesloten.

2010 Jan Willem en Jettie Feenstra introduceren een lekkernij: de Roggetruffel.

Wethouder Klaas de Boer van Opsterland kon de truffel wel waarderen. Links Jan-Willem Feenstra en rechts Jettie Feenstra van "'t Snackbearske"

SWEACHSTER ROGGETRUFFEL MOET NEDERLAND VEROVEREN

Beetsterzwaag – Na de Sweachster Bol heeft Beetsterzwaag smulpapen een nieuwe lekkernij te bieden: de Sweachster Roggetruffel. De lekkernij op basis van roggebrood en kaas is een product van Jan-Willem Feenstra van restaurette 't Snackbearske in Beetsterzwaag. Feenstra wil de roggetruffel landelijk in de markt zetten, te beginnen bij de delicatessezaken en op termijn in de supermarkten. Vrijdag werd het 'borrelhapje' officieel gepresenteerd aan wethouder Klaas de Boer van Opsterland. Aan diens positieve reactie te merken, zit het wel goed met Feenstra's plannen. Na afloop was er in 't Snackbearske een proeverij, waarvoor Feenstra huis-aan-huis het hele dorp had uitgenodigd. Ook daar viel de roggetruffel bijzonder goed in de smaak. De Sweachster Roggetruffel wordt verkocht per 10 stuks in een afsluitbaar plastic bakje.

De Woudklank 10 dec. 2009

2010-'11 Achter het pand wordt een zaal bijgebouwd en een terras aangelegd. Men kan nu ook fietsen huren en diverse wandelingen van hieruit in de omgeving maken.

2013 De Shii-Take-kroket wordt geïntroduceerd op maandag 14 januari 2013. Feenstra krijgt hiervoor het Wâldpyk-certificaat voor een Landelijk Erkend Streekproduct.

Foto van 't Snackbearske november 2013.
Het bord boven het raam naast de deur verwijst naar het terras achter de zaak:
"Ons terras is tweemaal rechtsaf"
Naast de levensgrote ijsco het ijsloket.
Foto J.C. Terluin

Restaurette 't Snackbearske 22e in landelijke top 100 (De Woudklank 5 nov. 2014)
Beetsterzwaag - "Schoon, schoon en nog eens schoon" staat in het blad de Snackkoerier te lezen over 't Snackbearske in Beetsterzwaag. De restaurette komt nieuw binnen op de lijst van de 100 beste cafetaria's in Nederland. Jan-Willem en Jetty Feenstra laten niets aan het toeval over. Volgens de beoordeling onderscheiden ze zich met zelfgemaakte producten, spelen volop in op toeristische doelgroepen en weten met innovaties steeds de aandacht te trekken. Dat de zaak van voren naar achteren 'schoon, schoon en nog eens schoon' is, is de kroon op het werk. Aan de Cafetaria Top 100 Award van Nederland deden meer dan 4400 cafetaria's in heel Nederland mee. Door middel van mystery gasten en beoordelingen achter de schermen van de bedrijven kwam er een uitslag tevoorschijn. Deze uitslag viel heel verrassend en positief uit voor 't Snackbearske in Beetsterzwaag, gevestigd aan de Hoofdstraat 50.

19 juli 1833
Zuivering van legale hypotheken. Bij acte van transport, gepasseerd voor nu wijlen Mr. Dominicus Suringar, in leven notaris te Beetsterzwaag, en getuigen, den elfden April achttien honderd drie en dertig, behoorlijk geregistreerd, hebben Lieuwe Hendriks Hemminga, timmerman en Suardina Jacobus Posthuma, echtelieden, wonende te Beetsterzwaag, verkocht en in eigendom overgedragen aan den Hoog Wel Geboren Heer Jonkheer Binnert Philip van Eijsinga, lid van de Ridderschap en van de Provinciale Staten van Vriesland, wonende te Beetsterzwaag, zekere Huizinge en daar achter staande Timmerschuur, benevens Hovinge, Boomen en Plantagien cum annexis, staande en gelegen te Beetsterzwaag, aan den zuidkant van de Straat en aldaar gekwoteerd met nummer zeven en zeventig. Van welke Acte van Transport de behoorlijke en gecollationeerde Kopij is overgebragt en gedeponeerd ter Griffie der Regtbank van eersten aanleg te Heerenveen enz.
Heerenveen, den 16 Julij 1833.

HOOFDSTRAAT 52

1930 De ringmuur van het Eysingahûs wordt afgebroken. De Eysingatuin wordt in 4 kavels verkocht.

1930/1931 Oeds Feenstra laat hier een huis bouwen. De aanbesteding is op 9 mei 1930. Timmerman Joh. de Herder bouwt het huis voor *f* 4100,=.
Feenstra vestigt hier zijn **schildersbedrijf.** Bij de verhuizing van de arts Pasma (Hoofdstraat 46) heeft Feenstra de apotheek gekocht en deze gebruikt als schilderswerkplaats.

Oeds Feenstra zong en floot altijd, o.a. het liedje van Tetman de Vries: "Neeltsje, do bist myn beeldsje" en hij hield van vissen in de Beetstervaart. Zoon Tjipke is in Indië geweest. Hij is de verschrikkingen die hij daar heeft meegemaakt nooit te boven gekomen. Na de beëindiging van zijn bedrijf in 1968, blijft de familie Feenstra hier wonen.

Hoofdstraat 52

Oeds Feenstra met zijn kleinzoon Dirk-Jan Zandstra.
Oeds Feenstra en zijn vrouw. De fotograaf overviel het echtpaar voor het maken van deze foto. Mevrouw Feenstra ging eerst nog even naar binnen om een ander jurkje aan te trekken. Foto Thom Vellinga.

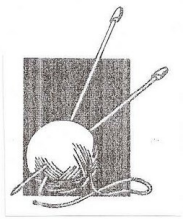
2005 **"'t Sweachster Wolwinkeltje"** vestigt zich hier op 15 maart 2005.

Het wolwinkeltje was begonnen op 1 september 2004 aan de Van Lyndenlaan in de voormalige winkel van schildersbedrijf Merkus. Inge Prinsen nam hiertoe het initiatief.

2010 "'t Sweachster Wolwinkeltje" sluit de deuren. Het huis is vanaf dat moment de woning van de familie Prinsen.

Inge Prinsen van 't Sweachter Wolwinkeltje. (Foto Sietse de Boer)

't Sweachster Wolwinkeltje

Hoofdstraat na de afbraak van de ringmuur in 1930. Ansichtkaart Collectie Thom Vellinga

HOOFDSTRAAT 58

Op deze plaats stonden de zogenaamde "Weduwenkamers". Volgens opgave van Ernst Huisman woonden hier de vrouwtjes, die hadden gediend bij de families Van Lynden en Lycklama à Nijeholt, en hier hun oude dag doorbrachten.

Op de foto geheel rechts de "Weduwenkamers" en links daarvan het koetshuis dat Rijnhard baron van Harinxma thoe Slooten had laten bouwen naast zijn woning, die in 1868 van een verdieping was voorzien.

1832 Het kadaster geeft aan als eigenaar: Jhr. Binnert Philip van Eysinga en medeeigenaren.

1930 De Weduwenkamers worden afgebroken en een nieuw huis gebouwd door de heer Evert Wiersma, die er het **hulppostkantoor** in vestigt. Dat was eerder gevestigt in een nabij gelegen woning aan de westkant van de ingang van de Boslaan. Deze woning stond achter het huidige Hoofdstraat 56 en is in 1930-'31 afgebroken tezamen met de tuinmuur van de Eysingatuin. Evert Wiersma runde het **postkantoor** hier sinds 1930. Hij had het van Klaas Groen overgenomen, waar het sinds 1924 in Oud-Boschlust was gevestigd.

1944 Wiersma beëindigt het postkantoor, dat wordt overgenomen door de heer Feenstra, die het kantoor tot oktober 1951 op dit adres blijft runnen. Daarna wordt het overgebracht naar Hoofdstraat 29 (Zie aldaar).

1952 De familie Wiersma krijgt toestemming om het kantoorgedeelte bij de woning te trekken.

1969 Evert Wiersma overlijdt in dit jaar op 31 januari. Zijn vrouw Neeltje Wiersma-Martin blijft hier wonen tot enkele jaren voor haar dood op 3 juni 1983. Ze bereikte een leeftijd van ruim honderd jaar. Het huis blijft eigendom van de familie Wiersma.

1984 De heer Tom Wiersma, kleinzoon van Evert en Neeltje Wiersma en oud-notaris te Drachten, betrekt in augustus de woning tot op heden (2015).

Links de woning van Evert Wiersma uit 1930.
Het is het enige pand in Beetsterzwaag dat twee adressen heeft:
Hoofdstraat 58
en
Boslaan 1 en dat was het voormalige post-kantoor.

Foto's: Jelle Terluin

Hieronder de ingang van het postkantoor, Boslaan 1.

Nr. 62 **Nr. 60** (foto 2013 J.C. Terluin)

HOOFDSTRAAT 60 / 62

Begin 19de eeuw Hoofdstraat 62 gebouwd zonder verdieping door Dominicus Suringar, notaris en secretaris van Opsterland.

Tussen 1849 en '59 woonden hier:
Ludolf Salverda , secretaris van de gemeente Opsterland gehuwd met Catharina Sloterdijck.
Mr. Justus Quintus , ontvanger, gehuwd met Wilhelmina, dochter van notaris Andreae.

Jan Tobias de Haan , secretaris , gehuwd met Goverdina de Vries met hun vier kinderen.

1861 - 1864 Jan Tobias de Haan.

1864 – 1867 Petrus Johannes van Beyma, griffier bij het kantongerecht.

1868 Rijnhard baron van Harinxma thoe Slooten koopt het gebouw evenals het huis ernaast. Hij laat een verdieping op het huis zetten en verbouwen door architect Herman Rudolph Stoett uit Leeuwarden.

Hij woont hier met zijn vrouw: Adriana Johanna barones van Sytzama en hun twee kinderen die hier zijn geboren.

1870 Rijnhard van Harinxma laat ernaast , op 60 , een koetshuis met koetsierswoning bouwen met twee deuren aan de kant van de Hoofdstraat.

1878 Rijnhard van Harinxma verhuist naar Lauswolt en verkoopt het huis.

1878 – 1885 Jacobus Antonie Meessen, gemeente architect / opzichter met vrouw en kinderen. Meessen overlijdt 14 nov. 1885.

1886 Cornelis Casimir Alberti, gemeente secretaris met echtgenote en Jacobus Simon Mijs, ontvanger der registrati**e.**

1900 Jan Lakeman.

1913 – 1929 Woonhuis van Marinus Jules Selhorst, burgemeester van Opsterland.

1929 Dépendance van Hotel De Herder.
Koetshuis garage van Folkert Veenstra .
In de vijftiger jaren garage Jan Tolman.

1965 Garage Tolman verhuist naar de Schoollaan achter de Openbare Lagere School.

1966 Showroom en dependance van Lolke Wierda (winkel op Hoofdstraat 50)

1978 Garage van de gemeente Opsterland. Het koetshuis wordt verbouwd tot kantoor van gemeentewerken, dat in nr. 62 is gevestigd. Er komt een luchtbrug tussen beide gebouwen.

1991 De gemeente Opsterland stoot beide gebouwen af. In het koetshuis vestigt Fokke Fokkema zijn **bedrijf in grafische vormgeving.**

Links: Rijnhard baron Van Harinxma thoe Slooten, kantonrechter te Beetsterzwaag
Foto: informatieboekje Lauswolt.
Rechts:Jacobus Antonie Meessen, gemeente-architect van Opsterland; voorzitter van de Vereniging "Tot Nut en Genoegen" te Beetsterzwaag.
Foto Berend Maat.
Collectie Thom Vellinga.

Rechts de tuinmuur van het Eysingahûs. Tussen de zgn. "Weduwenkamers" en de tuinmuur is een steeg naar het Achterom. Easge Tolman heeft daar zijn rijwielhandel.

Garage Folkert Veenstra, later Tolman. Rechts op de foto Folkert Veenstra, die later zijn garage aan Jan Tolman heeft verkocht en naar Zuid-Afrika is geëmigreerd. Beide afbeeldingen Collectie Thom Vellinga.

STAMBOOM TOLMAN

Jan Wybes
Huurder van boerderij no. 8 te Akkrum
Hij sterft vóór 1712
Huwt 14 maart 1706
Neeltje Atses
dochter van Atze Auckes en Aaff Wybrens.
Overleden 1758-'59
Zij hertrouwt in 1712 met

I. **Jentie Eesges**
Lekepreker bij de Doopsgezinde gemeente te Akkrum.
Hij is overleden ca. 1745-'46
Kind:
Eesge Jentjes

II. **Eesge Jentjes**
Overleden 16 januari 1794
Boer te Poppenhuizen tot 1750; te Nes op no. 8, de zgn. "Kathûspleats".
Huwt 25 mei 1740 te Akkrum met
Tetje Douwes
dochter van Douwe Hotses en Antje Fookes.
Overleden 10 maart 1800
Kinderen: 9 à 10
o.a.
Douwe Eesges

III. **Douwe Eesges**
Herbergier te Oud Beets in de herberg bij de Húskerfeart. Tevens tolhuis.
Overleden 27 augustus 1811 te Beets
Huwt 21 april 1770 te Oldeboorn met
Jitske Jans
afkomstig van Oldeboorn
Overleden 24 augustus 1811 te Beets; waarschijnlijk is het echtpaar gestorven bij een tyfusepidemie.
Kinderen:
1. Eesge Douwes, geb. ca. 1772 te Beets
2. Wiebe Douwes, geb. ca 1774 te Beets
3. Jan Douwes

IV.1 **Eesge Douwes Tolman**
Geboren ca. 1772 te Beets
Overleden 15 augustus 1826 te Beets
Boer te Beets
Hij neemt in 1811 de naam TOLMAN aan.
Huwt 4 juni 1812 te Beetsterzwaag
Fokjen Hendriks Oosterwoud
Geboren ca 1788 te Oldeboorn
Overleden 16 december 1862 te Beets
Kinderen: 4 o.a.
1. Douwe, geb. 8 mei 1813 te Beets
4. Wiebe, geb. 16 okt. 1823 te Beets

IV.2 **Wiebe Douwes Tolman**
Geboren ca. 1774 te Beets
Overleden 10 juni 1831 te Boornbergum
Boer te Boornbergum
Hij neemt in 1812 de naam TOLMAN aan.
Huwt 30 mei 1802 te Boornbergum met
Sieuke Douwes Frieswijk
Geboren ca 1784
Overleden 17 december 1848 te Boornbergum
Kinderen: 7

V.1 **Douwe Eesges Tolman**
Geboren 8 mei 1813 te Beets
Overleden 5 april 1894 te Wijnjeterp
Boer te Wijnjeterp
Huwt 8 april 1841 te Beetsterzwaag met
Antje Andries Zwaga
Geboren ca. 1804 te Wijnjeterp
Overleden 21 december 1889 te Wijnjeterp
Kinderen: 4

V.4 **Wiebe Eesges Tolman**
Geboren 16 oktober 1823 te Beets
Overleden 29 december 1893 te Boornbergum(?)
Huwt 10 juni 1871 te Drachten met
Antje Huisman
Geboren 25 september 1838 te Drachten
Overleden 1 oktober 1899 te Boornbergum (?)
Kind:
Eesge Wiebes, geb. 18 mei 1876 te Boornbergum

VI.1 **Eesge Wiebes Tolman**
Geboren 18 mei 1876 te Boornbergum
Overleden 25 juli 1964 te Ureterp
Machinist zuivelfabriek Kortehemmen; rijwielhandelaar te Beetsterzwaag; gasfitter gasfabriek Beetsterzwaag.
Huwt 1. 4 juni 1904 te Drachten
Wietske Popkema
geboren 22 april 1882 te Kortehemmen
overleden 9 januari 1921 te Beetsterzwaag (Zie voor tweede huwelijk:"Gezinsportret Eesge Tolman en Antje Bouma")
Kinderen:
1. Wiebe, geb. 24 maart 1905 te Kortehemmen
2. Jan, geb. 21 sept. 1907 te Kortehemmen
3. Wikje, geb. 11 maart 1909 te Kortehemmen
4. Anne, geb. 7 mei 1914 te Beetsterzwaag
overl. 24 juni 1916 te Beetsterzwaag.

VII.2. **Jan Tolman**
Geboren 21 september 1907 te Kortehemmen
Overleden 11 september 1988 te Drachten
Taxibedrijf; radiocentralist; garagehouder en autohandel te Beetsterzwaag.
Huwt 14 augustus 1933 met
Anna Boelens
Geboren 10 september 1910 te Leeuwarden
Overleden 21 november 1994 te Drachten
Kinderen:

1. Eesge (Eddie), geb. 25 sept. 1934 te Beetsterzwaag
2. Anna, geb. 26 okt. 1937 te Beetsterzwaag
3. Anne, geb. 9 mei 1940 te Beetsterzwaag

14 augustus 1958
25-jarig huwelijksfeest Jan Tolman en Anna Tolman-Boelens
Boven v.l.n.r. Eddie, Anna en Anne Tolman
Foto Collectie Thom Vellinga

VIII.1 **Eesge (Eddie) Tolman**
Geboren 25 sept. 1934 te Beetsterzwaag
Garagehouder; Fiatdealer te Beetsterzwaag en Drachten.
Huwt 18 februari 1955 met
Baukje Postma
Geboren 18 februari 1934
Kinderen:

1. Fetje Anna (Fenneke), geb. 29 aug. 1955
2. Anna (Ans), geb. 29 mei 1958 (Zie IX.2)Beiden te Beetsterzwaag geboren.

VIII.2 **Anna Tolman**
Geboren 26 oktober 1937 te Beetsterzwaag
Huwt 21 augustus 1959 te Beetsterzwaag met
Wolter van der Broek
Geboren 11 februari 1935
Huisschilder te Beetsterzwaag. Anna had een winkel in schilders- en huishoudelijke artikelen in Hoofdstr. 96.

VIII.3 **Anne Tolman**
Geboren 9 mei 1940 te Beetsterzwaag
Garagehouder; Fiatdealer te Beetsterzwaag en Drachten.
Huwt
Jet van den Akker
Geboren 5 januari 1940
Kinderen:

1. Jan Wiebe, geb. 30 nov. 1963 te Beetsterzwaag.
2. Albert, geb. 3 nov. 1968 te Beetsterzwaag.

IX.2 **Anna Tolman**
Geboren 29 mei 1958 te Beetsterzwaag
Schoonheidsspecialiste; Drogisterij "ANS" te Beetsterzwaag.
Huwt
Jannes Wijnsma
Geboren 21 maart 1965 te Drachten
Drogist te Beetsterzwaag.
Kinderen:

1. Lotte Marije, geb. 24 mei 1990 te Beetsterzwaag.
2. Hidde Jaring, geb. 16 mei 1993 te Beetsterzwaag.

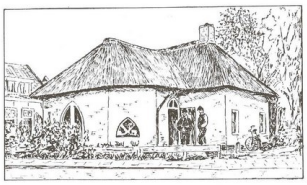
HET ACHTEROM / MOLENLAAN

Aan het oude Achterom, nu voor een grootdeel Molenlaan, stond aan het westelijk deel de timmer-werkplaats van **Klaas Johannes Mook**. Mook, die **timmerman** was, woonde vlakbij aan de Hoofdstraat op nr. 12. (De Mook-en waren timmerlieden van de Lycklama's en Van Lyndens).
Hij had deze schuur uit Olterterp gehaald, waar hij dienst deed als schaapskooi.
In 1977 is de werkplaats in vernieuwde vorm overgebracht naar het nieuwe gemeentehuis en heeft het jaren dienst gedaan als fietsenstalling. Rutger Hauer heeft de stalling gekocht van de gemeente en overgeplaatst naar zijn boerderij Lauswolt, waar het dienst doet als gastenverblijf.
Foto en informatie uit: "Beetsterzwaag in Beppe's tijd", door Ernst Huisman, foto 24.
Rechts op de achtergrond de timmerfabriek van Fokkema, later de werkplaats van "De Schakel".

De Kombuis: (ansichtkaart Coll. Vellinga)
Aan het oude Achterom, nu Molenlaan, staat het aardige witte huisje met rieten dak, de Kombuis genaamd. Dit gebouw is uit het begin van de 18de eeuw en was de woning van de kommies van belastingen. In die tijd was de belasting "geprivatiseerd". Hij werd verpacht aan de hoogste bieder. Die probeerde zo veel als mogelijk was uit die dienst te halen en perste de mensen uit. In Friesland en Holland brak in 1748 het zgn. Pachtersoproer uit, waarbij woedende menigten de huizen van de belastingpachters bestormden, plunderden en in brand staken. Deze opstand is blijkbaar aan Beetsterzwaag voorbij gegaan, want de Kombuis staat er nog steeds. De belasting werd toen door de overheid geregeld en er kwam een quotisatie, een schatting van de inkomsten van de mensen, zodat zij niet teveel en niet te weinig belasting betaalden. Die Quotisatie-registers zijn nog altijd te raadplegen en zijn interessant voor genealogisch onderzoek. De kommies die in de Kombuis woonde hield toezicht op het "gemaal", dat was een belasting die de boeren moesten betalen op het malen van de rogge. (Even verderop stond de "Roghmolen", dus dicht bij de Kombuis). Die belasting moest ter plekke betaald worden. Na 1749 woonde er geen kommies meer in het huisje. Het werd een dubbele arbeiderswoning en zelfs de voordeur werd in tweeën gedeeld.
Nu is het één woning.
Rechts op de ansichtkaart een rijtje éénkamerwoningen uit 1878 gebouwd op de Molenhieminge door timmerman Sake Bijlsma

De Kombuis, met links de gedeelde voordeur. Tekening: J.C. Terluin

Achter de bakkerij aan het Achterom stond ook de **smederij** van **Bor van Apeldoorn.** Hij is de zoon van Jan van Apeldoorn, jachtopziener, en Hendrika van Bokhorst. In 1870-'71 is Jan van Apeldoorn verhuisd van Amersfoort naar

Beetsterzwaag en woonde aan de Zandlaan. Op 21 mei 1872 verhuisde hij naar Zuid-Drachten. Hun huisje stond aan het eind van de Anne Rinzeslaan op het gebied van Smallingerland. Hij was in dienst van de Van Harinxma's.
Bor van Apeldoorn, geboren in 1864 te Amersfoort, trouwde met Grietje Sietzema, die in 1899 overleed. Hun beide kinderen, Gauke en Reina, werden opgevoed bij hun grootouders Sietzema in Opeinde. Gauke heeft hier het timmervak geleerd.
Bor hertrouwde met Sophia Hendrika Meijer. Uit dit tweede huwelijk werden drie zoons en een dochter geboren:
Jan Evert , geb. 1 sept. 1902 te Akkrum
Wiebe Hendrik, geb. 15 april 1907 te Akkrum
Christiaan Albert, geb. 20 april 1911 te Beetsterzwaag

Bor was smid. Hij was smid van schaatsijzers bij de fa. G.S. Ruiter te Akkrum. In 1910 wordt hij door Taeke Faber, schaatsenfabrikant naar zijn zaak in Beetsterzwaag gehaald.
Hij woonde met zijn gezin aan het Achterom, waar hij ook een werkplaats had. Op de deur van zijn werkplaats stond:
B. van Apeldoorn sanitair , waterleiding , lood- en zinkwerken.
Bor overleed in 1938 en ligt op het kerkhof van Beetsterzwaag begraven.
In 1933 nam Chris van Apeldoorn de smederij van zijn vader over.
Hij beveelt zich beleefd aan als zink- lood- en mastiekwerker, tevens voor het aanleggen van gas, waterleiding en sanitair. Dus hetzelfde als zijn vader.
Op 16 februari 1936, omstreeks 8 uur 's avonds, brak er brand uit in de smederij en woning van de heer C. van Apeldoorn te Beetsterzwaag. In een artikeltje in de Leeuwarder Courant stond: "Het vuur vond gretig voedsel in een voorraad mastiek. Na een uur was men de brand meester. Het heele pand is uitgebrand, niets kon worden gered. De schade wordt evenwel door de verzekering gedekt."
Na de oorlog (1940-'45) is het gezin Van Apeldoorn naar het buitenland vertrokken.

Foto van het uitgebrande pand van Chris van Apeldoorn. Foto "Fen Fryske Groun"28-02-1936

De Gasfabriek

Ten oosten van de Kombuis stond de oude gasfabriek van Beetsterzwaag.
Deze is in 1908-'09 opgericht.

Opsterland
Uit het raadsverslag van dinsdag 7 april 1908

Een verzoek van de heer F.H. de Haan te Amsterdam, om hem een concessie te verlenen voor 30 jaar om te Beetsterzwaag een ærogeengasfabriek aan te leggen en te exploiteren.
Het verzoek werd door de raad afgewezen.

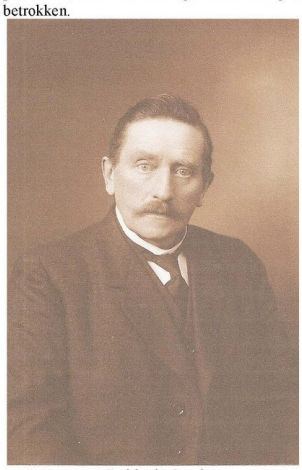
Raadsverslag van 2 juni 1908:

De heer L. de Goed en de heer F.H. van der Meulen te Beetsterzwaag hebben het initiatief genomen om verbetering te brengen in de verlichting van particuliere woningen en van de openbare straat te Beetsterzwaag. Zij wenden zich tot de raad met een drieledig verzoek:

1. Hun een concessie te verlenen voor 30 jaar tot het oprichten en exploiteren van een ærogeengasfabriek.
2. Hun voor de duur van de concessie een terrein in erfpacht af te staan achter het gemeentehuis voor het stichten van de gasfabriek.
3. Deel te nemen voor een bedrag van *f*2000,= in het aandelenkapitaal van de op te richten vennootschap bij wijze van annuïteit. De vennootschap zal moeten kunnen beschikken over een kapitaal van *f*10.000,= om de oprichtingskosten van de fabriek c.a. te bestrijden.

4. Het aandelenkapitaal zal worden gesplitst in aandelen van ƒ100,= . Tot heden zijn 80 aandelen geplaatst onder de ingezetenen, terwijl nog een bedrag van ƒ2000,= ontbreekt.

De adressanten wijzen de Raad er op dat bij de totstandkoming van de fabriek niet enkel een particulier, doch ook het gemeentebelang is betrokken.

Luitje de Goed
Architect te Beetsterzwaag
1853 – 1926

Uit het raadsverslag van 23 oktober 1908:

Aan de heer L. de Goed werd voor 30 jaar concessie verleend tot oprichting en exploitatie van een acetyleengasfabriek te Beetsterzwaag. Tevens werd besloten de straatverlichting te Beetsterzwaag te betrekken bij de oprichting van de gasfabriek, terwijl ook de gemeente-gebouwen aldaar van gasverlichting zullen worden voorzien. De heer L. de Goed wordt gemachtigd om een concessie aan te vragen voor de naamloze vennootschap .
Na de Koninklijke goedkeuring kan van start worden gegaan.

De gasfabriek is echter niet achter het gemeentehuis gebouwd, doch aan het Achterom, nu Molenlaan nummer 9.

Molenlaan 9. Foto Jelle Terluin

In 1909 bouwde de **gasfitter** **Eesge Tolman** dit huis en hierachter werd de gasfabriek er tegenaan gebouwd. De fabriek werd tevens de herstelwerkplaats van fietsen en motoren van Tolman.

18 april 1924: Beetsterzwaag. – Men is hier begonnen met enkele perceelen aan te sluiten aan het electrisch net. Dat geschiedt vanwege de provincie. De gemeente kan het niet doen, omdat ze gebonden is aan het concessie-contract met de gasfabriek; hierdoor mag ze slechts meewerken tot de electrificatie van dit dorp wanneer en voorzoover het bestuur der naamlooze vennootschap, welke de gasfabriek exploiteert, zijn toestemming geeft. De provincie is niet aan het bedoelde contract gebonden. Onder meer worden de hotels De Herder en De Klok aangesloten. N.G. Ct.

25 april 1924: Beetsterzwaag. - Woensdagavond werd in “de Klok” alhier vanwege het Provinciaal Electriciteitsbedrijf een propaganda-avond gehouden ter bevordering van het gebruik van electrischen stroom. De heer Fokma, ingenieur bij het P.E.B. (Provinciaal Electriciteits Bedrijf), gaf

een inleiding, demonstreerde de toepassing van den stroom met behulp van tal van electrische artikelen en beantwoordde verschillende vragen. Een vrij talrijk publiek woonde deze demonstratie bij.

De gasfabriek heeft gefunctioneerd tot 1926. In de algemene aandeelhoudersvergadering van de N.V. Gasfabriek Beetsterzwaag op 23 juli 1926 werd het volgende besloten:
"Met een overgroote meerderheid is besloten de vennootschap te ontbinden en de gasfabriek op te heffen. Den 1 November zal de gasfabricage worden stopgezet. Door dit besluit is een beletsel vervallen tegen de verdere electrificatie van Beetsterzwaag. Het concessie-contract tusschen de gemeente en genoemde vennootschap verbood het gemeentebestuur op eenigerlei wijze tot de electrificatie van Beetsterzwaag mede te werken zonder toestemming van de directie der gasfabriek. De gemeentewoningen, het gemeentehuis en de O.L. school konden hierdoor niet van electrisch licht worden voorzien. Thans zullen deze gebouwen, welke voor het meerendeel gasverlichting hebben, evenals de particuliere woningen, die in de zelfde omstandigheden verkeeren, wel op het electrisch net moeten worden aangesloten. Ook de straatverlichting, thans gaslantaarns, zal electrisch moeten worden. De gemeenteraad zal de vennootschap nog van haar verplichtingen, welke ze bij het concessie-contract op zich heeft genomen, moeten ontslaan, voordat het ontbindings-besluit in werking kan treden. *N.G. Ct.*

De Gasfabriek van 1909 – 1926. Foto Jelle Terluin

Rechts Eesge Tolman en links politieagent Albert Schokker op de kermis. Foto via fam. Tolman. Coll. Thom Vellinga.

Op 17 juni 1911 staat er in het Nieuwsblad van Friesland de volgende advertentie:

ATTENTIE !

Ondergetekende bericht aan het geëerde publiek van

BEETSTERZWAAG en O.

dat hij zich te Beetsterzwaag in de P.P. straat heeft gevestigd , als handelaar in Rijwielen en Naaimachines, en reparateur, tegen sterk concurreerende prijzen.

RECLAME RIJWIELEN

fijn gebiesd, met vrijwiel, 2 remmen, nikkel velgen

voor *f*37,50

en andere merken, specialiteit in acyteleen-toestellen v. gloeilicht, ook hangend gloeilicht.

Beleefd aanbevelend:

E. TOLMAN

(De P.P.-straat is genoemd naar Pieter Posthuma, bewoner van de straat.)

Een advertentie uit een feestgids van 1925

E. Tolman, Beetsterzwaag

In le klas

MOTOREN en RIJWIELEN.

AUTO-VERHUURINRICHTING.

Aanbevelend.

Nieuwsblad van Friesland 24 januari 1919:

Fa. Tolman & Mulder

te BEETSTERZWAAG

Hebben de eer ter kennis te brengen van de geachte ingezetenen van Beetsterzwaag, Beets, Olterterp en Omstreken, dat zij met ingang van 1 FEBRUARI a.s. voor hunne rekening denken voort te zetten, de

Hoef- en Grofsmederij, annex Rijwielhandel en Handel in Landbouwwerktuigen,

Gedurende eene reeks van jaren gedreven door de Familie FABER. - Aan hunne zaak wordt verbonden vakkundige herstelplaats van Rijwielen, Motoren en Landbouwwerktuigen.

Zij bevelen zich bij deze dan ook beleefdelijk aan en hopen door eene nette en soliede bediening zich de gunst en het vertrouwen waardig te maken.

P.S. Aan bovenstaand adres wordt tegen 1 Mei a.s. gevraagd een bekwaam

Rijwielhersteller.

Bekendheid met motoren strekt tot aanbeveling.

Het vennootschap tussen Eesge Tolman en Jan Mulder heeft niet lang bestaan. De samenwerking voldeed blijkbaar niet. In een advertentie wordt bekend gemaakt dat het vennootschap per 1 maart 1920 is ontbonden.

Nieuwsblad van Friesland 9 maart 1920:

Ondergetekende maakt het geacht publiek van Beetsterzwaag en Omstr. bekend, dat hij zijn Rijwielzaak weder aan huis heeft geopend

E. TOLMAN

Bonds Rijwiel- en Motorhersteller

Nieuwsblad van Friesland 12 april 1932:

BOELGOED

BEETSTERZWAAG

Notaris ZIJLSTRA te Beetsterzwaag zal op Vrijdag 15 April 1932, des voormiddags 10 uur, publiek à contant verkoopen ten huize en ten verzoeke van den heer E. TOLMAN te Beetsterzwaag.

Meubilaire goederen, als spiegels, tafels,kastjes, stoelen, bloemtafels, schilderijen, lampen, kachels, electrische stofzuiger, zoo goed als nieuwe kinderwagen, ledikant met matras, potten en pannen enz.

Verder damesmotorrijwiel, nieuw rijwiel met hulpmotor, gebruikte rijwielen enz.

29 april 1932 Nieuwsblad van Friesland:

Ondergeteekende betuigt zijn hartelijken dank voor het genoten vertrouwen als Autoverhuurder en Rijwielhersteller en beveelt zijn opvolger ten zeerste aan.

E. TOLMAN

Verwijzende naar bovenstaande advertentie beveelt onderget. zich voor Beetsterzwaag en Omstreken beleefd aan als

Rijwielhersteller en Autoverhuurder

Hopende door een vlugge en nette bediening zich een ieders gunst waardig te maken.

R. NIEUWLAND

BEETSTERZWAAG.

Deze e-mail is verstuurd aan {{email}}.• Als u geen nieuwsbrief meer wilt ontvangen, kunt u zich hier afmelden. • Voor een goede ontvangst voegt u lanterfanten@send.laposta.email toe aan uw adresboek.

Laposta